

UHASSELT

KU LEUVEN

Maastricht University

KNOWLEDGE IN ACTION

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Voyeurisme en niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud in het nieuw Belgisch seksueel strafrecht, mede vanuit rechtsvergelijkend perspectief

Britt Van Esser

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Bart SPRIET

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be

Universiteit Hasselt

Campus Hasselt:

Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt

Campus Diepenbeek:

Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2022

2023

KU LEUVEN

Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Voyeurisme en niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud in het nieuw Belgisch seksueel strafrecht, mede vanuit rechtsvergelijkend perspectief

Britt Van Esser

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Bart SPRIET

Samenvatting

Het bestrijden van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud vormt een uitdagende taak. De huidige technologie maakt het eenvoudiger om op innovatieve en efficiënte wijze beelden vast te leggen en te verspreiden. Bovendien ontstaan er onder impuls van de digitalisering nieuwe verschijningsvormen die de oorspronkelijke misdrijfkwalificaties doen wankelen. Te denken valt aan het vervaardigen en het verspreiden van *deepnudes* die een nieuwe dimensie geven aan beide fenomenen.

Omdat voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud dynamische misdrijven zijn, vormt het geen makkelijke taak voor de wetgever om hier gepast op te reageren. Dit komt sterk tot uiting in de wetsgeschiedenis: gewapend met een wetgevend arsenaal uit 1867 probeerde de wetgever oorspronkelijk om deze moderne fenomenen te bestrijden. Niettemin, maakte enkele pijnlijke vrijspraken al snel duidelijk dat ze een vaste plaats in ons strafwetboek verdienden. Daarom stelde de voyeurismewet beide gedragingen autonoom strafbaar in 2016. De invoering van een zelfstandige misdrijfkwalificatie betekende evenwel niet het einde van de wetgevende initiatieven. Zo werd de strijd tegen de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud opgevoerd met de wet van 4 mei 2020 en werden beide misdrijven recent hervormd door de wet van 21 maart 2022. Met de hervorming van het seksueel strafrecht vers in het geheugen rijst de volgende vraag: *“Biedt de misdrijfkwalificatie van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud in het nieuw seksueel strafrecht een sluitend kader voor de huidige en toekomstige bestraffing van beide fenomenen, en zo niet, hoe kan de wetgever hieraan tegenmoet komen?”*

Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden, vangt de scriptie aan met een terugblik in de tijd. Er wordt stilgestaan bij de vraag waarom de wetgever de nood voelde om beide misdrijven autonoom strafbaar te stellen. Vervolgens zoomt de scriptie in op de misdrijfkwalificaties van beide fenomenen. De constitutieve bestanddelen worden geschetst aan de hand van de evolutie die beide misdrijven op korte termijn doormaakte. Door de misdrijfkwalificaties te ontleden, zoekt de scriptie naar mogelijke knelpunten in de huidige strafbaarstelling. Tot slot bekijkt de scriptie of de huidige misdrijfkwalificaties toekomstbestendig zijn. Elk van deze aspecten wordt behandeld in rechtsvergelijkend perspectief met het Nederlands recht. Er wordt nagegaan hoe de verschillen tussen de misdrijfkwalificaties zich verhouden en hoe bepaalde lacunes in de Belgische wetgeving mogelijks opgevuld kunnen worden.

Dankwoord

Het schrijven van deze masterscriptie vormt het eindpunt van mijn rechtenopleiding aan de Universiteit van Hasselt. Hoewel het schrijven van de scriptie een pittige en uitdagende opdracht was, kon ik altijd rekenen op enkele mensen die mij met raad en daad hebben bijgestaan. Ik maak dan ook graag van de gelegenheid gebruik om een woord van dank te richten tot hen.

Allereerst zou ik graag mijn promotor prof. dr. Spriet bedanken voor het aanreiken van dit uiterst interessante onderwerp. Ik ben zeer dankbaar dat ik de kans kreeg om mij te verdiepen in de complexe maar interessante materie van het seksueel strafrecht.

Ook wil ik mijn oprechte dankbaarheid uiten aan mijn begeleider mevrouw Manderick. Haar expertise en constructieve feedback waren van onschatbare waarde om deze masterscriptie naar een hoger niveau te tillen.

Tot slot wil ik mijn ouders bedanken voor hun onvoorwaardelijke steun tijdens mijn academische loopbaan. Zij wisten mij telkens te motiveren en te stimuleren in de moeilijke momenten. Hun aanmoedigende woorden hebben mij door deze leerzame periode geholpen. Ook wil ik mijn vriend bedanken. Zijn luisterend oor en aanmoedigende woorden waren essentieel om mijn masterscriptie tot een goed einde te brengen.

Ik hoop van harte dat het lezen van de masterscriptie een net zo waardevolle ervaring is als het proces van het schrijven voor mij is geweest.

Britt Van Esser, 15 mei 2023

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	i
Dankwoord	iii
Lijst van afkortingen	ix
Inleiding	1
Hoofdstuk 1. Onderwerp en probleemstelling.....	1
Hoofdstuk 2. Onderzoeksvragen	3
Hoofdstuk 3. Onderzoeksmethodologie	5
Afdeling 1. Onderzoeksmethode.....	5
Afdeling 2. Opbouw van het onderzoek	6
Deel 1. Het historisch kader voor de strafbaarstelling van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud	9
Hoofdstuk 1. Digitalisering als aanleiding	9
Hoofdstuk 2. Criminalisering België	11
Afdeling 1. Aanvang	11
Afdeling 2. Resultaat	13
Hoofdstuk 3. Criminalisering Nederland	15
Afdeling 1. Aanvang	15
Afdeling 2. Resultaat	16
Hoofdstuk 4. Extern vergelijkend perspectief.....	19
Hoofdstuk 5. Tussentijdse conclusie	21
Deel 2. De misdrijven van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud in het Belgisch recht	23
Hoofdstuk 1. Misdrijfkwalificatie	23
Afdeling 1. Voyeurismewet	23
1. Artikel 371/1, 1° Sw.	24
2. Artikel 371/1, 2° Sw.	27
Afdeling 2. Wet 4 mei 2020	29
Afdeling 3. Wet 21 maart 2022	31
1. Artikel 417/8 Sw.	32
2. Artikel 417/9 Sw.	34
3. Gemeenschappelijke wijzigingen	35
Hoofdstuk 2. Schematisch overzicht	39

Hoofdstuk 3.	Procedurele waarborgen.....	43
Hoofdstuk 4.	Tussentijdse conclusie	45
Deel 3.	De misdrijven van wraakporno en het opzettelijk en wederrechtelijk bezitten van een afbeelding van seksuele aard in het Nederlands recht	47
Hoofdstuk 1.	Misdrijfkwalificatie	47
Afdeling 1.	Artikel 139h, eerste lid Sr.	48
Afdeling 2.	Artikel 139h, tweede lid Sr.	50
Hoofdstuk 2.	Extern vergelijkend perspectief	53
Afdeling 1.	Voyeurisme	53
Afdeling 2.	Niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud	55
Afdeling 3.	Schematisch overzicht	57
Hoofdstuk 3.	Tussentijdse conclusie	63
Deel 4.	De knelpunten in de misdrijfkwalificaties van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud in het Belgisch recht	65
Hoofdstuk 1.	Algemene knelpunten	65
Afdeling 1.	Opzet	65
Afdeling 2.	Ontbloot persoon	66
Afdeling 3.	Toestemmingsbeperking minderjarigen	67
Hoofdstuk 2.	Specifieke knelpunten	69
Afdeling 1.	Artikel 417/8 Sw : heimelijk karakter	69
Afdeling 2.	Artikel 417/8 Sw: begin van uitvoering	70
Afdeling 3.	Artikel 417/9 Sw : geen knelpunten	71
Hoofdstuk 3.	Tussentijdse conclusie	73
Deel 5.	Het future-proof karakter van de misdrijfkwalificaties van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud in het Belgisch recht.....	75
Hoofdstuk 1.	Toekomstvisie wetgever.....	75
Hoofdstuk 2.	Een catch-all bepaling: de oplossing?.....	77
Afdeling 1.	Het voordeel.....	77
Afdeling 2.	Het legaliteitsbeginsel.....	77
1.	Betekenis	77
2.	Toepassing	78
Hoofdstuk 3.	Toekomstige uitdagingen	79
Afdeling 1.	Omzeilen van de misdrijfkwalificatie	79

Afdeling 2. Deepnudes	79
1. Betekenis en problematiek	79
2. Toepassing	81
Hoofdstuk 4. Tussentijdse conclusie	83
Algemene conclusie.....	85
Bibliografie.....	89
Wetgeving	89
Rechtspraak.....	92
Rechtsleer.....	93

Lijst van afkortingen

Europees Hof voor de Rechten van de Mens	EHRM
Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens	EVRM
Internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten	IVBPR
Belgische Grondwet (BE)	Gw.
Strafwetboek (BE)	Sw.
Wetboek van Strafvordering (BE)	Sv.
Wetboek van Strafrecht (NL)	Sr.
Wet van 1 februari 2016 tot wijziging van diverse bepalingen wat de aanranding van de eerbaarheid en het voyeurisme betreft (BE)	Voyeurismewet
Wet van 4 mei 2020 ter bestrijding van de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte beelden en opnames (BE)	Wet van 4 mei 2020
Wet van 21 maart 2022 houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht (BE)	Wet van 21 maart 2022
Wet van 27 september 2019 tot wijziging van onder meer het wetboek van strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen (NL)	Wet 27 september 2019

Inleiding

Hoofdstuk 1. Onderwerp en probleemstelling

1. Technologische evolutie - De dag van vandaag volstrekt zich een ware technologische evolutie. Allerlei nieuwe vormen van informatietechnologie versterken hun grip op de samenleving.¹ Hierdoor wordt het alsmat makkelijker om beelden te maken en vervolgens wereldwijd te verspreiden. Jammer genoeg heeft deze evolutie ook een keerzijde. Het biedt ongeziene mogelijkheden om iemands seksuele intimiteit te schenden.² Te denken valt aan oplichter "Eveline" die de seksueel getinte beelden van enkele bekende Vlamingen zonder hun toestemming de wereld instuurde.³ Maar ook de Belgische kinderarts die stiekem zijn patiënten filmde, tastte op ontegensprekelijke wijze de seksuele intimiteit van zijn slachtoffers aan.⁴ Deze fenomenen – In België bekend onder de noemer "niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud en voyeurisme" - vormen de dag van vandaag een grote uitdaging.

2. Wetgevend ingrijpen – Het hoeft dan ook niet te verbazen dat de wetgever al jaren een strijd voert om beide gedragingen op een efficiënte wijze aan te pakken. Evenwel toont de wetgeschiedenis aan dat deze strijd geen sinecure was. Een modernere en technologische maatschappij in combinatie met een strafwetboek uit 1867 leidde tot situaties van straffeloosheid.⁵ Pas na enkele pijnlijke vrijspraken kregen beide fenomenen in 2016 een vaste plaats in ons strafwetboek.⁶ Desondanks groeide doorheen de jaren opnieuw de bewustwording dat de autonome strafbaarstelling op sommige vlakken niet volstond. Zo werd de strijd tegen de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud opgevoerd met de wet van 4 mei 2020⁷ en maakte beide misdrijven opnieuw het voorwerp uit van een wetwijziging met de wet van 21 maart 2022.⁸ Deze laatste wetwijziging kaderde in het groter geheel van de hervorming van het seksueel strafrecht.

---

¹ A. REMY, "Telematica: specifieke misdrijven" in X., *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2000, 195.

² A. DIERICKX, "Nooit nieuwe seksuele criminaliteit tot nieuwe seksuele misdrijven?", *NC* 2017, (207)207.

³M. KLIFMAN, "Anderhalf jaar nadat zaak-Eveline met naaktfoto's van bv's losbarstte, is onderzoek afgerond.", *DE STANDAARD* 2022, https://www.standaard.be/cnt/dmf20220414_94108063 (geraadpleegd op 25/03/23).

⁴ BELGA, "Kinderarts verdacht van voyeurisme en kinderpornografie, blijft nog twee maanden in de cel.", *MEDI-SFEER* 2022, <https://www.medi-sfeer.be/nl/nieuws/kinderarts-verdacht-van-voyeurisme-en-kinderpornografie-blijft-nog-twee-maanden-in-cel.html> (geraadpleegd op 25/03/2023).

⁵ wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl.St.* Kamer 2021-2022, nr. 2141/006, 4.

⁶ Wet 1 februari 2016 tot wijziging van diverse bepalingen wat de aanranding van de eerbaarheid en het voyeurisme betreft, *BS* 19 februari 2016.

⁷ Wet 4 mei 2020 ter bestrijding van de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte beelden en opnames, *BS* 18 mei 2020.

⁸ Wet van 21 maart 2022 houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *BS*, 30 maart 2022.

3. Huidige misdrijfkwificatie - Het staat buiten kijf dat de wetgever zich doorheen de jaren stevig verzette tegen voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud. Toch wekken de opeenvolgende wetswijzigingen de indruk dat de misdrijfkwificaties vaak tekort schieten. De vraag die hierbij rijst is of de wet van 21 maart 2022 op haar beurt wél een sluitend kader biedt voor de bestraffing van beide fenomenen. Daarnaast staat de wetgever de dag van vandaag eveneens voor een andere grote uitdaging. De technologische evolutie zorgt ervoor dat nieuwe fenomenen de kop op steken. Een voorbeeld hiervan zijn *deepfakes* waarbij artificiële intelligentie personen tot in detail kan namaken. De vraag stelt zich of de misdrijfkwificaties eveneens opgewassen zijn tegen deze nieuwe uitdagingen. Om dit te onderzoeken wordt er een externe rechtsvergelijking doorgevoerd met het Nederlands recht. Beide misdrijven vertonen immers een grensoverschrijdende dimensie waardoor het interessant is om na te gaan hoe onze noorderburen deze problematieken aanpakken.

Hoofdstuk 2. Onderzoeksvragen

4. Opzet – Dit onderzoek heeft als doel na te gaan of de misdrijfkwalificaties van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud na de wet van 21 maart 2022 volstaan om beide fenomenen de dag van vandaag en in de toekomst op een alomvattende manier te bestrijden. Daarnaast peilt het onderzoek ook naar mogelijke voorstellen: de *lege ferenda*.

5. Onderzoeksvraag – De centrale onderzoeksvraag in de masterscriptie luidt als volgt:

"Biedt de misdrijfkwalificatie van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud in het nieuw seksueel strafrecht een sluitend kader voor de huidige en toekomstige bestraffing van beide fenomenen, en zo niet, hoe kan de wetgever hieraan tegenmoet komen?"

6. Subonderzoeksvragen – Om tot een antwoord op mijn centrale onderzoeksvraag te komen, moet ik eerst een aantal andere vragen onderzoeken:

1. *"Wat is de ratio legis voor de autonome strafbaarstelling van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud in het Belgisch en Nederlands recht?"*
2. *"Wat zijn de constitutieve bestanddelen van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud in het Belgisch en Nederlands recht? Hoe evolueerde dit in België doorheen de jaren?"*
3. *Wat zijn eventuele knelpunten in de huidige strafbaarstelling van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud in België? Hoe kan de wetgever deze wegwerken?*
4. *Is de huidige misdrijfkwalificatie van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud future-proof en zo niet, hoe kan de wetgever hieraan tegenmoet komen?*

Hoofdstuk 3. Onderzoeksmethodologie

Afdeling 1. Onderzoeksmethode

7. Evaluierend – Deze masterscriptie betreft in hoofdzaak een evaluerend onderzoek. Het doel is om na te gaan of de misdrijfkwalificaties van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud – na de wet van 21 maart 2022 - volstaan om huidige en toekomstige situaties op een sluitende wijze onder de strafbaarstellingen te brengen.

8. Aanbevelend – De masterscriptie is tevens aanbevelend. Met dit onderzoek zal er immers worden nagegaan hoe eventuele knelpunten of toekomstige tekortkomingen weggewerkt kunnen worden. Het uiteindelijke doel is om een visie te vormen over een sluitende en gepaste misdrijfkwalificatie voor voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud. Op deze wijze kan de masterscriptie een bron van inspiratie vormen voor de Belgische wetgever.

9. Beschrijvend – Om een evaluatie door te voeren en aanbevelingen te formuleren is het van belang om een goede notie te hebben van de misdrijfkwalificaties en het historisch kader waarin ze tot stand kwamen. Daarom zal het onderzoek eveneens beschrijvend zijn.

10. Rechtsvergelijkend – De onderzoeksvragen worden beantwoord aan de hand van een rechtsvergelijkend onderzoek. De eerste vergelijking die wordt doorgevoerd betreft een interne rechtsvergelijking: de huidige misdrijfkwalificaties van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud worden vergeleken met de misdrijfkwalificaties voor de wet van 21 maart 2022. Op deze manier gaat het onderzoek na in welke mate de strafbaarstellingen van beide fenomenen wijzigden doorheen de jaren. Door deze interne rechtsvergelijking kan de masterscriptie bepalen of de wetgever kansen liet liggen om de misdrijfkwalificaties te optimaliseren of net op efficiënte wijze inspeelde op veranderingen. Vervolgens voert de masterscriptie een externe rechtsvergelijking door. Aangezien beide misdrijven een grensoverschrijdende dimensie hebben, is het interessant om na te gaan hoe andere landen met deze fenomenen omgaan. Hiermee beoogt de scriptie om meer kennis te vergaren over het eigen rechtssysteem. De afweging van verschillen en gelijkenissen tussen de rechtstelsels kan immers een aanzet vormen voor toekomstige hervormingen in eigen land. De rechtsvergelijking wordt doorgevoerd met het Nederlands recht. De keuze voor Nederland werd gemaakt om verschillende redenen. Ten eerste werden beide landen rond dezelfde tijd geconfronteerd met de problematiek omtrent voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud. Het is dan ook interessant om na te gaan hoe beide landen hier elk op hun eigen manier mee omgingen. Daarnaast werd deze rechtskeuze gemaakt om pragmatische redenen. De masterscriptie focust sterk op de misdrijfkwalificatie. Het analyseren van begrippen vormt dus een groot deel van het onderzoek. Aangezien België en Nederland dezelfde voertaal

hanteren, zal dit een stuk efficiënter verlopen. Tot slot is het van belang om te benadrukken dat Nederland en België verschillende begrippen hanteren om gelijkaardige misdrijfkwalificaties te omschrijven. Voor België worden doorgaans de termen "voyeurisme" en "de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud" gebruikt. In Nederland wordt voyeurisme daarentegen omschreven als "het opzettelijk en wederrechtelijk vervaardigen van seksueel beeldmateriaal" en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud als "wraakporno".

Afdeling 2. Opbouw van het onderzoek

11. Eerste subonderzoeksvraag – De scriptie start met een onderzoeksvraag die peilt naar het historisch kader voor de strafbaarstelling van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud. De vraag die in dit deel centraal staat is waarom de wetgever in beide landen de nood voelde om een autonome strafbaarstelling voor voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud in te voeren. Dit is vooral vanuit rechtsvergelijkend perspectief interessant. Op deze manier kan de scriptie eventuele verschilpunten in de misdrijfkwalificaties van Nederland en België verklaren.

12. Tweede subonderzoeksvraag – In het tweede en derde deel staat de delictstypiciteit van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud in België en Nederland centraal. Het eerste deel focust hierbij op de strafbaarstelling naar Belgisch recht. De misdrijfkwalificatie van beide fenomenen wordt toegelicht aan de hand van verschillende wetswijzigingen. Dit is van belang voor de interne rechtsvergelijking die hierop volgt. In deze rechtsvergelijking wordt de draagwijdte en omschrijving van de misdrijfkwalificaties doorheen de jaren vergeleken. Tot slot sluit het deel af met een korte sprong naar de procedurele waarborgen die de wet van 4 mei 2020 invoerde. Hoewel dit geen betrekking heeft op de misdrijfkwalificatie, mag dit niet ontbreken in de scriptie. Haar belang en innovatief karakter is daarvoor te groot. Vervolgens focust het derde deel op de strafbaarstelling in het Nederlands recht. Deze misdrijfkwalificatie werd sinds haar invoering niet gewijzigd waardoor dit hoofdstuk minder omvangrijk is. Het derde deel wordt beëindigd met het derde hoofdstuk dat een externe rechtsvergelijking doorvoert van de misdrijfkwalificaties in het Nederlands en Belgisch recht.

13. Derde subonderzoeksvraag – Eenmaal duidelijk is hoe beide landen de misdrijfkwalificatie van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud vorm geven, wordt er stilgestaan bij eventuele knelpunten. Het vierde deel peilt naar tekortkomingen, inconsistenties of onduidelijkheden in de misdrijfkwalificaties van België. Vervolgens zal een oplossing worden voorgesteld voor deze knelpunten.

14. Vierde subonderzoeksvraag – De scriptie wordt beëindigd met een vijfde deel dat peilt naar het alomvattend en *future-proof* karakter van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud in het Belgisch recht. De vraag die hier centraal staat is of de huidige misdrijfkwalificatie tegenmoet komt aan mogelijke toekomstige ontwikkelingen. Zo zorgt de technologische evolutie er bijvoorbeeld voor dat delinquenten alsmäär efficiënter en creatiever te werk gaan. De vraag die zich hierbij opdringt is of dit huidig wettelijk kader alomvattend genoeg is om daar een antwoord op te bieden. Daarnaast wordt er in het deel ook stilgestaan bij de vraag of het überhaupt mogelijk is om een *catch-all* bepaling in te voeren. Dit kan immers op gespannen voet staan met het legaliteitsbeginsel.

Deel 1. Het historisch kader voor de strafbaarstelling van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud

15. Inleiding– In deel één beoogt de scriptie om een globaal beeld te schetsen van het historisch kader voor de strafbaarstelling van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud. Het eerste hoofdstuk focust op de toenemende verschijning van beide fenomenen. Vervolgens wordt er in het tweede en derde hoofdstuk onderzocht hoe een wetgevend initiatief hieromtrent in België en Nederland tot stand kwam. Tot slot wordt er een externe rechtsvergelijking doorgevoerd van de Belgische en Nederlandse criminalisering.

Hoofdstuk 1. Digitalisering als aanleiding

16. Technologische evolutie – Wereldwijd wordt de samenleving steeds meer gedigitaliseerd. Zo ontstonden er de laatste jaren niet alleen meer en meer sociale mediakanalen, maar ook het aantal internetgebruikers nam sterk toe.⁹ Deze technologische ontwikkeling zorgt voor een vlotte uitwisseling en verspreiding van gegevens. Met enkele klikken kan men informatie over heel de wereld verspreiden. Jammer genoeg heeft dit ook een keerzijde. Het biedt mogelijkheden om criminaliteit te vergemakkelijken en nieuwe vormen van criminaliteit te ontwikkelen.¹⁰ Twee van deze vormen die de laatste decennia een grote opmars kende, zijn voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud.¹¹ Beide misdrijven vormen sinds de digitalisering een wereldwijde uitdaging voor de bescherming van de seksuele privacy.¹²

17. Voyeurisme – Ten eerste maakt de huidige technologie het makkelijker dan ooit om mensen te begluren. Zo kunnen er onopgemerkt mini-camera's worden gevestigd of kunnen lenzen van mijlenver zeer gedetailleerde beelden vastleggen. Bijgevolg kan een delinquent op subtiele wijze nietsvermoedende mensen filmen of bespieden. Zo filmde een 48-jarige masseur uit Beringen stiekem meer dan 100 slachtoffers in zijn praktijk tussen 2015 en 2021.¹³

---

⁹ R. LEUKFELDT, R. NOTTE en M. MALSCH, *slachtofferschap van online criminaliteit. Een onderzoek naar behoeften, gevolgen en verantwoordelijkheden na slachtofferschap van cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit*, Amsterdam, NSCR, 2018, 4.

¹⁰ A. POWELL en N. HENRY, *Sexual violence in a digital age*, London, Palgrave Macmillan, 2017, 2.

¹¹ D. RYAN, "European remedial coherence in the regulation of non-consensual disclosures of sexual images", Elsevier 2018 (1053) 1053.

¹² L. STEVENS, "Kijken mag, aankomen niet?", *RW* 2015, (1522) 1522.

¹³ M. GERD, "Elke klant moet zich veilig voelen bij een masseur: beroepsfederatie pleit voor wettelijk kader na misbruikzaak in Limburg", *VRT NWS* 2020, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/12/19/masseur-limburg-voyeur-verkrachting/> (Geraadpleegd op 22/02/23).

18. Niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud – Daarnaast zorgt de digitalisering voor een massale en ongecontroleerde verspreiding van beelden. Met één klik kan seksueel getint beeldmateriaal globaal worden gedeeld. Vaak gebeurt dit zonder toestemming. Zo blijkt uit een rapport van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen dat maar liefst 1 op de 100 Belgen slachtoffer is van een niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud.¹⁴ Dit lijkt misschien weinig, maar toch mag dit cijfer niet onderschat worden. Het percentage heeft enkel betrekking op het doorsturen of online plaatsen van de beelden. Het louter tonen van seksueel getint materiaal werd niet meegerekend terwijl dit eveneens onder de misdrijfkwalificatie valt.

19. Europese druk – Reeds in 2013 spoorde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna: EHRM) haar verdragstaten aan om actie te ondernemen tegen deze groeiende uitdaging. In de zaak Söderman werd Zweden veroordeeld voor een schending van artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (hierna: EVRM).¹⁵ De Zweedse wetgeving bood onvoldoende bescherming voor het heimelijk filmen van een minderjarige. Met dit arrest wees het Hof op de positieve verplichting van verdragstaten om te voorzien in een strafrechtelijke of burgerrechtelijke sanctie voor voyeurisme.¹⁶

---

¹⁴ INSTITUUT VOOR DE GELIJKHEID VAN MANNEN EN VROUWEN, *wraakporno, online seksuele intimidatie en andere vormen van cyberpesten*, instituut voor de gelijkheid van mannen en vrouwen, 2022, 22.

¹⁵ EHRM 12 november 2013, nr. 5786/08, Söderman/zweden.

¹⁶ B. SPRIET en J. BOECKXSTAENS, "Het nieuwe misdrijf van voyeurisme en een aanpassing van het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid en van verkrachting", *T.Strafr.* 2016, (207) 208; art. 8 EVRM.

Hoofdstuk 2. Criminalisering België

Afdeling 1. Aanvang

20. Poging tot strafbaarstelling – Het was duidelijk dat voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud bestraft moesten worden. Toch bleek dit in de praktijk niet evident. Het strafwetboek van 1867 was namelijk niet opgewassen tegen de uitdagingen die de technologische maatschappij te bieden heeft. Oorspronkelijk wilde de rechtsleer zich voor de strafbaarstelling van voyeurisme beroepen op terugvalartikelen.¹⁷ Zo werd de toepassing van bestaande misdrijven zoals belaging, cameravoyeurisme, kinderpornografie, openbare schennis van de goede zeden etc. onderzocht. Maar geen enkel van deze bepalingen bood een waterdichte bescherming.¹⁸

21. Aanranding van de eerbaarheid - Het misdrijf dat het meest aansloot bij de kwalificatie van voyeurisme was aanranding van de eerbaarheid. De toepassing van deze strafbaarstelling leidde in ieder geval tot de hevigste discussies in de rechtspraak en rechtsleer.¹⁹ Om een betere notie te krijgen van deze discussie wordt het misdrijf kort omschreven.²⁰ Het Hof van Cassatie omschrijft aanranding van de eerbaarheid als volgt: *"Iedere met de zeden strijdige en als dusdanig gewilde daad, welke op of met behulp van een welbepaald persoon, zonder diens geldige toestemming wordt gepleegd en waarbij het algemeen eerbaarheidsgevoel wordt gekrenkt."*²¹ Het materieel bestanddeel vereist een ernstige handeling die een aantasting inhoudt van de seksuele integriteit van een persoon zonder diens geldige toestemming. Er is geen toestemming in twee gevallen. Enerzijds wanneer de aanranding werd gepleegd op een slachtoffer boven de leeftijd van zestien jaar door middel van geweld of bedreiging.²² Anderzijds indien de aanranding werd gepleegd op een minzestienjarig slachtoffer die wordt geacht geen geldige toestemming te kunnen geven.²³ Het moreel bestanddeel vereist een gemengde schuldvorm: een algemeen opzet voor de gedraging en een onachtzaamheid voor het leeftijdsbestanddeel.²⁴

---

¹⁷ B. SPRIET en J. BOECKXSTAENS, "Het nieuwe misdrijf van voyeurisme en een aanpassing van het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid en van verkrachting", *T.Strafr.* 2016, (207) 208.

¹⁸ S. VANDROMME, "Zijn het stiekem filmen van seksuele betrekkingen en andere vormen van voyeurisme strafbaar als aanranding van de eerbaarheid?", *T.Strafr.* 2014, (364) 368.

¹⁹ R. VASSEUR, "Gluurders te kijk gezet: voyeurisme voortaan strafbaar", *juristenkrant*, 2016, 1.

²⁰ Benaming en omschrijving dateren van voor de inwerkingtreding van het nieuw seksueel strafrecht.

²¹ Cass. 24 mei 2011, AR P. 10.1990.N.

²² Art. 373 Sw.

²³ Art. 372 Sw.

²⁴ B. SPRIET en J. BOECKXSTAENS, "Het nieuwe misdrijf van voyeurisme en een aanpassing van het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid en van verkrachting", *T.Strafr.* 2016, (207) 209.

22. Discussie - De discussie in de rechtspraak en rechtsleer had betrekking op de toestemmingsvereiste bij meerderjarigen. Opdat er een gebrek aan toestemming is, moet de aanranding worden gepleegd door middel van geweld of bedreiging.²⁵ De term "geweld" slaat niet enkel op fysiek geweld. Ook het onverwacht handelen van de dader waardoor het slachtoffer zich niet kan verzetten valt hieronder.²⁶ Op basis van deze grond namen sommige rechtsgeleerden aan dat een voyeur zich schuldig maakt aan aanranding van de eerbaarheid met geweld. De dader zou namelijk de seksuele integriteit van het slachtoffer aantasten door verrassing of list.²⁷ Een deel van de rechtspraak sloot zich aan bij deze visie. Zo oordeelden de rechtbanken van Hasselt, Leuven en Tongeren dat de laakbare gedraging van voyeurisme een strafbare aanranding van de eerbaarheid uitmaakt.²⁸ Andere rechtsgeleerden meenden daarentegen dat dit niet onder de misdrijfkwalificatie kon vallen. Bij voyeurisme is er namelijk geen seksuele interactie tussen dader en slachtoffer.²⁹ Ook deze visie vond bijval in de rechtspraak. Zo oordeelden de advocaat-generaal te Gent en de correctionele rechtbank te Dendermonde dat voyeurisme niet onder de kwalificatie van aanranding van de eerbaarheid kon vallen.³⁰

23. Hof van Cassatie - Het Hof van Cassatie boog zich doorheen de jaren meermaals over deze kwestie.³¹ Uiteindelijk maakte ze een einde aan de discussie met het arrest van 31 maart 2015.³² Dit cassatieberoep was gericht tegen een veroordeling door het hof van beroep te Gent. De dader werd in dit arrest veroordeeld voor aanranding van de eerbaarheid wegens het heimelijk filmen van zijn slachtoffer onder de douche.³³ Het Hof van Cassatie vernietigde dit bestreden arrest en motiveerde haar beslissing als volgt: "*het heimelijk filmen van een naakte persoon, dit is zonder diens toestemming en medeweten en zonder dat daarbij enige fysieke of morele dwang wordt aangewend, kan aldus het misdrijf aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging niet opleveren, ook al wordt het slachtoffer in zijn verwachtingen verschalkt. Het arrest dat anders oordeelt, is niet naar recht verantwoord.*"³⁴ Advocaat-generaal DE SWAEF motiveerde in zijn conclusie bij het arrest dat er geen sprake was van een seksuele interactie tussen dader en slachtoffer.³⁵ Het slachtoffer had geen seksuele handeling ondergaan als gevolg van geweld of bedreiging door de dader.³⁶

---

²⁵ Art. 373 Sw.

²⁶ Cass. 20 september 2005, P.05.0876.N, RW 2005-06, afl. 42, 1661.

²⁷ S. VANDROMME, "Zijn het stiekem filmen van seksuele betrekkingen en andere vormen van voyeurisme strafbaar als aanranding van de eerbaarheid?", *T.Strafr.* 2014, (364) 365.

²⁸ Corr. Tongeren 24 november 2011, *Limb.Rechtsl.* 2012, 148, noot I. DELBROUCK ; Wetsvoorstel tot wijziging van het strafwetboek wat de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid betreft, *parl.st.*, kamer, 2014-15, nr. 54-0699/001, 3.

²⁹ B. SPRIET en G. MARLIER, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)" in F. VERBRUGGEN, R. VERSTRAETEN en B. SPRIET (eds.), *Themis. Straf- en Strafprocesrecht*, Brugge, Die Keure, 2013, (81) 89.

³⁰ Corr. Dendermonde 18 juni 2012, AR 2012/64, OM/V.D.B.G, *T.Strafr.* 2012, afl. 6, 476, noot. F. SCHUERMANS.

³¹ Cass. 23 januari 2008, Pas 2008, afl. 1 en RABG 2008, afl. 13, noot F, SCHUERMANS; Cass. (2^e K.) 24 mei 2011, AR P.10.1990.N, NC, 2012, afl. 1, noot B. KETELS; Cass. (2^e K.) 27 november 2013, AR P. 13.0714.F, T. Strafr. 2014, afl. 6.

³² Cass. 31 maart 2015, P. 14.0293.N.

³³ Cass. 31 maart 2015, nr. P. 14.0293.N, *T.Strafr.* 2015, 142, noot. T.D.

³⁴ Cass. 31 maart 2015, nr. P. 14.0293.N, *T.Strafr.* 2015, 142, noot. T.D.

³⁵ Cass. 31 maart 2015, nr. P. 14.0293.N, NC 2015, afl. 2015, 327, concl. M. DE SWAEF.

³⁶ Cass. 31 maart 2015, nr. P. 14.0293.N, NC 2015, afl. 2015, 327, concl. M. DE SWAEF.

24. Basketbalarrest - Het cassatiearrest van 31 maart 2015 kreeg een grote weerklank toen de overwegingen werden toegepast in een arrest door het hof van beroep te Antwerpen.³⁷ De feiten hadden betrekking op een basketbalcoach die stiekem foto's en video's maakte van spelers terwijl zij ontbloot in de kleedkamer stonden te douchen.³⁸ Het hof sprak de man vrij voor de ten de laste gelegde aanranding van de eerbaarheid op grond van het cassatiearrest van 31 maart 2015.³⁹ Deze vrijspraak leidde tot veel commotie. De verontwaardiging toont aan dat het rechtsgevoel inzake seksuele privacy in onze moderne maatschappij sterk geëvolueerd is.⁴⁰ De grond voor strafwaardigheid ligt de dag van vandaag immers in het ontbreken van een geldige toestemming.⁴¹ Deze vrijspraak voedde opnieuw de vraag naar een gepaste strafbaarstelling voor voyeurisme.

Afdeling 2. Resultaat

25. Tussenkoms wetgever - Inmiddels hadden enkele parlementsleden het initiatief genomen om een wetsvoorstel in te dienen ter wijziging van het misdrijf aanranding van de eerbaarheid.⁴² Met deze wetswijziging wilden zij het toepassingsgebied van artikel 373 van het Strafwetboek (hierna: Sw.) uitbreiden. Ze wensten dwang, verrassing en list toe te voegen als criteria om een geldige toestemming uit te sluiten.⁴³ Hierdoor zou voyeurisme onder de misdrijfkwalificatie van aanranding van de eerbaarheid vallen. Evenwel gooide het reeds besproken cassatiearrest van 31 maart 2015 roet in het eten. Een handeling kan maar een aanranding van de eerbaarheid uitmaken indien er sprake is van een seksuele interactie tussen dader en slachtoffer.⁴⁴ Dit is niet het geval indien het slachtoffer zich niet bewust is van de feiten. Om hieraan tegemoet te komen werd een amendement ingevoerd om voyeurisme als autonoom misdrijf strafbaar te stellen.⁴⁵

---

³⁷ Antwerpen, 6 mei 2015, *T.Strafr.* 2015, 148.

³⁸ B. SPRIET en J. BOECKXSTAENS, "Het nieuwe misdrijf van voyeurisme en een aanpassing van het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid en van verkrachting", *T.Strafr.* 2016, (207) 212.

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ L. STEVENS, "kijken mag, aankomen niet." *RW*, 2015, 1522 (1522).

⁴¹ *Ibid.*

⁴² Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 0699/001.

⁴³ Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 0699/001, 5.

⁴⁴ Amendement op het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 0699/002, 4.

⁴⁵ *Ibid.*

26. Wraakporno – Initieel beoogde de wetgever om enkel voyeurisme *sensu stricto* te criminaliseren. Nochtans werd er een amendement aangenomen om wraakporno (nu: niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud) in hetzelfde artikel eveneens strafbaar te stellen.⁴⁶ Hiermee streefde de wetgever twee doestellingen na. Enerzijds wilden men de verspreiding van beelden die werden verkregen door voyeurisme criminaliseren. Anderzijds wilden de wetgever de pornowreker bestraffen die zich wreekt na een relatie door vrijwillig gemaakt beeldmateriaal te verspreiden.⁴⁷ De uitbreiding van de strafbaarstelling ontstond volgens mevrouw van Caeter voornamelijk na aandringen van de rechterlijke macht.⁴⁸ Het was wederom een pijnlijke vrijspraak door het Hof van Cassatie die de ogen opende. Zo werd een man – die stiekem video opnames maakten van seksuele betrekkingen én deze verspreidde - vrijgesproken omdat de feiten geen aanranding van de eerbaarheid uitmaakten.⁴⁹

27. Resultaat - Uiteindelijk werd het wetsvoorstel na enkele amendementen aangenomen door de plenaire vergadering. De wettekst voert een autonome strafbaarstelling voor voyeurisme en wraakporno in artikel 8 van de wet van 1 februari 2016 tot wijziging van diverse bepalingen wat de aanranding van de eerbaarheid en het voyeurisme betreft (hierna: voyeurismewet) in.⁵⁰ De wet werd in het Belgisch staatsblad gepubliceerd op 19 februari 2016 en trad in werking op 29 februari 2016.⁵¹

---

⁴⁶ Amendement op het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl. St. Kamer*, nr. 0699/003, 4.

⁴⁷ Amendement op het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl. St. Kamer*, nr. 0699/003, 5.

⁴⁸ L. VERHEYEN, *Criminalisering van wraakporno*, onuitg. masterproef Criminologische wetenschappen KU Leuven, 65.

⁴⁹ Cass. 27 november 2013, P13.0714.F., RABG 2014, 499, noot L DELBROUCK.

⁵⁰ Art. 8 Wet 1 februari 2016 tot wijziging van diverse bepalingen wat de aanranding van de eerbaarheid en het voyeurisme betreft, BS 19 februari 2016, 13126.

⁵¹ I. DELBROUCK, "Voyeurisme" in X (ed.), *Postal Memorialis- Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, Mechelen, Wolters Kluwer, Belgium, (V225/1) V225/4.

Hoofdstuk 3. Criminalisering Nederland

Afdeling 1. Aanvang

28. Inspiratie - Onze noorderburen haalden hun inspiratie voor een strafbaarstelling van wraakporno in Japan. De aanleiding was een Nederlands krantenartikel dat berichtte over het feit dat Japan als eerste land ter wereld een autonome strafbaarstelling voor wraakporno invoerde.⁵² Geïnspireerd door deze wereldprimeur werden reeds in 2014 volgende vragen opgeworpen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal:

- *"Wat zijn de wettelijke mogelijkheden binnen het Nederlands recht om te kunnen optreden tegen het ongewenst verspreiden of delen van seksueel getinte beelden?"*
- *"In hoeverre maakt het in de juridische zin verschil of de verspreider van de seksueel getinte beelden deze oorspronkelijk rechtmatig of onrechtmatig heeft verkregen?"*⁵³

29. Poging tot strafbaarstelling - De toenmalige minister van Justitie en Veiligheid reageerde door te wijzen op de verschillende wettelijke mogelijkheden. Voor het fenomeen van wraakporno maakte de minister een onderscheid tussen meerderjarige en minderjarige slachtoffers. Bij personen onder de 18 jaar vormde het verspreiden van seksueel getinte inhoud sowieso een strafbaar feit. De vereiste van toestemming was hierbij irrelevant. Een strafrechtelijke vervolging kon in dit geval plaatsvinden op grond van het vervaardigen en/of verspreiden van kinderpornografie.⁵⁴ Bij een meerderjarig persoon kon men een ongewenste verspreiding strafrechtelijk vervolgen op grond van belediging, smaad en eventueel laster.⁵⁵ Verder bood de auteurswet ook een mogelijkheid om tegen wraakporno op te treden. Wie herkenbaar op een foto werd afgebeeld kon zich namelijk beroepen op het portretrecht.⁵⁶ Tot slot voorzag het strafrecht eveneens in verschillende beschermingsmogelijkheden indien de beelden niet vrijwillig werden gemaakt. Zo kon het heimelijk filmen volgens de minister bestraft worden op basis van artikel 139f van het Wetboek van Strafrecht (hierna: Sr). Deze strafbaarstelling heeft betrekking op het gebruik van een verborgen camera in een woning of een andere private plaats.

---

⁵² S. LINHOUDT, "Japan is het eerste land dat wraakporno strafbaar stelt", *Volkskrant*, 2014.

⁵³ *Vr. en antw.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, 23 december 2014, nr. 856, 1 (Vr. nr. 933 M. VOLP)

⁵⁴ *Vr. en antw.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, 23 december 2014, nr. 856, 1 (Vr. nr. 933 M. VOLP) ; art. 240b Sr.

⁵⁵ *Vr. en antw.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, 23 december 2014, nr. nr. 856, 2 (Vr. nr. 933 M. VOLP); art. 266 Sr; art. 261 Sr.; art. 262 Sr.

⁵⁶ *Ibid*; art. 21 auteurswet.

30. Wettelijk kader voldoende - Op grond van deze terugvalartikelen meende de minister van Justitie en Veiligheid dat het huidige wettelijk kader volstond om een antwoord te bieden op wraakporno en het heimelijk filmen.⁵⁷ Bovendien wees hij op het wetsvoorstel III over de computercriminaliteit.⁵⁸ Dit wetsvoorstel beoogt hoofdzakelijk om de opsporing en vervolging van computercriminaliteit te versterken.⁵⁹ Om dit te realiseren, stelt het wetsvoorstel het kopiëren, bezitten en bekend maken van vertrouwelijke gegevens – verkregen door een misdrijf – strafbaar.⁶⁰ Seksuele beelden worden in dit kader beschouwd als vertrouwelijke gegevens.⁶¹ Hierdoor werd het verwerven, bezitten en het verspreiden van seksueel getint beeldmateriaal strafbaar indien het werd verkregen op illegale wijze. Het wetsvoorstel III over computercriminaliteit stelde dus wraakporno door middel van voyeurisme of *hacking* strafbaar.⁶²

Afdeling 2. Resultaat

31. Autonome strafbaarstelling – Tegen de visie van zijn voorganger in, kondigde zijn opvolger Van der Steur in 2016 aan dat de bescherming tegen digitale ontucht toch verruimd zou worden.⁶³ In 2017 werd in het regeerakkoord van het kabinet Rutte III het voornemen opgenomen om een autonome strafbaarstelling voor wraakporno in te voeren.⁶⁴ Dit werd volgens het kabinet noodzakelijk geacht omdat de verspreiding van wraakporno diep ingrijpt in de persoonlijke levenssfeer van het slachtoffer.⁶⁵

32. Relevantie - Niet alle ketenpartners en fracties waren overtuigd van de noodzaak voor het aangekondigde wetsvoorstel.⁶⁶ Zoals minister Opstelten reeds aantoonde, waren er bestaande wettelijke bepalingen om op terug te vallen. Zijn opvolger was zich hiervan bewust. Toch benadrukte hij dat de bestaande strafbepalingen de lading onvoldoende dekten.⁶⁷ Het zelfstandig misdrijf van wraakporno zou bijdragen aan een eenduidige strafrechtelijke aanpak. Hierdoor zou de opsporing,

---

⁵⁷ *Vr. en antw.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, 23 december 2014, nr. nr. 856, 2 (Vr. nr. 933 M. VOLP)

⁵⁸ Voorstel van wet tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering in verband met de verbetering en versterking van de opsporing en vervolging van computercriminaliteit (computercriminaliteit III), *parl. St.* Tweede kamer der Staten-Generaal 2015-16, nr. 34372/2, 2.

⁵⁹ Memorie van toelichting bij wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering in verband met de verbetering en versterking van de opsporing en vervolging van computercriminaliteit (computercriminaliteit III) *Parl. St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2015-16, nr. 34372/3, 1.

⁶⁰ *Ibid.*, 61.

⁶¹ *Vr. en Antw.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, 23 december 2014, nr. 933 (Vr. M. VOLP).

⁶² Art. 139g Sr.

⁶³ Brief van de minister van veiligheid en justitie, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2015-16, nr. 300.

⁶⁴ M. BERNDSEN, "Een verbod op wraakporno: het nieuwe artikel 139h Sr. kritisch beschouwd", *BJu* 2020, (1) 1.

⁶⁵ *Ibid.*

⁶⁶ Verslag over de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 7, 5.

⁶⁷ Memorie van toelichting betreffende de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 3, 4.

vervolging en bewezenverklaring makkelijker verlopen.⁶⁸ Daarnaast zou een autonome strafbaarstelling leiden tot een uitbreiding van de strafbaarheid van misbruik van seksueel beeldmateriaal. In dit kader wijst de minister ten eerste op het beperkt toepassingsgebied van de bestaande strafbaarstelling voor het heimelijk filmen. De feiten moeten zich volgens artikel 139f Sr. afspelen op een private plaats. Hierdoor vielen situaties zoals het filmen onder de rokken op straat buiten het toepassingsgebied.⁶⁹ Ten tweede wilde de minister de strafbaarstelling van de verspreiding van seksueel beeldmateriaal niet afhankelijk maken van de misdrijven belediging, smaad en laster.⁷⁰

33. Resultaat - Uiteindelijk werd het wetsvoorstel na enkele amendementen aangenomen.⁷¹ Met de wet van 27 september 2019 tot wijziging van onder meer het wetboek van strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen (hierna: wet 27 september 2019) werden voyeurisme en wraakporno op grond van artikel 139h Sr. als autonome misdrijven strafbaar gesteld.⁷²

---

⁶⁸ Nota naar aanleiding van het verslag betreffende de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 7, 7.

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ *Ibid.*

⁷¹ Voorstel van wet betreffende de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *parl. St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 35080, 2.

⁷² Wet van 27 september 2019 tot wijziging van onder meer het wetboek van strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *stb.* 8 oktober 2019.

Hoofdstuk 4. Extern vergelijkend perspectief

34. Aanvang criminaliseringsproces – De fenomenen van voyeurisme en wraakporno zijn al geruime tijd gekend in België en Nederland. Toch begon het criminaliseringsproces in beide landen pas enkele jaren geleden. In België werd dit proces voornamelijk op gang getrokken door de rechtspraak.⁷³ Intussen haalden onze noorderburen hun inspiratie voor een strafbaarstelling op Japanse bodem.⁷⁴ Het feit dat het criminaliseringsproces in België ophefmakender was dan in Nederland is mijns inziens niet toevallig. De lacunes in de Nederlandse wetgeving kwamen minder sterk tot uiting in de rechtspraak omdat de bestaande Nederlandse wetgeving naar mijn mening meer bescherming bood.

35. Terugvalartikelen – De terugvalartikelen waar beide landen oorspronkelijk beroep op wilden doen, waren omvangrijker bij onze noorderburen. Ten eerste kon hun bestaand wetgevend arsenaal een beter antwoord bieden op wraakporno. Bepaalde verschijningsvormen werden immers reeds zonder autonome strafbaarstelling bestraft.⁷⁵ Te denken valt aan de verspreiding van intieme beelden door voyeurisme of *hacking* op basis van de wet computercriminaliteit III.⁷⁶ Daarnaast bood de Nederlandse wetgeving eveneens meer bescherming tegen voyeurisme. Zo kon men terugvallen op artikel 139f Sr. dat voorzag in een strafbaarstelling voor het heimelijk filmen op privéplaatsen.⁷⁷ Toch betekende dit niet dat de Nederlandse terugvalartikelen geen tekortkomingen kende. In beide landen keerden immers dezelfde bezwaren terug. Zo konden bepaalde vormen van voyeurisme en wraakporno in zowel België als Nederland niet bestraft worden (bv. verdere verspreiding van seksueel getinte beelden). Daarnaast waren de strafmaten van de terugvalartikelen vaak te mild in verhouding met de laakbare gedraging.⁷⁸

---

⁷³ Cass. 23 januari 2008, Pas 2008, afl. 1 en RABG 2008, afl. 13, noot F, SCHUERMANS; Cass. (2^e K.) 24 mei 2011, AR P.10.1990.N, NC, 2012, afl. 1, noot B. KETELS; Cass. (2^e K.) 27 november 2013, AR P. 13.0714.F, T. Strafr. 2014, afl. 6.

⁷⁴ S. LINHOUDT, "Japan is het eerste land dat wraakporno strafbaar stelt", *Volkscrant*, 2014.

⁷⁵ B.J KOOPS, en J.J OERLEMANS, *strafrecht en ICT*, Den Haag, Sdu uitgevers, 2019, 101.

⁷⁶ Voorstel van wet tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering in verband met de verbetering en versterking van de opsporing en vervolging van computercriminaliteit (computercriminaliteit III), *parl. St.* Tweede kamer der Staten-Generaal 2015-16, nr. 34372/2, 2.

⁷⁷ Art. 139f Sr.

⁷⁸ J. BEYENS en E. LIEVENS, "niet consensuele verspreiding van seksuele beelden: analyse van wetgevende initiatieven in de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en België", NJW 2016, (654) 663 ; S. VAN DER HOF, "wraakporno op het internet: een verkenning van (on)mogelijkheden voor een strafrechtelijke aanpak." , *ArsAequi* 2016 (54)55.

36. Resultaat criminaliseringsproces – Hoewel beide landen hun tekortkomingen hadden, kwam dit sterker tot uiting in België. Hierdoor voelde de Belgische wetgever een grotere noodzaak dan de Nederlandse wetgever om op te treden tegen voyeurisme en wraakporno.⁷⁹ Beide misdrijven werden in België immers al in 2016 autonoom strafbaar gesteld met de voyeurismewet.⁸⁰ In Nederland zal de autonome strafbaarstelling pas drie jaar later volgen met de wet van 27 september 2019.⁸¹

37. Andere invalshoek – Opvallend is dat beide landen de strafbaarstelling van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud vanuit een andere invalshoek benaderen. De Belgische wetgever bracht beide strafbaarstellingen onder de benaming van “het voyeurisme” terwijl Nederland de nadruk legde op de benaming van “wraakporno”. In beide landen omvatte de strafbaarstelling thans wel beide fenomenen.

---

⁷⁹ C. VAN DEN HEYNING, “de strijd tegen de niet-consensuele verspreiding van seksuele beelden opgevoerd”, *T. Strafr.*, 2020 (176) 177.

⁸⁰ Wet 1 februari 2016 tot wijziging van diverse bepalingen wat de aanranding van de eerbaarheid en het voyeurisme betreft, BS 19 februari 2016.

⁸¹ Wet van 27 september 2019 tot wijziging van onder meer het wetboek van strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *stb.* 8 oktober 2019.

Hoofdstuk 5. Tussentijdse conclusie

38. Conclusie - Onder impuls van de digitalisering komen voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud de laatste decennia veel vaker voor. Het maatschappelijk aanvoelen toonde al snel aan dat deze gedragingen bestraft moesten worden. Toch leek een juiste misdrijfkwificatie allesbehalve vanzelfsprekend. Zowel België als Nederland zochten naar een passende strafbaarstelling in hun bestaand wetgevend arsenaal. Dit leidde in België tot enkele pijnlijke vrijspraken waardoor een autonome strafbaarstelling door de voyeurismewet in 2016 zich opdrong. Onze noorderburen hadden minder haast. De Nederlandse terugvalartikelen boden immers meer bescherming aan slachtoffers van beide fenomenen. Hierdoor leek een autonome misdrijfkwificatie niet zo prangend als in België. Op aandringen van de minister van Veiligheid en Justitie werden beide fenomenen uiteindelijk alsnog autonoom strafbaar gesteld met de wet van 27 september 2019.

Deel 2. De misdrijven van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud in het Belgisch recht

39. Inleiding – In dit deel worden de misdrijven van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud in het Belgisch recht ontleed. Het eerste hoofdstuk focust op de misdrijfkwalificaties. Omdat de misdrijven in België reeds driemaal werden gewijzigd, worden de constitutieve bestanddelen toegelicht aan de hand van deze evolutie. In het tweede hoofdstuk wordt deze evolutie vervolgens schematisch weergegeven. Vervolgens focust het derde hoofdstuk op de procedurele waarborgen die de wet van 4 mei 2020 bood om de strijd tegen de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud op te voeren. Tot slot wordt het tweede deel beëindigd in hoofdstuk vier met een tussentijdse conclusie.

Hoofdstuk 1. Misdrijfkwalificatie

Afdeling 1. Voyeurismewet

40. Omschrijving – De voyeurismewet voerde in 2016 de eerste autonome strafbaarstelling voor voyeurisme en wraakporno in (*supra* nr.27). De misdrijfkwalificatie luidde als volgt:

"Met een gevangenisstraf van zes maanden tot vijf jaar wordt gestraft hij die:

1° een persoon observeert of doet observeren of van hem een beeld- of geluidsopname maakt of doet maken, - rechtstreeks of door middel van een technisch of ander hulpmiddel, - zonder de toestemming van die persoon of buiten zijn medeweten, - terwijl hij ontbloot is of een expliciete seksuele daad stelt, en - terwijl hij zich in omstandigheden bevindt, waar hij in redelijkheid kan verwachten dat zijn persoonlijke levenssfeer niet zal worden geschonden;

2° de beeld- of geluidsopname van een ontblote persoon of een persoon die een expliciete seksuele daad stelt zonder diens toestemming of buiten diens medeweten toont, toegankelijk maakt of verspreidt, ook al heeft die persoon ingestemd met het maken ervan.

Worden deze feiten gepleegd op de persoon of met behulp van de persoon van een minderjarige boven de volle leeftijd van zestien jaar, dan wordt de schuldige gestraft met opsluiting van vijf jaar tot tien jaar.

Is de minderjarige geen volle zestien jaar oud, dan is de straf opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar. Het voyeurisme bestaat, zodra er begin van uitvoering is."⁸²

---

⁸² Art. 8 Wet 1 februari 2016 tot wijziging van diverse bepalingen wat de aanranding van de eerbaarheid en het voyeurisme betreft, BS 19 februari 2016, 13126 ; art. 371/1 Sw.

1. Artikel 371/1, 1° Sw.

41. Overzicht - Deze tussentitel focust op de objectieve en subjectieve delictstypiciteit van artikel 371/1, 1° Sw. De misdrijfkwalificatie bestaat uit twee gedragingen die wetens en willens worden gesteld en die vervolgens aan vier cumulatieve voorwaarden voldoen.⁸³

I. Objectieve delictstypiciteit

42. Gestelde gedraging - Ten eerste kan de gedraging bestaan uit het observeren of doen observeren van een persoon. Deze observatie moet een heimelijk karakter vertonen. De voyeur zal zijn slachtoffer als het ware bespieden.⁸⁴ Een individu die toevallig getuige is van een ontbloot persoon valt bijgevolg niet onder het toepassingsgebied. Ten tweede kan de gedraging bestaan uit het maken of het doen maken van beeld- of geluidsopnames. Een beeldopname betreft een foto-, film-, video- of andere opname.⁸⁵ Deze laatste omvat een restcategorie van andere opnames gemaakt door om het even welk middel.⁸⁶ Dit is naar mijn mening een positieve uitbreiding van het toepassingsgebied. Zo komt de wetgever op een efficiënte wijze tegemoet aan de technologische evolutie.

43. Eerste cumulatieve voorwaarde - De observatie of het maken van beeld- of geluidsopnames gebeurt rechtstreeks of door middel van een technisch of ander hulpmiddel. De keuze van de wetgever om rechtstreekse observaties onder het toepassingsgebied te brengen, is verregaand. Het leidt namelijk tot een strafbaarstelling met een zeer ruime draagwijdte. Een strikte interpretatie is bijgevolg wenselijk. Ook het hanteren van hulpmiddelen wordt breed geïnterpreteerd. Zo kan de voyeur vooreerst gebruik maken van optische instrumenten zoals een verrekijker of een camera om een persoon beter te observeren.⁸⁷ Maar ook andere hulpmiddelen zoals een stoel of een ladder om over een hindernis te kijken, komen in aanmerking.⁸⁸

---

⁸³ Amendement op het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl. St. Kamer*, nr. 0699/003, 5.

⁸⁴ B. SPRIET en J. BOECKXSTAENS, "Het nieuwe misdrijf van voyeurisme en een aanpassing van het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid en van verkrachting", *T.Strafr.* 2016, (207) 215.

⁸⁵ Amendement op het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl. St. Kamer*, nr. 0699/003, 5.

⁸⁶ *Ibid.*

⁸⁷ B. SPRIET en J. BOECKXSTAENS, "Het nieuwe misdrijf van voyeurisme en een aanpassing van het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid en van verkrachting", *T.Strafr.* 2016, (207) 215.

⁸⁸ *Ibid.*

44. Tweede cumulatieve voorwaarde - Het observeren van een persoon of het maken van beeld- of geluidsopnames is pas strafbaar indien het gebeurt zonder toestemming "of" medeweten van het slachtoffer.⁸⁹ Normaliter zal het slachtoffer niet weten dat hij werd bespied, en dus eveneens geen toestemming geven.⁹⁰ Toch wekt de grammaticale omschrijving de indruk dat de situatie waarin het slachtoffer wist dat hij werd bespied of gefilmd - maar er niet mee instemde - eveneens onder de strafbaarstelling valt. Mijns inziens betreft de zinssnede "zonder toestemming" eerder een hypothetisch gegeven dat enkel relevant kan zijn bij het maken van beeldopnames. Zo zal het enkel van toepassing zijn indien het slachtoffer kennis had van de aanwezigheid van de voyeur of de geplaatste middelen, maar geen toestemming gaf om beelden of opnames te maken.⁹¹ Te denken valt aan de situatie waarbij een fotograaf zijn model wilt fotograferen terwijl ze zich in een kleedhokje omkleedt. Het model merkt dit op en geeft te kennen dat ze er niet mee instemt. Zij wist dat ze werd gefotografeerd, maar stemde er niet mee in.

45. Derde cumulatieve voorwaarde - Vervolgens moet het slachtoffer op het ogenblik van de feiten ontbloom zijn of een expliciete seksuele daad stellen. De parlementaire voorbereiding omschrijft een ontbloom persoon als volgt: "*Een persoon die een deel van zijn lichaam laat zien dat op grond van de huidige maatschappelijke normen en het collectief bewustzijn van de eerbaarheid, bedekt zou zijn gebleven indien de persoon geweten had dat hij bespied of gefilmd zou worden zonder diens toestemming*".⁹² De wetgever verwijst naar de maatschappelijke norm en het collectief bewustzijn om te bepalen of een persoon ontbloom is. Dit betekent dat het maatschappelijk aanvoelen in een welbepaalde plaats, op een welbepaald ogenblik doorslaggevend is voor de misdrijfkwalficatie. Het is naar mijn mening positief dat het artikel kan inspelen op maatschappelijke evoluties. Desalniettemin, is het nadelig dat men nooit exact weet wat het collectief bewustzijn inhoudt. Op deze wijze creëert de wetgever een grijze zone. Een ontbloom persoon zou sowieso wel een naakt persoon zijn. Maar ook onbedekte geslachtsdelen of de borsten van een vrouw zouden volgens SPRIET en BOECKXSTAENS onder dit begrip vallen.⁹³ Naast het observeren of het maken van beeld- of geluidsopnames van een ontbloom persoon, kan het slachtoffer ook een expliciete seksuele daad stellen. De wetgever heeft dit begrip niet nader gedefinieerd. Volgens SPRIET en BOECKSTAENS is het ruimer dan het hebben van geslachtsgemeenschap.⁹⁴ Ook het seksueel bevredigen, zelfs wanneer het slachtoffer niet ontbloom is, zou hieronder vallen.⁹⁵

---

⁸⁹ Art. 371/1, 1° Sw.

⁹⁰ Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid betreft, Parl.St. Kamer 2014-15, nr. 0699/001, 4.

⁹¹ B. SPRIET en J. BOECKXSTAENS, "Het nieuwe misdrijf van voyeurisme en een aanpassing van het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid en van verkrachting", *T.Strafr.* 2016, (207) 215.

⁹² Amendement nr. 3 VAN CAUTER, DE WIT e.a. d.d. 27 november 2015 Parl.St. Kamer 2014-15, nr. 54-0699/003, 5.

⁹³ B. SPRIET en J. BOECKXSTAENS, "Het nieuwe misdrijf van voyeurisme en een aanpassing van het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid en van verkrachting", *T.Strafr.* 2016, (207) 215.

⁹⁴ *Ibid.*

⁹⁵ *Ibid.*

46. Vierde cumulatieve voorwaarde - Tot slot moet het slachtoffer zich op een plaats bevinden waar hij mag verwachten dat zijn persoonlijke levenssfeer niet wordt geschonden.⁹⁶ Dit kan zowel een openbare als private plaats zijn.⁹⁷ De plaatsvereiste vormt een begrenzing voor de draagwijdte van het misdrijf voyeurisme. Het toepassingsgebied wordt immers beperkt tot de situaties die een inbreuk vormen op de privacy van het slachtoffer. Deze inperking is naar mijn mening wenselijk. Het sluit aan bij de ratio voor de autonome strafbaarstelling van voyeurisme. De invoering had namelijk tot doel om de seksuele intimiteit van het slachtoffer te beschermen als een onderdeel van zijn of haar privacy.⁹⁸

II. Subjectieve delictstypiciteit

47. Opzet – Artikel 371/1, 1° Sw. bepaalt niets expliciet over het opzet. Er wordt aangenomen dat een algemeen opzet volstaat. Dit betekent dat de delinquent het misdrijf wetens en willens moet plegen.⁹⁹ De persoonlijke motieven spelen geen rol in de beoordeling van het strafrechtelijk karakter.¹⁰⁰ Zij kunnen hoogstens een rol spelen bij de beoordeling van de strafmaat.¹⁰¹ Naar mijn mening had de wetgever het algemeen opzet best uitdrukkelijk ingeschreven. Op deze manier benadrukt hij dat de delinquent het misdrijf niet door een onachtzaamheid of onvoorzichtigheid kan plegen (*infra*, nr.121).¹⁰²

III. Begin van uitvoering

48. Artikel 371/1 §2 SW - De wetgever bepaalt dat voyeurisme bestaat zodra er begin van uitvoering is.¹⁰³ Hierdoor is een poging tot voyeurisme niet mogelijk.¹⁰⁴ Een poging vereist namelijk een begin van uitvoering terwijl voyeurisme wettelijk reeds voltooid is op het ogenblik dat de delinquent tot uitvoering overgaat.¹⁰⁵ Dit moet evenwel genuanceerd worden. Het is immers van belang om een voorbereidingsdaad te onderscheiden van een daad van begin van uitvoering.¹⁰⁶ Een loutere voorbereidingsdaad levert geen strafbaar voyeurisme op. Dit kan als volgt worden geïllustreerd: het louter aanschaffen van een spionagecamera is niet strafbaar onder artikel 371/1,

---

⁹⁶ I. DELBROUCK, "Voyeurisme" in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Intersentia, 2021, (175) 235.

⁹⁷ Amendement op het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl. St. Kamer*, nr. 0699/002, 2.

⁹⁸ Amendement op het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl. St. Kamer*, nr. 0699/002, 5.

⁹⁹ B. SPRIET en J. BOECKXSTAENS, "Het nieuwe misdrijf van voyeurisme en een aanpassing van het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid en van verkrachting", *T.Strafr.* 2016, (207) 217.

¹⁰⁰ *Ibid.*

¹⁰¹ *Ibid.*

¹⁰² *Ibid.*

¹⁰³ Art. 371/1, laatste lid Sw.

¹⁰⁴ B. SPRIET en J. BOECKXSTAENS, "Het nieuwe misdrijf van voyeurisme en een aanpassing van het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid en van verkrachting", *T.Strafr.* 2016, (207) 217.

¹⁰⁵ Art. 51 Sw.

¹⁰⁶ R. VERSTRAETEN, F. VERBRUGGEN, *strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 84.

1° Sw. omdat het multi-interpretabel is.¹⁰⁷ Het operationeel plaatsen van deze camera kan daarentegen wel het voltooid misdrijf van voyeurisme uitmaken.¹⁰⁸ Het feit dat er uiteindelijk geen observatie of opname plaatsvindt, speelt geen rol. Zelfs wanneer de dader vrijwillig terugtreedt, heeft dit geen invloed op de strafbaarheid.¹⁰⁹ Dit is mijns inziens verwerpelijk (*infra*, nr.131).

2. Artikel 371/1, 2° Sw.

49. Overzicht - Deze tussentitel focust op de objectieve en subjectieve delictstypiciteit van artikel 371/1, 2° Sw. Het betreft de situatie waarbij een persoon wetens en willens beeld- of geluidsopnames van een ontblote persoon of een persoon die een expliciete seksuele daad stelt, zonder diens toestemming of buiten diens medeweten, toont, toegankelijk maakt of verspreidt.

I. Objectieve delictstypiciteit

50. Gedraging - De strafbare gedraging bestaat uit het tonen, toegankelijk maken of verspreiden van beeld- of geluidsopnames.¹¹⁰ Dit hoeft niet perse een *online* gedraging uit te maken. Ook het *offline* handelen valt onder het toepassingsgebied.¹¹¹ Zo volstaat het louter tonen van de beelden om onder de delictstypiciteit te vallen.¹¹² Daarnaast is de grootte van het bereikte publiek irrelevant.¹¹³ Wanneer de beelden immers online toegankelijk worden gemaakt - zonder dat ze werden bekeken - volstaat dit eveneens voor de strafbaarstelling.¹¹⁴ Het louter bezit van naaktbeelden werd daarentegen niet strafbaar gesteld onder artikel 371/1, 2° Sw.¹¹⁵ Evenwel moet er bij minderjarige slachtoffers rekening worden gehouden met de strafbaarstelling voor het wederrechtelijk verwerven, bezitten of zich met kennis van zaken toegang verschaffen tot kinderpornografisch materiaal.¹¹⁶

---

¹⁰⁷ R. VERSTRAETEN, F. VERBRUGGEN, *strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 84.

¹⁰⁸ B. SPRIET en J. BOECKXSTAENS, "Het nieuwe misdrijf van voyeurisme en een aanpassing van het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid en van verkrachting", *T.Strafr.* 2016, (207) 217.

¹⁰⁹ *Ibid.*

¹¹⁰ Art. 371/1, 2° Sw.

¹¹¹ I. DELBROUCK, "Voyeurisme" in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Intersentia, 2021, (175) 239.

¹¹² F. DERUYCK, A. DE NAUW, "misdaden en wanbedrijven tegen de orde der familie en de openbare zedelijkheid" in F. DERUYCK, A. DE NAUW (ed.), *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, 2020, (178)2016.

¹¹³ M. KNOPS, J. HUYSMANS, B. SPRIET, F. VERBRUGGEN, R. VERSTRAETEN, S. CAREEL, L. COLLAGE en M. WALGRAEVE, *Straf- en strafprocesrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2022, 47.

¹¹⁴ I. DELBROUCK, "Voyeurisme" in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Intersentia, 2021, (175)239.

¹¹⁵ J. DE WIT, "nieuwe wet wapent tegen wraakporno", *juristenkrant* 2020, (8)9.

¹¹⁶ Art.383bis, §2 Sw.

51. Beeldmateriaal - Het beeldmateriaal dat wordt getoond, toegankelijk gemaakt of verspreid kent een ruim toepassingsgebied. Het heeft namelijk betrekking op foto's, film-, video-, audio- of andere opnames ongeacht het technisch hulpmiddel waarmee ze werden gemaakt.¹¹⁷ De restcategorie van "andere opname" vormt naar mijn mening een alomvattende bescherming tegen de digitalisering.

52. Inhoud - Het beeldmateriaal omvat een expliciete seksuele daad of een ontbloot persoon. De betekenis van beide begrippen stemt overeen met de omschrijving die reeds eerder aan bod kwam in de tussentitel omtrent voyeurisme ¹¹⁸ (*supra*, nr.45). Het slachtoffer moet niet herkenbaar zijn om onder het toepassingsgebied te vallen. Ook beelden zonder het aangezicht van het slachtoffer komen in aanmerking voor de strafbaarstelling.¹¹⁹

53. Toestemming - Tot slot worden de beelden openbaar gemaakt zonder toestemming of buiten medeweten van het slachtoffer. De toestemming voor de verspreiding staat los van de toestemming die het slachtoffer geeft voor het stellen van een handeling of het filmen ervan.¹²⁰ Zo kan een slachtoffer instemmen met het filmen van geslachtsgemeenschap voor privégebruik. Indien deze beelden vervolgens tegen de wil of buiten medeweten van het slachtoffer worden verspreid, is er sprake van een strafbare gedraging. Dit strafbaar karakter blijft bestaan indien het slachtoffer zijn toestemming geeft na de verspreiding.¹²¹ Het misdrijf is namelijk voltrokken eenmaal de beelden zonder toestemming openbaar of toegankelijk worden gemaakt.¹²² Verder geldt dat iedere verspreiding *an sich* een toestemming vereist. De toestemming tot het plaatsen van beelden op een platform levert bijgevolg geen toestemming op voor een eindeloze reeks aan verspreidingen.¹²³ Indien de beelden betrekking hebben op een minderjarig persoon geldt op grond van artikel 371/1, §4 Sw. een onweerlegbaar vermoeden van gebrek aan toestemming.

---

¹¹⁷ I. DELBROUCK, "Voyeurisme" in X (ed.), *Postal Memorialis- Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, Mechelen, Wolters Kluwer, Belgium, 2021, (V225/1) V225/8.

¹¹⁸ Amendement nr. 3 VAN CAUTER, DE WIT e.a. d.d. 27 november 2015 Parl.St. Kamer 2014-15, nr. 54-0699/003, 5.

¹¹⁹ Cass. 29 oktober 2019, nr. P.19.0800.N/1 .

¹²⁰ I. DELBROUCK, "Voyeurisme" in X (ed.), *Postal Memorialis- Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, Mechelen, Wolters Kluwer, Belgium, (V225/1)V225/9.

¹²¹ I. DELBROUCK, "Voyeurisme" in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Intersentia, 2021, (175) 238.

¹²² *Ibid.*

¹²³ Cass. 5 oktober 2021, A.R. P.21.0859.N.

II. Subjectieve delictstypiciteit

54. Opzet – Hoewel de benaming het tegendeel doet vermoeden, is er geen bijzonder opzet van de delinquent vereist. Het algemeen opzet volstaat.¹²⁴ De dader moet de gedraging wetens en willens stellen.¹²⁵ Het feit dat de voorbereidende werken de dader omschrijven als “een wreker” is niet van belang. Dit element slaat namelijk op het mogelijk motief van de dader en niet op de subjectieve delictstypiciteit.¹²⁶

III. Begin van uitvoering

55. Artikel 371/1, §2 Sw – Net zoals voyeurisme (*supra*, nr.48) is het misdrijf van de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud (toen: wraakporno) voltooid van zodra de voorbereidende handelingen zijn afgesloten en de delinquent is begonnen met het treffen van schikkingen om het misdrijf te voltooien.¹²⁷ Hierdoor is het plegen van een poging niet mogelijk.

Afdeling 2. **Wet 4 mei 2020**

56. Impact misdrijfkwificatie - Al snel besloot de wetgever om de strijd tegen “wraakporno” op te voeren met de wet van 4 mei 2020 ter bestrijding van de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte beelden en opnames (hierna: wet van 4 mei 2020).¹²⁸ Deze wet bracht inhoudelijk geen rechtstreekse wijzigingen aan de constitutieve bestanddelen aan. Toch mag haar impact op de misdrijfkwificatie niet onderschat worden. De invloed die de wet van 4 mei 2020 in dit opzicht had, wordt in deze afdeling besproken.

57. Zelfstandig misdrijf – Het oorspronkelijk artikel 371/1, 2° Sw. had tot doel om “wraakporno” én de verspreiding van voyeuristische beelden te bestraffen.¹²⁹ Met de wet van 4 mei 2020 wilde de wetgever komaf maken met deze beperkte zienswijze. De strafbaarstelling werd veralgemeend. Ten eerste werd het misdrijf van “wraakporno” losgekoppeld van voyeurisme.¹³⁰ De wetgever wilde op deze wijze benadrukken dat de strafbaarstelling zich niet beperkt tot beelden die

---

¹²⁴ I. DELBROUCK, “niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud” in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Intersentia, 2023, 1 (10).

¹²⁵ Cass. 23 november 1990, A.R. P.98.1185.N.

¹²⁶ I. DELBROUCK, “niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud” in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Intersentia, 2023, 1 (10).

¹²⁷ I. DELBROUCK, “niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud” in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Intersentia, 2023, 1 (11).

¹²⁸ Wet 4 mei 2020 ter bestrijding van de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte beelden en opnames, BS 18 mei 2020.

¹²⁹ C. VAN DER MAELEN, “Sexting op schoolbanken: belangrijke stap, nu moet de wetgever volgen.” *De juristenkrant*, (16)16 ; Cass. 29 oktober 2019, nr. P.19.0800.N/1 .

¹³⁰ Art. 5 van de wet van 4 mei 2020 ter bestrijding van niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte beelden en opnames, BS 18 mei 2020.

stiekem zijn gemaakt en verspreid.¹³¹ Verder wilde de wetgever komaf maken met de term "wraakporno."¹³² Het begrip was te beperkend. Het toepassingsgebied is immers veel ruimer dan een niet-consensuele verspreiding van seksuele beelden door een ex-geliefde die zich wreekt. Daarom werd het begrip verruimd naar "de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte beelden en opnames."

58. Titel VII hoofdstuk V – Om het autonoom en algemeen karakter te benadrukken, wijzigde de wetgever het opschrift van hoofdstuk V van boek II, titel VII van het strafwetboek. Het werd aangevuld met het (voortaan) zelfstandig misdrijf "niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte beelden en opnames."¹³³

59. Minderjarige - De wet van 4 mei 2020 voegt een onweerlegbaar vermoeden van een gebrek aan instemming in voor de verspreiding van beelden indien het slachtoffer de volle leeftijd van 16 jaar niet heeft bereikt.¹³⁴

60. kwaadwillig opzet of winstbejag – De wetgever zag de drijfveer van wraak voortaan als een specifieke vorm van kwaadwillig opzet.¹³⁵ Het vereist volgens de wetgever dus een strengere aanpak.¹³⁶ Daarom voegde de wet van 4 mei 2020 een nieuw artikel 371/2 Sw. in. Dit artikel voorzorg in een verzwarende omstandigheid indien de beelden worden verspreid uit winstbejag of wraak.

61. Vergelijking voyeurismewet – De wet van 4 mei 2020 wijzigde weinig aan de misdrijfkwificatie van de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud. De constitutieve bestanddelen stemmen onder beide wetten sterk overeen. Toch zijn er twee verschilpunten waar te nemen: onder de voyeurismewet wordt het misdrijf omschreven als "wraakporno" terwijl de wet van 4 mei 2020 de term "niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte beelden en opnames" hanteert. Daarnaast voorziet de voyeurismewet niet in een toestemmingsbeperking voor minderjarige terwijl de wet van 4 mei 2020 hier wel over beschikt. Een minderjarige onder de 16 jaar zal onder de wet van 4 mei 2020 nooit uit vrije wil kunnen instemmen met de verspreiding van zijn of haar seksueel getinte beelden. In dit opzicht is de wet van 4 mei 2020 strenger dan de voyeurismewet. Bijgevolg mocht dit niet retroactief worden toegepast op feiten die dateren van voor 1 juli 2020.¹³⁷

---

¹³¹ C. VAN DE HEYNING, "De strijd tegen de niet-consensuele verspreiding van seksuele beelden opgevoerd", *T.Strafr.* 2020, (167) 177.

¹³² Art. 4 wet van 4 mei 2020 ter bestrijding van niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte beelden en opnames, BS 18 mei 2020.

¹³³ Art. 4 wet van 4 mei 2020 ter bestrijding van niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte beelden en opnames, BS 18 mei 2020.

¹³⁴ Art. 371/1, §2, lid 2 Sw.

¹³⁵ C. VAN DE HEYNING, "De strijd tegen de niet-consensuele verspreiding van seksuele beelden opgevoerd", *T.Strafr.* 2020, (167) 179.

¹³⁶ Amendement op het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek, teneinde wraakporno te bestrijden, *Parl. St. Kamer*, nr. 0101/007, 7.

¹³⁷ Art. 14 wet van 4 mei 2020 ter bestrijding van niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte beelden en opnames, BS 18 mei 2020.

Afdeling 3. Wet 21 maart 2022

62. Ratio - Doorheen de jaren werd de noodzaak tot een performante aanpak voor seksuele misdrijven groter. Een moderne maatschappij in combinatie met een strafwetboek uit 1867 leidde tot straffeloosheid.¹³⁸ De wetgever probeerde mee te evolueren met de maatschappelijke ontwikkelingen door het strafwetboek herhaaldelijk te wijzigen.¹³⁹ Desalniettemin werden deze wijzigingen fragmentarisch doorgevoerd.¹⁴⁰ Het strafwetboek had nood aan een integrale vernieuwing die uiting geeft aan de hedendaagse normen. Tijdens de vorige legislatuur werkte de commissie tot hervorming van het strafrecht een tekst voor het nieuw strafwetboek uit.¹⁴¹ De huidige minister van justitie besloot niet te wachten op de goedkeuring en inwerkingtreding daarvan. Om de strijd tegen seksuele misdrijven een topprioriteit te maken, werd het hoofdstuk omtrent de seksuele misdrijven alvast aan het federaal parlement voorgelegd.¹⁴² Dit gebeurde met het wetsontwerp van 19 juli 2021 houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht (hierna: het wetsontwerp van 19 juli 2021).¹⁴³ De tekst van het wetsontwerp werd, na enkele amendementen, definitief aangenomen op 17 maart 2022. De wet van 21 maart 2022 houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht (hierna: wet van 21 maart 2022) werd op 30 maart 2022 gepubliceerd in het Belgisch staatsblad en trad vervolgens in werking op 1 juni 2022.¹⁴⁴

63. Invloed – De wet van 21 maart 2022 wijzigt weinig aan de misdrijfkwificatie van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud.¹⁴⁵ Beide misdrijven werden immers recent strafbaar gesteld (en gewijzigd). Door dit recent karakter sloten beide misdrijven, op het ogenblik van de hervorming van het seksueel strafrecht, relatief goed aan bij de maatschappelijke behoefte. De wetgever voelde niet de nood om grootschalige wijzigingen aan beide misdrijven door te voeren. Dit betekent evenwel niet dat de hervorming van het seksueel strafrecht geen impact had op beide misdrijven. De volgende drie titels zullen de invloed op de misdrijfkwificaties bespreken.

---

¹³⁸ Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl.St.* Kamer 2021-22, nr. 2141/006, 4.

¹³⁹ *Ibid.*

¹⁴⁰ Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl.St.* Kamer 2021-22, nr. 2141/006, 5.

¹⁴¹ Wetsvoorstel tot invoering van een nieuw strafwetboek-Boek 1 en Boek 2, *Parl. St.* Kamer 2019, nr. 55-0417/001.

¹⁴² Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl.St.* Kamer 2021-22, nr. 2141/006, 5.

¹⁴³ Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *parl.St.* Kamer 2020-21, nr. 55-2141/001.

¹⁴⁴ Wet van 21 maart 2022 houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *BS*, 30 maart 2022.

¹⁴⁵ M. KNOPS, J. HUYSMANS, B. SPRIET, F. VERBRUGGEN, R. VERSTRAETEN, S. CAREEL, L. COLLAGE en M. WALGRAEVE, *Straf- en strafprocesrecht*, Antwerpen, *Intersentia*, 2022, 49.

1. Artikel 417/8 Sw.

I. Beëindiging discussie upskirting en invoeging definitie ontbloot persoon

64. Upskirting – De wet van 21 maart 2022 beëindigde de discussie omtrent *upskirting*. Doorheen de jaren bogen verschillende rechtbanken zich immers over de vraag of het filmen onder de rok het misdrijf van voyeurisme kan uitmaken. De rechtbank van eerste aanleg te Brugge meende alvast van niet. De beklagde nam foto's onder de rok van een minderjarige toen ze van de glijbaan afgleed.¹⁴⁶ De rechtbank erkende dat de beklagde bewust inzoomde op de slip van kind.¹⁴⁷ Toch meende de rechter dat de constitutieve bestanddelen van het misdrijf voyeurisme niet voldaan waren. Het kind stelde namelijk geen expliciete seksuele daad of was niet ontbloot.¹⁴⁸ De rechtbank van eerste aanleg te Veurne sloot zich aan bij deze zienswijze.¹⁴⁹ Ook hier werd een man, die onder de rokken van tientallen vrouwen filmde, vrijgesproken voor voyeurisme.¹⁵⁰ Evenwel was niet iedereen in de rechtspraak deze mening toegedaan. Zo werd het vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te Veurne aan de kant geschoven in hoger beroep. De procureur-generaal meende dat de rechter in eerste aanleg de term ontbloot verwarde met de term naakt.¹⁵¹ Het hof van beroep volgde de zienswijze van het openbaar ministerie.¹⁵² Ook de rechtbank van eerste aanleg te Tongeren was van mening dat *upskirting* onder de tenlastelegging van voyeurisme valt. De rechter motiveerde dat de beklagde meer van hun lichaamsdelen heeft ontbloot, dan zij rekening houdend met de gedragen kledij, voor derden zichtbaar wensten te laten.¹⁵³

65. Ratio - Een strikte interpretatie van de strafbaarstelling sluit *upskirting* uit als voyeurisme.¹⁵⁴ Toch stemt dit niet overeen met de bedoeling van de wetgever. De parlementaire voorbereiding toont immers aan dat voyeurisme volgende gedragingen beoogde te bestraffen: "*het heimelijk bespieden van andermans naaktheid door het binnenkijken of filmen in kled- of slaapkamers, het fotograferen onder de rokken, het gluren door gaatjes in toiletruimtes,..*".¹⁵⁵

---

¹⁴⁶ R. VASSEUR, "Fotograferen onder de rokken (nog steeds) geen strafbaar voyeurisme", *Juristenkrant* 2019, (8) 8.

¹⁴⁷ *Ibid.*

¹⁴⁸ *Ibid.*

¹⁴⁹ Corr. West-Vlaanderen (afdeling Veurne), 8 januari 2021, onuitg.

¹⁵⁰ R. VASSEUR, "Opnieuw vrijspraak wegens upskirting", *Juristenkrant* 2021,(3)3.

¹⁵¹ DE STANDAARD, "rokkenfilmer, die verrassend werd vrijgesproken, is in beroep toch veroordeeld.", https://www.standaard.be/cnt/dmf20220617_95682110.

¹⁵² *Ibid.*

¹⁵³ Corr. Limburg (afd. Tongeren) (10^e k.) nr.118/T2020, 10 februari 2020, *Limb.Rechtsl.* 2020, afl.2, 133, noot Delbrouck, I.

¹⁵⁴ R. VASSEUR, "Fotograferen onder de rokken (nog steeds) geen strafbaar voyeurisme", *Juristenkrant* 2019, (8) 8.

¹⁵⁵ Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid betreft, Parl.St. Kamer 2014-15, nr. 0699/001, 3.

66. Einde discussie - De wet van 21 maart 2022 maakt een einde aan deze discussie. De memorie van toelichting bevestigt dat *upskirting* onder de strafbaarstelling van voyeurisme valt.¹⁵⁶ Het maken van beeldopnames onder de kledij - *creepshots* genoemd - wordt vanaf 1 juni 2022 met zekerheid gekwalificeerd als voyeurisme. Rekening houdend met de oorspronkelijke wil van de wetgever is dit geen verstrenging van het misdrijf.¹⁵⁷ Naar mijn mening betreft het louter een verfijning.

67. Invoeging definitie – Om toekomstige discussies te vermijden voert de wet van 21 maart 2022 uitdrukkelijk een nieuwe definitie in van het begrip ontbloot persoon. De omschrijving luidt als volgt: “*Onder ontblote persoon wordt begrepen de persoon die zonder toestemming of buiten zijn medeweten een deel van zijn lichaam laat zien dat, op grond van zijn seksuele integriteit verhuld zou zijn gebleven indien die persoon had geweten dat hij werd geobserveerd of dat er een beeld- of geluidsopname van hem werd gemaakt.*”¹⁵⁸ Niettemin valt het te betwijfelen of deze nieuwe definitie erin zal slagen om de discussies omtrent het begrip de kop in te drukken. Net zoals in de voorgaande omschrijving is de toelichting sterk interpretatie gebonden (*infra*, nr.122). Vervolgens is het van belang om te benadrukken dat deze definitie een algemene draagwijdte heeft. Hierdoor zal de omschrijving niet enkel van toepassing zijn op het misdrijf van voyeurisme, maar eveneens op de andere seksuele misdrijven, waaronder de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud. Door deze algemene draagwijdte, was het mijns inziens beter om de definitie in een algemeen artikel in te voegen (*infra*, nr.123).

68. Vergelijking voyeurismewet – De wet van 21 maart 2022 en de voyeurismewet hanteren verschillende criteria om te bepalen of iemand ontbloot is. De voyeurismewet legt de nadruk op de maatschappelijke norm en het collectief bewustzijn¹⁵⁹ (*supra*, nr.45) terwijl de wet van 21 maart 2022 focust op de seksuele integriteit van het slachtoffer.¹⁶⁰

---

¹⁵⁶ Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl.St.* Kamer 2021-22, nr. 2141/001, 23.

¹⁵⁷ M. COP en T. HENRION, *Het nieuw seksueel strafrecht*, s.l., Anthemis, 2022, 19.

¹⁵⁸ Art. 417/8, tweede lid Sw.

¹⁵⁹ Amendement op het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl. St.* Kamer, nr. 0699/003, 5.

¹⁶⁰ Art. 478/8, tweede lid Sw ;

II. Objectivering plaatsvereiste

69. Plaatsvereiste - Verder herschreef de wet van 21 maart 2022 de vierde cumulatieve voorwaarde. Deze voorwaarde vereiste oorspronkelijk dat het slachtoffer zich op een plaats bevindt waar hij mag verwachten dat zijn persoonlijke levenssfeer niet wordt geschonden.¹⁶¹ Volgens de parlementaire voorbereiding is de zinsnede "schending van de persoonlijke levenssfeer" te ruim.¹⁶² Bovendien is het een zeer rekbaar begrip dat afhankelijk is van de hoedanigheid van het slachtoffer. Zo zal de rechter een schending van de persoonlijke levenssfeer anders invullen bij een burger dan bij een bekend persoon of een politiek mandataris.¹⁶³ Om hieraan tegemoet te komen voert de wetgever een objectievere formulering in. De vierde cumulatieve voorwaarde wordt vanaf 1 juni 2022 als volgt omschreven: "*terwijl die persoon zich in omstandigheden bevindt, waarin hij redelijkerwijs mag verwachten beschut te zijn tegen ongewenste blikken.*"¹⁶⁴

70. Vergelijking voyeurismewet – De wet van 21 maart 2022 en de voyeurismewet geven een andere invulling aan de plaatsvereiste. Terwijl de voyeurismewet focust op de persoonlijke levenssfeer van het slachtoffer (*supra*, nr.46), legt de wet van 21 maart 2022 de nadruk op de beschutting tegen ongewenste blikken. Hierdoor is de wet van 21 maart 2022 mijns inziens objectiever. Onder de voyeurismewet kon de plaatsvereiste immers op een meer persoonlijke manier worden ingevuld.

2. Artikel 417/9 Sw.

71. Grammaticale aanpassing – Voor het misdrijf van de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud besloot de wetgever om een grammaticale aanpassing van het voorwerp door te voeren. Het begrip "beeld- of geluidsopname" werd herschreven als "visuele- of geluidsinhoud". Volgens de indiener van het amendement zou het begrip "inhoud" meer situaties dekken en beter tegemoet komen aan toekomstige technologische ontwikkelingen.¹⁶⁵ Mijns inziens is het niet duidelijk waarom het begrip "inhoud" meer ladingen zou dekken dan het begrip "opname". Deze grammaticale wijziging vormt volgens mij geen meerwaarde. De oorspronkelijke omschrijving van "foto's, film-, video-, audio-, of andere opnames" volstaat om alle huidige en toekomstige situaties te dekken.

---

¹⁶¹ Wet 1 februari 2016 tot wijziging van diverse bepalingen wat de aanranding van de eerbaarheid en het voyeurisme betreft, BS 19 februari 2016.

¹⁶² Amendement op het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl. St.* Kamer 2021-22, nr. 2141/003, 41.

¹⁶³ *Ibid.*

¹⁶⁴ Art. 9 van de Wet van 21 maart 2022 houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, BS, 30 maart 2022.

¹⁶⁵ Amendement op het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl. St.* Kamer 2021-22, nr. 2141/003, 42.

72. Vergelijking voyeurismewet – De benaming onder de voyeurismewet en de wet van 21 maart 2022 staan in schril contrast met elkaar. Onder de voyeurismewet werd de term “wraakporno” gehanteerd (*supra*, nr.26) terwijl de wet van 21 maart 2022 het algemener begrip “niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud” gebruikt.

73. Vergelijking wet 4 mei 2020 – De benaming onder de wet van 4 mei 2020 is sterk vergelijkbaar met de benaming onder de wet van 21 maart 2022. Het enige verschil is dat de woorden “beelden en opnames” werden vervangen door de term “inhoud”. Hoewel tussen beide wetten een grammaticaal verschil is waar te nemen, heeft dit naar mijn mening geen invloed op de draagwijdte van het toepassingsgebied.

3. Gemeenschappelijke wijzigingen

I. Afzonderlijke artikelen

74. Afzonderlijke artikelen – De wetgever heeft het autonoom karakter van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud opnieuw benadrukt met de wet van 21 maart 2022. De misdrijven worden voortaan in twee afzonderlijke artikelen opgenomen. Voyeurisme staat omschreven in artikel 417/8 Sw. terwijl de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud terug te vinden is in artikel 417/9 Sw.

II. Definitie ontbloot persoon

75. Algemene draagwijdte – De omschrijving van het begrip “ontbloot persoon” werd in het artikel omtrent voyeurisme ingevoegd (*supra*, nr.67).¹⁶⁶ Niettemin heeft de omschrijving een algemene draagwijdte. Het is immers van toepassing op alle seksuele misdrijven omschreven in hoofdstuk I/1. Deze wijziging heeft dus eveneens een invloed op de misdrijfkwificatie van de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud.

---

¹⁶⁶ Art. 417/8 Sw.

III. Algemene definitie van het begrip toestemming

76. Toestemming als uitgangspunt – Het begrip toestemming vormt van oudsher een centraal bestanddeel bij seksuele misdrijven. Seksuele handelingen die consensueel zijn gesteld, blijven immers buiten de werkingssfeer van het strafrecht.¹⁶⁷ Om het belang van toestemming te benadrukken, besloot de wetgever om dit begrip in het nieuw seksueel strafrecht expliciet te definiëren.¹⁶⁸ De toestemmingspremissie wordt voortaan op een zeer algemene wijze omschreven in artikel 417/5 Sw. Naast een uitdrukkelijke definitie, geeft de wetgever eveneens aan in welke omstandigheden er geen toestemming voorhanden is.¹⁶⁹ Deze explicitering van de toestemmingspremissie betreft een loutere verfijning en geen verstrenging van de strafwet.¹⁷⁰ Voorheen werd de draagwijdte en betekenis van het begrip immers ingevuld door de rechtspraak.¹⁷¹ Deze rechtspraak werd vervolgens gebruikt als basis om het begrip wettelijk te verankeren.¹⁷² Mijns inziens kan artikel 417/5 Sw. dus onmiddellijk worden toegepast op lopende zaken.

77. Voyeurisme – Aangezien voyeurisme meestal op een heimelijke wijze wordt gepleegd, is het inherent aan deze feiten dat zij zonder toestemming van het slachtoffer gebeuren.¹⁷³ De omschrijving en draagwijdte van het begrip "toestemming" is dus minder relevant voor dit misdrijf. Ook de exemplatieve lijst van omstandigheden die toestemming uitsluiten, past mijns inziens beter bij de basismisdrijven van verkrachting en aantasting van de seksuele integriteit. Zo zullen omstandigheden zoals bedreiging, geweld etc. niet van toepassing zijn op voyeurisme omdat deze factoren een interactie tussen dader en slachtoffer vereisen.¹⁷⁴ Andere omstandigheden – zoals omschreven in lid twee en vier van artikel 417/5 Sw. - zijn daarentegen wel relevant. Zo kan de dader heimelijk het slachtoffer observeren of filmen wanneer hij of zij ligt te slapen of zich in een kwetsbare toestand bevindt door alcohol of andere verdovende middelen. Om te spreken van een kwetsbare toestand is het evenwel vereist dat het slachtoffer zijn vrije wil is aangetast. Het louter onder invloed zijn van een substantie volstaat niet.¹⁷⁵

---

¹⁶⁷ L. STEVENS, *strafrecht en seksualiteit*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 572.

¹⁶⁸ Art. 417/5 Sw.

¹⁶⁹ Art. 417/5, lid 2-4 Sw.

¹⁷⁰ J. ROZIE en J. DE HERDT, "de hervorming van het seksueel strafrecht geanalyseerd in het licht van het overgangsrecht", *NC* 2022, nr. 3, 171 (180).

¹⁷¹ EHRM 28 oktober 2003, AR 39272/98, M.C/Bulgarije, *NJCM-bulletin* 2005, 295, noot. L. STEVENS.; Cass. 25 september 2007, nr. P.07.0501.N, *RW* 2007-08, 1503, noot. S. VANDROMME.

¹⁷² Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *parl.St.* Kamer 2020-21, nr. 55-2141/001, 14.

¹⁷³ I. DELBROUCK, "Voyeurisme" in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Intersentia, 2021, (1) 7.

¹⁷⁴ *Ibid.*

¹⁷⁵ Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *parl.St.* Kamer 2020-21, nr. 55-2141/001, 17.

78. Niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud – De verspreiding van seksueel getinte inhoud moet plaatsvinden met een voorafgaandelijke toestemming van de betrokkene.¹⁷⁶ Gebeurt de openbaarmaking zonder deze toestemming (of buiten medeweten), dan is het misdrijf voltrokken. Daarenboven is het eveneens mogelijk dat het slachtoffer wel toestemming gaf, maar deze toestemming werd aangetast.¹⁷⁷ Dit is bijvoorbeeld het geval indien het slachtoffer zich in een kwetsbare toestand bevindt of wordt gedwongen om in te stemmen met de verspreiding. Sedert de wetwijziging heeft de wetgever in artikel 417/5, lid 1 Sw. eveneens verduidelijkt dat de gegeven toestemming op ieder ogenblik kan worden ingetrokken. Dit heeft tot gevolg dat een persoon die oorspronkelijk instemde met de verspreiding van zijn of haar seksueel getinte inhoud deze toelating nadien kan intrekken. Vanaf deze intrekking zal de verdere verspreiding niet meer straffeloos zijn.¹⁷⁸

IV. Algemene toestemmingsbeperking minderjarige

79. Minderjarige - De wet van 21 maart 2022 voegt een algemene beperking voor de toestemming van minderjarigen in.¹⁷⁹ Deze toestemmingsbeperking geldt voor alle seksuele misdrijven, met inbegrip van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud.¹⁸⁰ Het algemene artikel 417/6 Sw. legt de seksuele meerderjarigheidsgrens op 16 jaar.¹⁸¹ Voor personen onder de 16 jaar geldt in principe een onweerlegbaar vermoeden van niet-instemming.¹⁸² De wetgever voegde evenwel enkele corrigerende elementen toe. Zo kan een minderjarige vanaf 14 jaar wél instemmen indien het leeftijdsverschil tussen beide personen niet te groot is. Het maximale leeftijdsverschil tussen de minderjarige van 14 of 15 jaar en de andere persoon mag zo maar drie jaar bedragen.¹⁸³ De berekening van het leeftijdsverschil gebeurt op basis van de geboortedata van beide personen, van dag tot dag.¹⁸⁴ Desalniettemin kon deze berekenwijze ertoe leiden dat sommige minderjarigen geen geldige toestemming gaven omdat hun verjaardagen net meer dan drie jaar uit elkaar lagen.¹⁸⁵ Daarom creëerde de wetgever een bijkomende rechtvaardigingsgrond in geval van een wederzijdse toestemming tussen minderjarige die de leeftijd van 14 jaar hebben bereikt, zelfs indien het leeftijdsverschil meer dan drie jaar bedraagt.¹⁸⁶

---

¹⁷⁶ I. DELBROUCK, "Voyeurisme" in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Intersentia, 2021, (175) 238.

¹⁷⁷ Art. 417/5, lid 2-4 Sw.

¹⁷⁸ I. DELBROUCK, "niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud" in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Intersentia, 2023, 1(7).

¹⁷⁹ Art. 6 van de Wet van 21 maart 2022 houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, BS, 30 maart 2022.

¹⁸⁰ Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *parl.St.* Kamer 2020-21, nr. 55-2141/001, 21.

¹⁸¹ Art. 417/6, §1 Sw.

¹⁸² Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *parl.St.* Kamer 2020-21, nr. 55-2141/001, 13.

¹⁸³ Art. 417/6, §2 Sw.

¹⁸⁴ M. COP en T. HENRION, *Het nieuw seksueel strafrecht*, s.l., Anthemis, 2022, 13.

¹⁸⁵ *Ibid.*

¹⁸⁶ Art. 417/6, §3 Sw.

80. Voyeurisme – De toestemmingsbeperking voor minderjarige is minder relevant voor het misdrijf van voyeurisme. Artikel 417/6 Sw. vereist immers een interactie tussen beide partijen terwijl dit in principe niet aanwezig is bij voyeurisme.¹⁸⁷ De observatie of het maken van beeld- of geluidsopnames vindt in principe plaats zonder medeweten van het slachtoffer. Artikel 417/6 Sw. kan naar mijn mening wel uitwerking hebben indien het slachtoffer kennis heeft van de aanwezigheid van de voyeur of de geplaatste middelen, maar geen (geldige) toestemming geeft voor het maken van opnames. In deze beperkte hypothese is er immers sprake van een interactie. Dit betekent dat een fotograaf die een model van onder de zestien jaar blijft fotograferen - terwijl ze zichzelf omkleedt in een kleedhokje - zich schuldig maakt aan voyeurisme, zelfs wanneer de minderjarige dit opmerkt en haar toestemming geeft.¹⁸⁸ De uitzonderingen op dit principe kunnen evenwel voor vreemde situaties zorgen (*infra*, nr.125).¹⁸⁹

81. Niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud – Artikel 417/6 Sw. maakt het mogelijk voor minderjarige vanaf 16 jaar om uit vrije wil in te stemmen met de verspreiding (aan derden) van zijn of haar seksueel getinte beelden. Daarnaast maakt het artikel het eveneens mogelijk om zelfs op jongere leeftijd in te stemmen met de verspreiding (aan derden) indien de minderjarige onder één van de uitzonderingsgronden van paragraaf twee valt. Desalniettemin benadrukken de indieners van het wetsontwerp dat de strafbepalingen betreffende beelden van seksueel misbruik van minderjarigen van toepassing blijven. In dit opzicht benadrukt de parlementaire voorbereiding het volgende: "*In geen geval kan een minderjarige instemmen met de verspreiding van zijn of haar seksueel getinte beelden.*"¹⁹⁰ Dit is mijns inziens zeer tegenstrijdig (*infra*, nr.125).

82. Vergelijking met voyeurismewet – De wet van 21 maart 2022 beschikt over een toestemmingsbeperking voor minderjarige terwijl dit niet het geval is voor de voyeurismewet. De wet van 21 maart 2022 is in dit opzicht dus restrictiever. Hierdoor kan het niet retroactief worden toegepast op feiten gepleegd voor 1 juni 2022.

83. Vergelijking met wet 4 mei 2020 – De wet van 21 maart 2022 en van 4 mei 2020 hanteren in beginsel dezelfde toestemmingsbeperking voor minderjarige: de leeftijd van 16 jaar.¹⁹¹ Desalniettemin brengt de wet van 21 maart 2022 twee versoepelingen aan op dit principe.¹⁹² Hierdoor is de wet van 21 maart 2022 in dit opzicht milder dan de wet van 4 mei 2020. Bijgevolg kan het retroactief worden toegepast op feiten gepleegd voor 1 juni 2022.

---

¹⁸⁷ I. DELBROUCK, "Voyeurisme" in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Intersentia, 2021, (1)8.

¹⁸⁸ Art. 417/6, §1 Sw.

¹⁸⁹ Art. 417/6, §2 en §3 Sw.

¹⁹⁰ Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *parl.St.* Kamer 2020-21, nr. 55-2141/001, 24.

¹⁹¹ Art. 417/6 §1, lid 1 Sw.

¹⁹² Art. 417/6, §2 Sw.

Hoofdstuk 2. Schematisch overzicht

I. Niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud

	Voyeurismewet	Wet 4 mei 2020	Wet 21 maart 2022
Benaming	Wraakporno	Niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte beelden en opnames	Niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud
wetsartikel	Artikel 371/1, 2° Sw.	Artikel 371/1, 2° Sw.	Artikel 417/9 Sw.
Objectieve delictstypiciteit (= <i>cumulative</i> voorwaarden)	Gedraging Tonen, toegankelijk maken of verspreiden.	Gedraging Tonen, toegankelijk maken of verspreiden.	Gedraging Tonen, toegankelijk maken of verspreiden.
	Voorwerp Foto's, film- video-, audio- of andere opnames.	Voorwerp Foto's, film-, video-, audio-, of andere opnames.	Voorwerp Visuele- of geluidsinhoud
	Inhoud Expliciete seksuele daad of een <u>ontbloomt persoon</u> <i>Een persoon die een deel van zijn lichaam laat zien dat op grond van de huidige maatschappelijke normen en het collectief bewustzijn van de eerbaarheid, bedekt zou zijn gebleven indien de persoon geweten had dat hij bespied of gefilmd zou worden zonder diens toestemming.</i>	Inhoud Expliciete seksuele daad of een <u>ontbloomt persoon</u> <i>Een persoon die een deel van zijn lichaam laat zien dat op grond van de huidige maatschappelijke normen en het collectief bewustzijn van de eerbaarheid, bedekt zou zijn gebleven indien de persoon geweten had dat hij bespied of gefilmd zou worden zonder diens toestemming.</i>	Inhoud Expliciete seksuele daad of een <u>ontbloomt persoon</u> <i>Een persoon die zonder zijn toestemming of buiten zijn medeweten een deel van zijn lichaam toont dat op grond van zijn seksuele integriteit verhuld zou zijn gebleven indien de persoon had geweten dat hij werd geobserveerd of dat er een beeld- of geluidsoptname van hem werd gemaakt.</i>
	Toestemming Openbaarmaking zonder toestemming of buiten medeweten van het slachtoffer.	Toestemming Openbaarmaking zonder toestemming of buiten medeweten van het slachtoffer.	Toestemming Openbaarmaking zonder toestemming of buiten medeweten van het slachtoffer.

	<u>Toestemming minderjarige?</u> Geen toestemmingsbeperking.	<u>Toestemming minderjarige?</u> Onweerlegbaar vermoeden van een gebrek aan instemming -16 jarige. (= Art. 371/1, laatste lid Sw.)	<u>Toestemming minderjarige?</u> Onweerlegbaar vermoeden van een gebrek aan instemming -16 jarige. (= art. 417/6, §1 Sw.) <i>2 uitzonderingen-</i> 1. 14/15-jarige kan instemmen indien leeftijdsverschil niet meer dan drie jaar bedraagt. 2. Instemming tussen minderjarige vanaf 14 jaar met leeftijdsverschil van meer dan 3 jaar. (= art. 417/6, §2 Sw.)
Subjectieve delictstypiciteit	<i>Algemeen opzet</i> De delinquent pleegt het misdrijf wetens en willens.	<i>Algemeen opzet</i> De delinquent pleegt het misdrijf wetens en willens.	<i>Algemeen opzet</i> De delinquent pleegt het misdrijf wetens en willens.

II. Voyeurisme

	Voyeurismewet	Wet 21 maart 2022
Wetsartikel	Artikel 371/1, 1° Sw.	Artikel 417/8 Sw.
Objectieve delictstypiciteit	<i>Gedraging</i> 1. Het observeren of doen observeren van een persoon. 2. Het maken of doen maken van een beeld- of geluidsopname.	<i>Gedraging</i> 1. Het observeren of doen observeren van een persoon. 2. Het maken of doen maken van een beeld- of geluidsopname.
	<i>Eerste cumulatieve voorwaarde</i> Rechtstreeks of door middel van een technisch of ander hulpmiddel.	<i>Eerste cumulatieve voorwaarde</i> Rechtstreeks of door middel van een technisch of ander hulpmiddel.
	<i>Tweede cumulatieve voorwaarde</i> Zonder toestemming of medeweten van het slachtoffer. <u>Toestemming minderjarige?</u> Geen toestemmingsbeperking.	<i>Tweede cumulatieve voorwaarde</i> Zonder toestemming of medeweten van het slachtoffer. <u>Toestemming minderjarige?</u> Onweerlegbaar vermoeden van een gebrek aan toestemming -16 jarige. (= art. 417/6, §1 Sw.) 2 uitzonderingen- 1. 14/15-jarige kan instemmen indien leeftijdsverschil niet meer dan drie jaar bedraagt.

		<p>2. Instemming tussen minderjarige vanaf 14 jaar met leeftijdsverschil van meer dan 3 jaar.</p> <p>(= art. 417/6, §2 Sw.)</p>
	<p>Derde cumulatieve voorwaarde</p> <p>Het slachtoffer is <u>ontbloot</u> of stelt een seksuele daad.</p> <p><i>Een persoon die een deel van zijn lichaam laat zien dat op grond van de huidige maatschappelijke normen en het collectief bewustzijn van de eerbaarheid, bedekt zou zijn gebleven indien de persoon geweten had dat hij bespied of gefilmd zou worden zonder diens toestemming.</i></p>	<p>Derde cumulatieve voorwaarde</p> <p>Het slachtoffer is <u>ontbloot</u> of stelt een seksuele daad.</p> <p><i>Een persoon die zonder zijn toestemming of buiten zijn medeweten een deel van zijn lichaam toont dat op grond van zijn seksuele integriteit verhuld zou zijn gebleven indien de persoon had geweten dat hij werd geobserveerd of dat er een beeld- of geluidsopname van hem werd gemaakt.</i></p>
	<p>Vierde cumulatieve voorwaarde</p> <p>Het slachtoffer bevindt zich op een plaats waar hij mag verwachten dat zijn persoonlijke levenssfeer niet wordt geschonden.</p>	<p>Vierde cumulatieve voorwaarde</p> <p>Het slachtoffer bevindt zich in omstandigheden waarin hij redelijkerwijs mag verwachten beschermt te zijn tegen ongewenste blikken.</p>
<p>Subjectieve delictstypiciteit</p>	<p>Algemeen opzet</p> <p>De delinquent pleegt het misdrijf wetens en willens.</p>	<p>Algemeen opzet</p> <p>De delinquent pleegt het misdrijf wetens en willens.</p>

Hoofdstuk 3. Procedurele waarborgen

84. Inleiding – De wet van 4 mei 2020 had niet zozeer een invloed op de misdrijfkwalificatie van de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud, maar eerder op de aanpak ervan. De wetgever voorzag met de wet van 4 mei 2020 immers in procedurele waarborgen voor de verspreiding van seksueel getinte inhoud. Hoewel de scriptie hoofdzakelijk focust op de misdrijfkwalificatie, worden de procedurele waarborgen onder de wet van 4 mei 2020 toch kort besproken. Deze wetswijziging vormt namelijk een grote stap voorwaarts. De impact van een niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud mag niet onderschat worden. Omdat beelden zich aan een sneltempo verspreiden, is een vlotte verwijdering van cruciaal belang. Gebeurt dit niet, dan zijn de gevolgen onomkeerbaar. Het slachtoffer zal dan voor de rest van zijn leven met het misdrijf geconfronteerd worden.

Afdeling 1. Voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg

85. Verwijderingsprocedure – Met deze wet werd artikel 584 van het Gerechtelijk Wetboek (hierna: Ger.W.) uitgebreid. Dankzij deze wetswijziging beschikt het slachtoffer, diens wettelijke vertegenwoordiger of rechthebbende over de mogelijkheid om zich - op basis van een eenzijdig verzoekschrift in kort geding - tot de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te wenden.¹⁹³ De rechtzoekende vraagt aan de voorzitter om te bevelen dat de beelden offline worden gehaald. De voorzitter beveelt vervolgens dat alle passende middelen worden aangewend om deze beelden weg te halen of ontoegankelijk te maken binnen zes uur na de betekening.¹⁹⁴

86. Weerlegbaar vermoeden - In principe is een kortgeding procedure enkel mogelijk in spoedeisende gevallen en bij volstreekte noodzakelijkheid. De voorzitter kan de procedure afwijzen indien hij meent dat deze criteria niet voldaan zijn. De wetgever verhindert dit met de wet van 4 mei 2020 voor de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud. Zo voorziet artikel 584, vijfde lid, 7° Ger.W. enerzijds in een vermoeden van strikte noodzakelijkheid en anderzijds in een vermoeden dat de verspreiding wordt geacht niet consensueel te zijn.¹⁹⁵ De wetgever draait de rollen bijgevolg om. Het komt aan de verspreider toe om bij derdenverzet het bewijs te leveren van toestemming.¹⁹⁶ De verspreider of tussenpersoon zal de beelden binnen zes uur na de beslissing van de voorzitter moeten verwijderen.¹⁹⁷ Indien dit wordt geweigerd of geen gehoor verkrijgt, wordt een straf opgelegd in de zin van artikel 371/3 Sw. (nu: art. 417/56 Sw.).

---

¹⁹³ Amendement op het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek, teneinde wraakporno te bestrijden, *Parl. St. Kamer*, nr. 0101/007, 8.

¹⁹⁴ Art. 584, vijfde lid, 7° Ger.W.

¹⁹⁵ Art. 584, vijfde lid, 7° Ger.W.

¹⁹⁶ C. VAN DE HEYNING, "De strijd tegen de niet-consensuele verspreiding van seksuele beelden opgevoerd", *T.Strafr.* 2020, (167) 180.

¹⁹⁷ Art. 584, vijfde lid, 7° Ger.W.

Afdeling 2. Procureur des Konings

87. Ontoegankelijk maken - De niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud (al dan niet met bijzonder opzet) werd – door de wet van 4 mei 2020 - toegevoegd aan de misdrijven voorzien in artikel 39bis, §6, zesde lid Wetboek van Strafvordering. (hierna: Sv.)¹⁹⁸ Hierdoor kan de procureur des Konings bij uiterst dringende noodzakelijkheid bevelen dat alle daartoe vereiste technische hulpmiddelen worden aangewend om beelden – die het voorwerp uitmaken van het misdrijf – ontoegankelijk te maken.¹⁹⁹ Gelet op de snelheid waarmee beelden via het internet verspreiden, is het aantonen van de uiterst dringende noodzakelijkheid mijns inziens geen struikelpunt. De maatregel vormt geen verplichting voor de magistratuur.²⁰⁰ Hij of zij zal hierover oordelen rekening houdend met de concrete omstandigheden.

88. Passende technische hulpmiddelen – Het Hof van Cassatie heeft reeds eerder geoordeeld dat het begrip “passende technische hulpmiddelen” eveneens het bevel omvat aan internettoegangleveranciers om de server waarop de gegevens worden gehost, ontoegankelijk te maken.²⁰¹

89. Onderzoeksrechter - In toepassing van artikel 89 Sv. heeft de onderzoeksrechter in geval van een gerechtelijk onderzoek dezelfde bevoegdheid.²⁰²

---

¹⁹⁸ Art. 2 wet 4 mei 2020.

¹⁹⁹ Art. 39bis, §6, zesde lid Sv.

²⁰⁰ I. DELBROUCK, “niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud” in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Intersentia, 2023, 1 (14).

²⁰¹ Cass 22 oktober 2013, AR P. 13.0550.W, T. *Strafr.* 2014, 126, noot R. SCHOEFS.

²⁰² I. DELBROUCK, “niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud” in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Intersentia, 2023, 1 (14).

Hoofdstuk 4. Tussentijdse conclusie

90. Conclusie - Uit het tweede deel blijkt dat de misdrijven van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud onder het Belgisch recht reeds (meermaals) werden gewijzigd. Zo werd de strijd tegen de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud opgevoerd met de wet van 4 mei 2020 en maakten beide misdrijven deel uit van de hervorming van het seksueel strafrecht onder de wet van 21 maart 2022. Hoewel de wet van 4 mei 2020 de misdrijfkwalficatie van de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud inhoudelijk ongewijzigd liet, mag haar belang niet onderschat worden. De verwijderingsprocedure die de wet invoerde, vormt een grote stap voorwaarts. Om tegemoet te komen aan de digitalisering moet de wetgever niet enkel focussen op de evolutie van de misdrijfkwalficatie, maar eveneens op het inbouwen van procedurele waarborgen. Zo bestraft de wetgever niet enkel de delinquent, maar beschermt hij ook de slachtoffers. Verder toonde het eerste hoofdstuk aan dat de wet van 21 maart 2022 eveneens een beperkte invloed had op de misdrijfkwalficatie van beide misdrijven. De wetgever kwam voor het misdrijf van voyeurisme wel tegemoet aan het discussiepunt omtrent *upskirting* en bracht enkele grammaticale verbeteringen aan. Toch zijn deze wijzigingen naar mijn mening relatief klein waardoor de invloed op de misdrijfkwalficaties beperkt blijft. Enkel voor het de toestemmingsbeperking bij minderjarige zijn er opmerkelijke verschillen waar te nemen. Deze wijziging heeft echter niet specifiek betrekking op voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud, maar kadert binnen het groter geheel van de hervorming. Kortom, de misdrijfkwalficaties van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud blijven in grote mate ongewijzigd. De vraag die zich hierbij opdringt is of de wetgever doorheen de jaren kansen liet liggen om de misdrijfkwalficaties te optimaliseren. Dit zal in het vierde deel onderzocht worden.

Deel 3. De misdrijven van wraakporno en het opzettelijk en wederrechtelijk bezitten van een afbeelding van seksuele aard in het Nederlands recht

91. Inleiding – In dit deel worden de Nederlandse varianten van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud onder de loep genomen. Het eerste hoofdstuk focust op de misdrijfkwalificaties. Vervolgens wordt er in het tweede hoofdstuk een externe rechtsvergelijking doorgevoerd tussen België en Nederland.

Hoofdstuk 1. Misdrijfkwalificatie

92. Artikel 139h Sr. - De strafbaarstellingen van het opzettelijk en wederrechtelijk bezitten van een afbeelding van seksuele aard (hierna: voyeurisme) en wraakporno staan beide omschreven in artikel 139h Sr. Het eerste lid spitst zich toe op het vervaardigen en ter beschikking hebben van heimelijk gemaakt seksueel beeldmateriaal. Het tweede lid stelt twee varianten van de openbaarmaking van seksuele afbeeldingen strafbaar. De eerste variant betreft een verbod op de openbaarmaking van seksueel materiaal waarvan men vermoedt dat het heimelijk werd gemaakt. De tweede variant verbiedt de openbaarmaking van seksueel beeldmateriaal dat vrijwillig tot stand kwam. Hierbij is het wel vereist dat de delinquent weet dat de openbaarmaking nadelig is voor het slachtoffer. Het artikel luidt als volgt:

1. *"Met gevangenisstraf van ten hoogste één jaar of geldboete van de vierde categorie wordt gestraft:*
  - a. *hij die opzettelijk en wederrechtelijk van een persoon een afbeelding van seksuele aard vervaardigt;*
  - b. *hij die de beschikking heeft over een afbeelding als bedoeld onder a terwijl hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat deze door of als gevolg van een onder a strafbaar gestelde handeling is verkregen.*
2. *Met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie wordt gestraft:*
  - a. *hij die een afbeelding als bedoeld onder het eerste lid, onder a, openbaar maakt terwijl hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat deze door of als gevolg van een in het eerste lid, onder a, strafbaar gestelde handeling is verkregen;*

- b. *hij die van een persoon een afbeelding van seksuele aard openbaar maakt, terwijl hij weet dat die openbaarmaking nadelig voor die persoon kan zijn.*"²⁰³

Afdeling 1. Artikel 139h, eerste lid Sr.

I. Het vervaardigen van een afbeelding van seksuele aard

93. Afbeelding - Het centrale bestanddeel van artikel 139h Sr. betreft de vereiste van een "afbeelding van seksuele aard." Het valt op dat het wetsartikel enkel de term "afbeelding" gebruikt. Dit wekt de indruk dat de Nederlandse wetgeving beperkter is dan de Belgische. In België wordt de term "beeld- of geluidsopname" gehanteerd.²⁰⁴ De Nederlandse wetgever verduidelijkte in de kamerstukken dat het begrip "afbeelding" betrekking heeft op alle vormen van beeldmateriaal zoals foto's, videomateriaal en live streamingbeelden.²⁰⁵ In tegenstelling tot de Belgische wetgeving is een geluidsopname dus niet strafbaar onder art. 139h Sr.

94. Seksuele aard - Het beeldmateriaal moet vervolgens een seksuele aard hebben. Volgens de memorie van toelichting slaat dit op "*een afbeelding die een zodanig intiem seksueel karakter heeft dat deze door ieder redelijk denkend mens als privé zal worden beschouwd.*"²⁰⁶ Als voorbeeld wordt een deels ontbloot lichaam genoemd of een afbeelding die borsten, billen of geslachtsdelen in beeld brengt.²⁰⁷ Ook beeldmateriaal van iemand die seksuele handelingen verricht, heeft een seksueel karakter.²⁰⁸ Naar mijn mening stemt de woordkeuze in het artikel niet overeen met de toelichting die erop volgt.²⁰⁹ Intiem beeldmateriaal met een privé-karakter kan namelijk meer omvatten dan een afbeelding van seksuele aard. Zo zullen heimelijk gemaakte beelden van een hotelkamer of een sauna sowieso als privé worden beschouwd. Desalniettemin vertonen deze beelden naar mijn mening niet automatisch een seksueel karakter. Bovendien leidt dit ertoe dat afbeeldingen van ontblote personen geseksualiseerd worden.

---

²⁰³ Art. 139h Sr.

²⁰⁴ Art. 417/8 Sw.

²⁰⁵ Memorie van toelichting betreffende de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 3, 22.

²⁰⁶ *Ibid.*

²⁰⁷ *Ibid.*

²⁰⁸ Nota naar aanleiding van het verslag betreffende de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 7, 9.

²⁰⁹ Memorie van toelichting betreffende de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 3, 4.

95. Opzettelijk en wederrechtelijk - De afbeelding van seksuele aard moet opzettelijk en wederrechtelijk worden gemaakt. De memorie van toelichting bepaalt dat er sprake is van wederrechtelijkheid indien de afbeelding zonder medeweten of toestemming is vervaardigd.²¹⁰ Het begrip "opzettelijk" verwijst naar het vol opzet. Dit betekent dat de delinquent de strafbare gedraging wetens en willens stelt.

96. Vervaardigen- Tot slot moet de delinquent de afbeelding van seksuele aard vervaardigen.²¹¹ In de eerste plaats zal het maken van foto's en video's onder de strafbaarstelling vallen. Vervolgens zou ook het maken van *screenshots* als "vervaardigen" worden beschouwd.²¹² Daarnaast moet het begrip ruimer worden geïnterpreteerd dan haar grammaticale betekenis. In het eerste opzicht wekt het begrip namelijk de indruk dat het louter observeren niet strafbaar is. Toch oordeelde de rechtbank van Gelderland in 2016 dat het *live* meekijken via een webcam eveneens als het vervaardigen van een afbeelding kan worden beschouwd.²¹³ Deze rechtspraak volgt een standpunt dat al geruime tijd in de Nederlandse wetsgeschiedenis wordt ingenomen.²¹⁴ Toch is deze interpretatie naar mijn mening extensief. Bij het waarnemen via een technisch hulpmiddel worden er immers geen afbeeldingen vastgelegd terwijl het wetsartikel dit wel lijkt te vereisen. Bovendien zou deze interpretatie ertoe leiden dat het *live* bespieden via een technisch hulpmiddel onder de strafbaarstelling valt terwijl het rechtstreeks bespieden onbestraft blijft. Dit valt te betreuren. Naar mijn mening betreft het immers dezelfde gedraging.

II. Het beschikken over een afbeelding van seksuele aard

97. Beschikken- De Nederlandse wetgever legt niet alleen de verantwoordelijkheid bij de voyeur, maar ook bij de ontvanger van de afbeelding van seksuele aard. De persoon die over deze afbeelding beschikt stelt - onder bepaalde voorwaarden- een strafbare handeling. Dit staat in schril contrast met de Belgische wetgeving die het louter bezitten van een afbeelding van seksuele aard niet strafbaar stelt (met uitzondering van afbeeldingen van minderjarigen).

98. Weet of moet vermoeden - De persoon die over een afbeelding van seksuele aard beschikt, moet redelijkerwijze vermoeden of weten dat de afbeelding opzettelijk en wederrechtelijk werd vervaardigd. In deze formulering schuilt zowel een opzet- als schuldvariant.²¹⁵ Indien de dader wist

---

²¹⁰ Memorie van toelichting betreffende de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 3, 22.

²¹¹ Memorie van toelichting betreffende de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 3, 22.

²¹² M. BERNDSEN, "Een verbod op wraakporno: het nieuwe artikel 139h Sr. kritisch beschouwd", *BJu* 2020, (70) 72.

²¹³ Rb. Gelderland 29 augustus 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:4801, nr. 05/760047-15, www.rechtspraak.nl.

²¹⁴ Memorie van toelichting betreffende de wijziging van de artikelen 139f en 441b van het Wetboek van Strafrecht, *Parl. St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2000-01, nr. 3, 12.

²¹⁵ M. BERNDSEN, "Een verbod op wraakporno: het nieuwe artikel 139h Sr. kritisch beschouwd", *BJu* 2020, (70) 73.

dat de afbeelding wederrechtelijk werd verkregen, volstaat een voorwaardelijk opzet. De delinquent aanvaardde in dit geval de aanmerkelijke kans dat het filmen tegen de wil van de ander plaatsvond.²¹⁶ Het "redelijkerwijze moeten vermoeden" heeft daarentegen betrekking op de situatie waarin de delinquent onvoorzichtig handelde. Door na te denken kon de delinquent vermoeden dat de afbeelding wederrechtelijk werd vervaardigd.²¹⁷

Afdeling 2. Artikel 139h, tweede lid Sr.

I. Openbaarmaking heimelijk vervaardigd materiaal

99. Openbaarmaking - De term "openbaar maken", betekent dat de delinquent het vervaardigd materiaal ter beschikking stelt aan een ander of het materiaal aan een ander bekend maakt.²¹⁸ Aangezien het een zeer ruim begrip betreft, werd de minister om opheldering gevraagd. Hij antwoordde dat een openbaarmaking zou inhouden dat de delinquent zich "wendt tot het publiek of iemand in het publiek".²¹⁹ Bovendien moet de delinquent de wil koesteren om het vervaardigd materiaal openbaar te maken.²²⁰ Hoewel de omschrijving het tegendeel doet vermoeden, zal het tonen aan één persoon niet perse een openbaarmaking uitmaken.²²¹ Volgens de minister van justitie en veiligheid zal de wil voor een openbaarmaking immers niet in alle omstandigheden duidelijk zijn indien het aan één persoon wordt getoond.²²² Indien het beeldmateriaal daarentegen aan een groep omstaanders wordt getoond, zou dit wel het geval zijn, aldus de minister.²²³ De "verduidelijking" van de minister roept meer vragen op dan ze beantwoordt. Essentiële begrippen worden onvoldoende toegelicht. Hierdoor blijft de draagwijdte van de strafbaarstelling twijfelachtig. Ten eerste is het onduidelijk welke handelingen een openbaarmaking uitmaken: valt zowel het tonen, verspreiden als toegankelijk maken onder de misdrijfkwalificatie? Daarnaast wordt het begrip "publiek" op een tegenstrijdige wijze toegelicht. Zo kan één persoon voldoende zijn, maar hoeft dit niet telkens het geval te zijn. Omdat de gevallen niet worden gespecificeerd is het onduidelijk in welke situaties dit wel of niet kan. Naar mijn mening is het efficiënter om het tonen aan één persoon altijd strafbaar te stellen. Dit kan namelijk eveneens een forse inbreuk op de privacy van het slachtoffer opleveren.²²⁴

---

²¹⁶ Memorie van toelichting betreffende de wijziging van het wetboek van strafrecht en andere wetten in verband met de modernisering van de strafbaarstelling van verschillende vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag, *Parl. St.* 2020-21, 8.

²¹⁷ Nota naar aanleiding van het verslag betreffende de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 7, 10.; Hoge raad (NL) 16 juni 2015, ECLI:NL:HR:2015:1660, nr. 14/00103, www.rechtspraak.nl.

²¹⁸ M. BERNDSEN, "Een verbod op wraakporno: het nieuwe artikel 139h Sr. kritisch beschouwd", *BJu* 2020, (70) 72.

²¹⁹ Memorie van toelichting betreffende de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 3, 23.

²²⁰ *Ibid.*

²²¹ Nota naar aanleiding van het verslag betreffende de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 7, 11.

²²² *Ibid.*

²²³ *Ibid.*

²²⁴ M. BERNDSEN, "Een verbod op wraakporno: het nieuwe artikel 139h Sr. kritisch beschouwd", *BJu* 2020, (70) 75.

100. Heimelijk vervaardigd materiaal – De openbaarmaking heeft betrekking op een afbeelding van seksuele aard (*supra*, nr.94) waarvan de openbaarmaker weet of redelijkerwijze moet vermoeden dat de afbeelding opzettelijk en wederrechtelijk (*supra*, nr.95) werd vervaardigd (*supra*, nr. 96).

II. Openbaarmaking vrijwillig gemaakt materiaal

101. Nadelige gevolgen- Tot slot verbiedt artikel 139h, tweede lid, b Sr. de openbaarmaking (*supra*, nr.99) van een afbeelding van seksuele aard (*supra*, nr.94) terwijl de delinquent weet dat dit nadelig kan zijn voor het slachtoffer. Oorspronkelijk vereiste het wetsvoorstel dat de openbaarmaker het oogmerk had om de afgebeelde persoon te benadelen.²²⁵ Dit was evenwel te moeilijk om te bewijzen waardoor de huidige formulering tot stand kwam. Omdat de wetgever in de nieuwe formulering het bestanddeel van de "wederrechtelijkheid" niet heeft ingevoegd, leidt dit evenwel tot vreemde situaties. Zo is het mogelijk dat een afbeelding van seksuele aard die vrijwillig wordt gemaakt én eventueel vrijwillig wordt verspreid onder de strafbaarstelling van artikel 139h, tweede lid, b Sr. valt. Het volstaat immers dat de openbaarmaker bewust de kans aanvaardt dat de openbaarmaking voor het slachtoffer nadelig kan zijn. De kamerstukken lichten dit schuldverband niet verder toe omdat de formulering bij amendement werd ingevoegd.²²⁶ Daarnaast wordt dit amper verduidelijkt door de rechtspraak. Het lijkt alsof de rechtbanken dit schuldverband als een evidentie beschouwen.²²⁷ Zo motiveerde de rechtbank van Den Haag dat de openbaarmaker wist dat dit nadelig kon zijn voor het slachtoffer omdat "*het algemeen bekend is dat foto's en video's lange tijd op het internet blijven staan waardoor het slachtoffer er continu mee geconfronteerd wordt.*"²²⁸

102. Te ruim? – Het valt te betreuren dat de wetgever de vereiste van "wederrechtelijkheid" niet toevoegde aan de strafbaarstelling. Hierdoor is de misdrijfkwaliificatie naar mijn mening te ruim. Een openbaarmaking van seksueel beeldmateriaal kan per definitie altijd nadelig zijn voor de afgebeelde persoon.²²⁹ Dit kan als volgt worden geïllustreerd: een actrice maakt haar debuut op OnlyFans om een centje bij te verdienen. Een pornoproducent zal haar begeleiden en de film uitbrengen. Deze openbaarmaking kan ongetwijfeld nadelig zijn voor de actrice. Zo kan de pornofilm haar latere job mogelijkheden beïnvloeden, haar familiebanden verwoesten en haar reputatie schaden. Bovendien is het moeilijk verdedigbaar dat de pornoproducent zich niet bewust is van de nadelen op het leven van zijn actrice. De producent zou hierdoor onder de strafbaarstelling van artikel 139h, tweede lid, b Sr. vallen. Deze bescherming door de strafwet is naar mijn mening niet enkel verregaand, maar eveneens onverenigbaar met het recht op seksuele zelfbeschikking van het individu.

---

²²⁵ M. BERNDSEN, "Een verbod op wraakporno: het nieuwe artikel 139h Sr. kritisch beschouwd", *BJu* 2020, (70) 75.

²²⁶ Amendement bij de Wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 21, 2.

²²⁷ Rb. Midden-Nederland, 1 februari 2022, ECLI:NL:RBMNE:2022:294, nr. 16.278734.21.

²²⁸ Rb. Den Haag, 16 maart 2023, ECLI:NL:RBDHA:2023:3405, nr. 09-008334-22, 6.3.

²²⁹ M. BERNDSEN, "Een verbod op wraakporno: het nieuwe artikel 139h Sr. kritisch beschouwd", *BJu* 2020, (70) 75.

Hoofdstuk 2. Extern vergelijkend perspectief

Afdeling 1. Voyeurisme

103. Inleiding – De constitutieve bestanddelen van voyeurisme staan in de Belgische wetgeving omschreven in artikel 417/8 Sw. terwijl Nederland zich beroept op artikel 139h, eerste lid, a Sr. In tegenstelling tot in België, is de term “voyeurisme” ongekend in het Nederlands recht. De strafbaarstelling van artikel 139h, eerste lid, a Sr. wordt in Nederland omschreven als “het opzettelijk en wederrechtelijk vervaardigen van een afbeelding van seksuele aard”. Ondanks hun verschil in benaming lijkt de misdrijfkwificatie van België en Nederland wel dezelfde gedraging strafbaar te stellen. In dit onderdeel worden de verschillen en gelijkenissen van de constitutieve bestanddelen aan de hand van een externe vergelijking besproken.

104. Gedraging – In België bestaat de voyeuristische gedraging uit het observeren of opnemen van een persoon terwijl de gedraging in Nederland betrekking heeft op het “vervaardigen” van een afbeelding. Hoewel de omschrijving in beide rechtstelsels sterk verschilt, stemt de betekenis grotendeels overeen. Zo werd reeds aangehaald dat de Nederlandse term niet enkel betrekking heeft op het nemen van foto’s en video’s, maar ook op het *live* waarnemen van een persoon via een technisch hulpmiddel.²³⁰ De Belgische omschrijving is nauwkeuriger dan de Nederlandse. Het begrip “vervaardigen” laat immers meer ruimte tot interpretatie. Rekening houdend met het *lex certa* beginsel geniet de Belgische omschrijving de voorkeur.

105. Eerste cumulatieve voorwaarde – De Belgische wetgever verduidelijkt vervolgens dat bovenstaande handelingen rechtstreeks of door middel van een hulpmiddel worden gepleegd.²³¹ In Nederland is deze cumulatieve voorwaarde veel beperkter. Het live waarnemen van een persoon moet volgens de Nederlandse rechtspraak immers altijd via een technisch hulpmiddel plaatsvinden. Hierdoor zal een rechtstreekse observatie van het slachtoffer – in tegenstelling tot in België – niet strafbaar zijn. De Belgische strafbaarstelling is in dit opzicht dus ruimer. Aangezien het onwenselijk is dat dezelfde gedraging in het ene geval wel strafbaar wordt gesteld en in het andere niet (*supra*, nr. 96) kan de Nederlandse wetgever best het Belgisch voorbeeld volgen.

106. Tweede cumulatieve voorwaarde – Daarnaast vereist de Belgische strafbaarstelling dat de handeling wordt gesteld zonder toestemming of medeweten van het slachtoffer terwijl het Nederlands artikel dit niet expliciet bepaalt.²³² Dit is evenwel geen inhoudelijk, maar een louter grammaticaal verschil. De toestemmingsvereiste zit in Nederland verscholen in de begrippen “opzettelijk en wederrechtelijk”.²³³ Zo zou er sprake zijn van wederrechtelijkheid indien de afbeelding

---

²³⁰ Rb. Gelderland 29 augustus 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:4801, nr. 05/760047-15, www.rechtspraak.nl.

²³¹ Art. 417/8 Sw.

²³² Art. 417/8 Sw.

²³³ Art. 139h, eerste lid, 1° Sr.

zonder toestemming of medeweten van het slachtoffer werd vervaardigd (*supra*, nr.95).²³⁴ Net zoals in België vereist de Nederlandse wetgeving dus dat de gedraging wordt gesteld zonder toestemming of medeweten van het slachtoffer.

107. Derde cumulatieve voorwaarde – Daarnaast moet er in beide rechtstelsels sprake zijn van een seksuele component of een ontbloot slachtoffer. In eerste instantie lijkt het Belgisch toepassingsgebied ruimer omdat de Nederlandse omschrijving zich beperkt tot “een afbeelding van seksuele aard”.²³⁵ Aangezien niet elke ontbloot persoon mijns inziens een seksueel karakter vertoont, lijkt dit dus buiten het Nederlands toepassingsgebied te vallen. Toch verduidelijkte de parlementaire voorbereiding dat zowel een ontbloot lichaam als een seksuele handeling deel uitmaken van de misdrijfkwali­ficatie.²³⁶ Hierdoor zou dit constitutief bestanddeel in beide rechtstelsels overeenstemmen. Desalniettemin blijft het naar mijn mening moeilijk om te bepalen of de draagwijdte van het begrip in beide rechtstelsels identiek is. Ten eerste focussen beide landen in de omschrijving op verschillende criteria. In België ligt de nadruk op de seksuele integriteit van het slachtoffer terwijl Nederland het privé­karakter van het materiaal benadrukt. Daarnaast laten beide landen veel ruimte om deze begrippen in te vullen en te interpreteren: hoe wordt er immers beoordeeld wanneer een lichaamsdeel ver­huld blijft o.g.v. de seksuele integriteit of wanneer een handeling een privé­karakter vertoont? Het zal dus toekomen aan de Nederlandse of Belgische rechter om het begrip concreet vorm te geven.

108. Vierde cumulatieve voorwaarde – Terwijl België uitdrukkelijk vereist dat het slachtoffer zich bevindt op een plaats waar hij beschermt is tegen ongewenste blikken, stelt Nederland hieromtrent geen eisen.²³⁷ Dit is opvallend. Een van de problemen met de toepasbaarheid van het terugvalartikel 139f Sr. lag in het feit dat het enkel van toepassing was op private plaatsen.²³⁸

109. Opzet – Beide landen vereisen dat de dader de laakbare gedraging wetens en willens pleegt. In België wordt dit het “algemeen opzet” genoemd terwijl Nederland de term “vol opzet” hanteert.

---

²³⁴ Memorie van toelichting betreffende de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 3, 22.

²³⁵ Art. 139h, eerste lid, 1° Sr.

²³⁶ Memorie van toelichting betreffende de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 3, 22.

²³⁷ Art. 417/8 Sw.

²³⁸ M. BERNDSEN, “Een verbod op wraakporno: het nieuwe artikel 139h Sr. kritisch beschouwd”, *BJU* 2020, (70) 74.

110. Bezitten van heimelijk vervaardigd materiaal – Naast voyeurisme *sensu stricto* stelt de Nederlandse wetgever in artikel 139h, eerste lid 2° Sr. eveneens het bezitten van heimelijk vervaardigd materiaal – onder bepaalde voorwaarden – strafbaar.²³⁹ In tegenstelling tot onze noorderburen zal de ontvanger in België niet strafbaar zijn tenzij het voyeuristisch beeldmateriaal betrekking heeft op een minderjarige.²⁴⁰ In dat geval zal de strafbaarstelling evenwel geen betrekking hebben op voyeurisme maar op het wederrechtelijk bezitten of zich met kennis van zaken toegang verschaffen tot kinderpornografisch materiaal.²⁴¹ Nederland legt dus eveneens een verantwoordelijkheid bij de ontvanger terwijl deze in België vrijuit gaat. Wanneer het materiaal daarentegen betrekking heeft op vrijwillig gemaakt materiaal, zal het bezit in beide landen niet strafbaar zijn.

Afdeling 2. Niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud

111. Inleiding – Artikel 417/9 Sw. in de Belgische wetgeving en artikel 139h, tweede lid Sr. in de Nederlandse wetgeving bevatten de constitutieve bestanddelen voor de misdrijfkwaliificatie van de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud (BE), respectievelijk wraakporno (NL). Deze bestanddelen tonen veel gelijkenissen, maar er zijn ook enkele belangrijke verschilpunten op te merken.

112. Voorwerp verspreiding - Een eerste verschilpunt schuilt in het voorwerp van de verspreiding. In het Belgisch recht heeft de verspreiding betrekking op visuele- of geluidsinhoud terwijl het Nederlands recht zich beperkt tot de verspreiding van beeldmateriaal.²⁴² Het Belgisch toepassingsgebied is in dit opzicht dus ruimer. Daarnaast heeft de verspreiding in beide landen betrekking op seksueel getint materiaal. De parlementaire voorbereiding geeft zowel in België als in Nederland aan dat dit betrekking heeft op materiaal waarin een persoon een seksuele daad stelt of ontbloot is.²⁴³ Hoewel de omschrijving dus overeenstemt, is het toch moeilijk om te bepalen of de betekenis van het seksueel getint materiaal dezelfde draagwijdte kent. Zoals reeds eerder werd aangehaald, biedt de omschrijving in beide landen veel ruimte tot interpretatie (*supra*, nr.107). Tot slot heeft het materiaal in beide landen betrekking op beelden die zowel stiekem als vrijwillig zijn gemaakt.²⁴⁴

---

²³⁹ Art. 139h, eerste lid, 2° Sr.

²⁴⁰ J. DE WIT, "nieuwe wet wapent tegen wraakporno", *juristenkrant* 2020, (8)9.

²⁴¹ Art. 383bis, §2 Sw.

²⁴² Amendement op het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl. St.* Kamer 2021-22, nr. 2141/003, 5 ; Memorie van toelichting betreffende de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 3, 3.

²⁴³ Memorie van toelichting betreffende de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 3, 22. ; Art. 8 Wet 1 februari 2016 tot wijziging van diverse bepalingen wat de aanranding van de eerbaarheid en het voyeurisme betreft, BS 19 februari 2016.

²⁴⁴ I. DELBROUCK, "rechtbank van eerste aanleg Limburg (afdeling Tongeren, sectie correctioneel)", *Limburgs rechtsleven* 2020, (133) 135.; art. 139h, tweede lid, 2 Sr.

113. Openbaarmaking – In beide landen moeten deze seksueel getinte beelden vervolgens openbaar gemaakt worden. In België gebeurt dit door het tonen, toegankelijk maken of verspreiden van de beelden terwijl Nederland vereist dat het vervaardigd materiaal ter beschikking wordt gesteld of aan een ander bekend wordt gemaakt.²⁴⁵ In tegenstelling tot het Belgisch recht verduidelijkt de Nederlandse wetgever dus niet welke specifieke handelingen een openbaarmaking uitmaken. Rekening houdend met het *lex-certa* beginsel geniet de preciezere Belgische omschrijving naar mijn mening de voorkeur. Vervolgens doet de omschrijving in beide landen vermoeden dat het bereikte publiek irrelevant zou zijn. Toch moet dit onder het Nederlands recht genuanceerd worden. Zo benadrukte de minister van justitie en veiligheid dat het tonen aan één persoon niet altijd volstaat om een openbaarmaking uit te maken (*supra*, nr.99).²⁴⁶ In België zal dit daarentegen wel altijd het geval zijn (*supra*, nr.50).²⁴⁷ Volgens mij kan de Nederlandse wetgever best het Belgisch voorbeeld volgen en de openbaarmaking aan één persoon altijd strafbaar stellen. Dit kan immers eveneens een forse inbreuk op de privacy van het slachtoffer opleveren.²⁴⁸

114. Toestemming – De Belgische wetgever legt in haar strafbaarstelling sterk de nadruk op de toestemming van het slachtoffer. De instemming sluit de strafwaardigheid van de handeling immers uit. Dit is in het Nederlands recht niet het geval. In de misdrijfkwificaties van artikel 139h, tweede lid Sr. wordt er geen woord gerept over de toestemming van de afgebeelde persoon. Zo vereist artikel 139h, tweede lid, a Sr. dat de beelden zonder toestemming werden vervaardigd, maar niet perse dat de beelden ook zonder toestemming werden verspreid. Daarnaast bepaalt artikel 139h, tweede lid, b Sr. impliciet dat de toestemming van het slachtoffer geen afbreuk doet aan de strafwaardigheid. Het volstaat immers dat de dader wist dat hij het slachtoffer kon benadelen.

115. Opzet – In België volstaat het algemeen opzet voor zowel beelden die vrijwillig als stiekem werden gemaakt. Het Nederlands recht maakt daarentegen een opsplitsing tussen twee hypothesen: betreft het de situatie waarbij heimelijk vervaardigde beelden werden verspreid, dan is een vol opzet van de dader vereist. Dit stemt in België overeen met het algemeen opzet. Werden de beelden daarentegen vrijwillig gemaakt, dan volstaat het voorwaardelijk opzet. Dit betekent dat de dader wist dat hij het slachtoffer kon benadelen door de openbaarmaking. Voor de verspreiding van vrijwillig gemaakte beelden ligt de bewijslast in Nederland dus veel lager dan in België.

---

²⁴⁵ M. BERNDSEN, "Een verbod op wraakporno: het nieuwe artikel 139h Sr. kritisch beschouwd", *BJu* 2020, (70) 72. ; F. DERUYCK, A. DE NAUW, "misdaden en wanbedrijven tegen de orde der familie en de openbare zedelijkheid" in F. DERUYCK, A. DE NAUW (ed.), *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, 2020, (178)2016.

²⁴⁶ Nota naar aanleiding van het verslag betreffende de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 7, 11.

²⁴⁷ I. DELBROUCK, "Voyeurisme" in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Intersentia, 2021, (175) 239.

²⁴⁸ M. BERNDSEN, "Een verbod op wraakporno: het nieuwe artikel 139h Sr. kritisch beschouwd", *BJu* 2020, (70) 75.

Afdeling 3. Schematisch overzicht

I. Niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud

	België	Nederland
Benaming	Niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud	Wraakporno
Wetsbepaling	Artikel 417/9 Sw.	Artikel 139h, tweede lid Sw.
Objectieve delictstypiciteit (= cumulatieve voorwaarden)	gedraging Tonen, toegankelijk maken of verspreiden. ➤ één persoon of meerdere personen	gedraging Openbaarmaking. (niet gespecificeerd) ➤ één persoon volstaat niet altijd
	Voorwerp Visuele-of geluidsinhoud ➤ "Ruimer" dan foto's, film-, video-, audio- of andere opname	Voorwerp Afbeelding ➤ Alle vormen van beeldmateriaal ➤ Geen audio opnames
	Inhoud Expliciete seksuele daad of een <u>ontbloot persoon</u> <i>Een persoon die zonder zijn toestemming of buiten zijn medeweten een deel van zijn lichaam toont dat op grond van zijn seksuele integriteit verhuld zou zijn gebleven indien de persoon had geweten dat hij werd geobserveerd of dat er een beeld- of geluidsopname van hem werd gemaakt.</i>	Inhoud <u>Seksuele aard</u> <i>Afbeelding die een zodanig intiem seksueel karakter heeft dat deze door ieder redelijk denkend mens als privé zal worden beschouwd.</i> ➤ (deels) ontbloot lichaam ➤ Seksuele daad

Subjectieve delictstypiciteit	Algemeen opzet De delinquent pleegt het misdrijf wetens en willens.	2 hypothese- <ul style="list-style-type: none"> o <u>Openbaarmaking heimelijk vervaardigd materiaal</u> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Vol opzet De delinquent pleegt het misdrijf wetens en willens. o <u>Openbaarmaking vrijwillig gemaakt materiaal</u> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Voorwaardelijk opzet de dader wist dat hij het slachtoffer kon benadelen door de openbaarmaking. ➤ Opzet moet niet gericht zijn op de benadeling van het slachtoffer maar op de mogelijkheid ervan.
--------------------------------------	---	---

II. Voyeurisme

	België	Nederland
Benaming	Voyeurisme	Het opzettelijk en wederrechtelijk vervaardigen van een afbeelding van seksuele aard
Wetsbepaling	Artikel 417/8 Sw.	Artikel 139h, eerste lid, a Sr.
Objectieve delictstypiciteit (= <i>cumulatieve voorwaarden</i>)	Gedraging 1. Het observeren of doen observeren van een persoon. 2. Het maken of doen maken van een beeld- of geluidsopname.	Gedraging "Vervaardigen" 1. Nemen van foto's en video's. 2. <i>Live</i> waarnemen van persoon.
	Eerste cumulatieve voorwaarde Rechtstreeks of door middel van een technisch of ander hulpmiddel.	Eerste cumulatieve voorwaarde NIET: rechtstreeks ➤ Live waarnemen van het slachtoffer VERPLICHT met technisch hulpmiddel.
	Tweede cumulatieve voorwaarde Zonder toestemming of medeweten van het slachtoffer. <u>Toestemming minderjarige?</u> Onweerlegbaar vermoeden van een gebrek aan toestemming bij -16jarige. (= art. 417/6, §1 Sw.) 2 uitzonderingen- 1. 14/15-jarige kan instemmen indien leeftijdsverschil niet meer dan drie jaar bedraagt.	Tweede cumulatieve voorwaarde "wederrechtelijk" ➤ Zonder toestemming of medeweten van het slachtoffer. <u>Toestemming minderjarige?</u> Geen toestemmingsbeperking.

	<p>2. Instemming tussen minderjarige vanaf 14 jaar met leeftijdsverschil dat van meer dan drie jaar.</p> <p>(= art. 417/6, §2 Sw.)</p>	
	<p>Derde cumulatieve voorwaarde</p> <p>Het slachtoffer is ontbloot of stelt een <u>seksuele daad</u></p> <p><i>Een persoon die zonder zijn toestemming of buiten zijn medeweten een deel van zijn lichaam toont dat op grond van zijn seksuele integriteit verhuld zou zijn gebleven indien de persoon had geweten dat hij werd geobserveerd of dat er een beeld- of geluidsopname van hem werd gemaakt.</i></p>	<p>Derde cumulatieve voorwaarde</p> <p><u>Seksuele aard</u></p> <p><i>Afbeelding die een zodanig intiem seksueel karakter heeft dat deze door ieder redelijk denkend mens als privé zal worden beschouwd.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ (deels) ontbloot lichaam ➤ Seksuele daad
	<p>Vierde cumulatieve voorwaarde</p> <p>Slachtoffer bevindt zich in omstandigheden waarin hij redelijkerwijs mag verwachten beschut te zijn tegen ongewenste blikken.</p>	<p>Vierde cumulatieve voorwaarde</p> <p>Geen plaatsvereiste</p>
<p>Subjectieve delictstypiciteit</p>	<p>Algemeen opzet</p> <p>De delinquent pleegt het misdrijf wetens en willens.</p>	<p>Vol opzet</p> <p>De delinquent pleegt het misdrijf wetens en willens.</p>

Hoofdstuk 3. Tussentijdse conclusie

116. Nederlandse misdrijfkwificatie - Het eerste hoofdstuk toont aan dat de term wraakporno in het Nederlands recht een begrip is dat meerdere ladingen dekt. Zo bestaat artikel 139h Sr. uit maar liefst vier misdrijfkwificaties. Ook de Nederlandse tegenhanger van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud staan in dit artikel omschreven. Desalniettemin, beperkt de Nederlandse wetgever zich hier niet toe. Er wordt op meer verregaande wijze ingegrepen in het handelen van de burgers. Dit komt prominent tot uiting in de misdrijfkwificaties van artikel 139h, eerste lid, b Sr. en artikel 139h, tweede lid, b Sr. Daarnaast toont het eerste hoofdstuk aan dat de betekenis van enkele essentiële bestanddelen de dag van vandaag onduidelijk blijft. Naar mijn mening is dit voornamelijk te wijten aan verkeerde woordkeuzes. Zo hanteert de Nederlandse wetgever "onhandige" begrippen die vervolgens zeer ruim worden geïnterpreteerd. Daarnaast worden enkele begrippen onvoldoende toegelicht. Hoewel de Nederlandse wetgever aantoont dat ze de strijd tegen wraakporno aangaat, wordt er geconcludeerd dat ze dit pas op efficiënte wijze kan doen indien de bewoordingen van de misdrijfkwificaties worden bijgeschaafd.

117. Rechtsvergelijkend perspectief – Voor het misdrijf van voyeurisme wordt er geconcludeerd dat de Belgische strafbaarstelling omvattender is. Dit is te wijten aan het feit dat het Belgisch recht – in tegenstelling tot Nederland – de rechtstreekse observatie strafbaar stelt. De Belgische wetgeving kan in dit opzicht een inspiratie vormen voor de Nederlandse wetgever. Daarnaast wordt er geconcludeerd dat de Belgische misdrijfkwificatie veel preciezer is omschreven dan de Nederlandse strafbaarstelling. De Nederlandse wetgever kiest immers voor onhandige bewoordingen die vervolgens zeer ruim wordt ingevuld. Rekening houdend met het *lex-certa* beginsel geniet de preciezere Belgische omschrijving de voorkeur.

118. Rechtsvergelijkend perspectief – voor het misdrijf van de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud wordt er geconcludeerd dat het voorwerp van de verspreiding wel overeenstemt, maar dat de misdrijfkwificatie in beide landen in essentie verschilt. Dit is te wijten aan het feit dat de strafwaardigheid in België ligt in het gebrek aan toestemming van het slachtoffer terwijl Nederland de nadruk legt op het intentie van de dader. Doordat de toestemming van de afgebeelde persoon in Nederland geen enkele rol speelt voor de strafwaardigheid, kan er geconcludeerd worden dat de Nederlandse misdrijfkwificatie ruimer is. Desalniettemin biedt een ruimere misdrijfkwificatie niet perse een doeltreffendere strafbaarstelling. Het tweede hoofdstuk toont immers aan dat artikel 139h, tweede lid, b Sr. de misdrijfkwificatie onnodig ver doet reiken. Naar mijn mening biedt de Belgische restrictievere strafbaarstelling een efficiënter kader om de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud op een proportionele wijze aan te pakken.

Deel 4. De knelpunten in de misdrijfkwalificaties van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud in het Belgisch recht

119. Inleiding – In dit deel wordt onderzocht of de misdrijfkwalificatie van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud in het Belgisch recht enkele tekortkomingen, onduidelijkheden of inconsistenties kent. Vervolgens worden aanbevelingen geformuleerd om deze knelpunten weg te werken.

Hoofdstuk 1. Algemene knelpunten

Afdeling 1. Opzet

120. Uitdrukkelijke inschrijving – Voor zowel voyeurisme als de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud schreef de wet van 22 maart 2022 het algemeen opzet niet expliciet in. Dit is een gemiste kans. Op deze manier zou de wetgever immers benadrukken dat de delinquent het misdrijf niet kan plegen door een onachtzaamheid.²⁴⁹ In dit kader kan de Belgische wetgever een voorbeeld nemen aan de Nederlandse misdrijfkwalificatie die het opzet wel uitdrukkelijk inschrijft in artikel 139h Sr.

121. Aanbeveling - Het is aan te raden om beide wetsartikelen aan te passen en uitdrukkelijk de formulering "wetens en willens" op te nemen.

---

²⁴⁹ B. SPRIET en J. BOECKXSTAENS, "Het nieuwe misdrijf van voyeurisme en een aanpassing van het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid en van verkrachting", *T.Strafr.* 2016, (207) 217.

Afdeling 2. Ontbloot persoon

122. Seksuele integriteit - Met de wet van 21 maart 2022 wijzigde de wetgever de definitie van een ontbloot persoon. De oorspronkelijke criteria "huidige maatschappelijke normen" en "het collectief bewustzijn" werden vervangen door het begrip "seksuele integriteit". Het valt toe te juichen dat de wetgever op deze manier benadrukt dat voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud seksuele misdrijven uitmaken. Al te ruime toepassingen van de misdrijfkwalificaties worden op deze manier uitgesloten. Zo zal een ongesluisde vrouw - die normaliter om geloofsredenen is bedekt - zich niet kunnen beroepen op voyeurisme wanneer een persoon stiekem haar haren filmt.²⁵⁰ Desalniettemin, slaagt de wetgever er naar mijn mening niet in om de draagwijdte van het begrip te verduidelijken. Net zoals de voorgaande omschrijving (*supra*, nr.45) is de toelichting van het begrip sterk interpretatie gebonden.²⁵¹ Wat de ene beschouwd als een lichaamsdeel dat op grond van zijn seksuele integriteit verhuld zou zijn gebleven, is dat voor de andere misschien niet. Zo is het voor discussie vatbaar of foto's in lingerie waar de billen en boezem duidelijk in beeld zijn onder dit toepassingsgebied kunnen vallen. Hoewel de nieuwe omschrijving de oorspronkelijke grijze zones (*supra* nr.45) wegwerpt, worden er tegelijkertijd nieuwe grijze zones gecreëerd. Bovendien is het een gemiste kans dat de wetgever geen correctiefactor invoegde om de draagwijdte van het begrip te beperken. Hoewel de correctiefactor "in alle redelijkheid" voorkwam in de parlementaire voorbereiding, is het nergens te bespeuren in het wetsartikel.²⁵² Dit valt naar mijn mening te betreuren. Op deze manier kon de wetgever de ruime interpretatiemogelijkheden temperen waardoor beide misdrijven soms niet voorhanden zijn, zelfs al meent het slachtoffer dat zijn seksuele integriteit is geschonden.²⁵³ Hierdoor worden de misdrijfkwalificaties restrictiever en dit komt de rechtszekerheid ten goede. Tot slot kan het Nederlands recht volgens mij niet gebruikt worden als inspiratie voor een betere omschrijving. Zoals reeds eerder werd aangetoond, hanteren onze noorderburen eveneens een toelichting die sterk interpretatie gebonden is (*supra*, nr.107).

123. Algemene draagwijdte - Vervolgens is het onoverzichtelijk dat de wetgever de omschrijving van "ontbloot persoon" uitdrukkelijk inschrijft in het artikel omtrent voyeurisme. De omschrijving kent immers een algemene draagwijdte (*supra*, nr.75). Dit algemeen karakter zou meer benadrukt worden indien de wetgever de definitie veralgemeent en vervolgens invoert in een afzonderlijk artikel.

---

²⁵⁰ Amendement op het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl. St.* Kamer 2021-22, nr. 2141/005, 22.

²⁵¹ Verslag betreffende het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl.St.* Kamer 2021-22, nr. 2141/006, 64.

²⁵² Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl.St.* Kamer 2021-22, nr. 2141/001, 23.

²⁵³ Amendement op het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl. St.* Kamer 2021-22, nr. 2141/005, 22.

124. Aanbeveling – Ten eerste kan de wetgever de begrippen die veel interpretatieruimte bieden best schrappen. Het is mijns inziens beter om de omschrijving simpel, maar restrictief te houden. Dit kan door het begrip “seksuele integriteit” weg te laten en de woorden “ieder redelijk denkend mens” in te voegen. Daarnaast kan de wetgever de omschrijving best veralgemenen zodat het algemeen karakter wordt benadrukt. Dit leidt tot volgende – afzonderlijk ingeschreven – definitie:²⁵⁴ *“De persoon die zonder toestemming of buiten zijn medeweten (een deel van) zijn ontbloot lichaam toont of een seksuele handeling laat zien die door ieder redelijk denkend mens verhuuld zou zijn gebleven indien de persoon had geweten dat hij werd bespied, dat er een beeld- of geluidsoptname van hem werd gemaakt of dat de beelden openbaar gemaakt zouden worden.”*²⁵⁵

Afdeling 3. Toestemmingsbeperking minderjarigen

125. Gebrekkige toepassing - Met de wet van 21 maart 2022 voerde de wetgever een algemene toestemmingsbeperking voor minderjarigen in. Deze toestemmingsbeperking geldt voor alle seksuele misdrijven, met inbegrip van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud.²⁵⁶ Toch lijkt het artikel helemaal niet goed aan te sluiten bij beide misdrijven. De toepassing – in het bijzonder van de correctie omschreven in paragraaf twee - leidt tot zeer bizarre situaties. Aangezien het begrip “toestemming” minder relevant is voor voyeurisme, wordt dit geïllustreerd aan de hand van de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud. De toepassing luidt als volgt: een minderjarige van 14 of 15 jaar kan instemmen met de verspreiding van zijn of haar seksueel getinte inhoud wanneer het leeftijdsverschil met de verspreider niet meer dan drie jaar bedraagt.²⁵⁷ Verder kan een minderjarige die de leeftijd van 14 jaar heeft bereikt eveneens geldig instemmen met de verspreiding van zijn of haar seksueel getinte inhoud door een andere minderjarige wanneer het onderlinge leeftijdsverschil met de verspreider meer dan drie jaar bedraagt.²⁵⁸ Wanneer de beelden daarentegen door een 18-jarige persoon worden verspreid “met toestemming” van de 14-jarige dan is er geen geldige instemming.²⁵⁹ De feiten worden in dit geval gekwalificeerd als een niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud. Het feit dat de verspreiding van dezelfde beelden in de ene situatie wel onder de misdrijfkwalificatie valt en in de andere situatie niet is mijns inziens verwerpelijk. De strafwaardigheid ligt immers in de gevolgen die een verspreiding met zich meebrengt. Derhalve moet een minderjarige altijd beschermd worden tegen deze openbaarmaking. Hoewel dit wordt tegengesproken in de wetgeving, vindt het wel steun in de parlementaire voorbereiding. De indieners van het wetsontwerp benadrukken namelijk het volgende: *“In geen geval kan een minderjarige toestemming geven tot het verspreiden van seksuele*

---

²⁵⁴ De aanbeveling heeft specifiek betrekking op de seksuele misdrijven van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud.

²⁵⁵ Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl.St.* Kamer 2021-22, nr. 2141/001, 23.

²⁵⁶ Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *parl.St.* Kamer 2020-21, nr. 55-2141/001, 21.

²⁵⁷ Art. 417/6, §2, lid 1 Sw.

²⁵⁸ Art. 417/6, §2, lid 2 Sw.

²⁵⁹ Art. 417/6, §1 Sw.

beelden, tenzij onder de strikte voorwaarden zoals omschreven in de rechtvaardigingsgrond van artikel 417/9 Sw.²⁶⁰ Het valt te betreuren dat de wetgever haar wetgeving hier niet op afstemde.

126. Aanbeveling – De wetgever kan de misdrijven van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud best uitsluiten van de correctiefactor in artikel 417/6, §2 Sw. Hierdoor zal de eerste paragraaf onverlet gelden waardoor er een onweerlegbaar vermoeden van een gebrek aan instemming ontstaat bij -16jarige. Deze aanbeveling kan eveneens inspiratie verlenen aan de Nederlandse wetgever. Tot op heden werd er in Nederland immers geen beperking gesteld aan de instemming door minderjarigen.

127. Sexting – Met de uitsluiting van de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud van de correctiefactor in art. 417/6, §2 Sw. beoogt de scriptie niet om *sexting* tussen minderjarigen strafbaar te stellen.²⁶¹ Er mag immers niet uit het oog worden verloren dat de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud betrekking heeft op de verspreiding aan derden, en niet op het onderling delen van zulke beelden. De schrapping van de correctiefactor voor de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud zal dus geen afbreuk doen aan de rechtvaardigingsgrond van artikel 417/49 Sw.

---

²⁶⁰ Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl.St.* Kamer 2021-22, nr. 2141/001, 24.

²⁶¹ Art. 417/49 Sw.

Hoofdstuk 2. Specifieke knelpunten

Afdeling 1. Artikel 417/8 Sw : heimelijk karakter

128. Observeren vs. bespieden - De wetgever koos ervoor om de term "observeren" met de wet van 21 maart 2022 te behouden. Dit is een gemiste kans. Naar mijn mening moet de observatie immers een heimelijk karakter vertonen. Dit betekent dat de dader het slachtoffer als het ware begluurt. De huidige woordkeuze wekt de indruk dat het louter werpen van een blik al onder de strafbaarstelling zou vallen. De term "bespieden" sluit dan ook beter aan bij de misdrijfkwalificatie.²⁶² Tussen beide begrippen is immers een gevoelsmatig verschil waar te nemen. Van Dale definieert "observeren" als "waarnemen" terwijl "bespieden" wordt omschreven als "met vijandige bedoeling stiekem kijken".²⁶³ Deze grammaticale aanpassing vormt volgens mij een loutere verfijning om het heimelijk handelen van de voyeur te beklemtonen. Het betreft dus geen inhoudelijke wijziging van de misdrijfkwalificatie. Dit blijkt eveneens uit de parlementaire voorbereiding die het heimelijk karakter van voyeurisme reeds in 2016 benadrukte door het toe te lichten aan de hand van de term "bespieden".²⁶⁴

129. Zonder toestemming vs. buiten medeweten - Verder nam de wetgever de tweede cumulatieve voorwaarde integraal over. Naar mijn mening leidt dit constitutief bestanddeel tot onduidelijkheid. De huidige misdrijfkwalificatie doet vermoeden dat de situatie waarin het slachtoffer wist dat hij werd geobserveerd - maar er niet mee instemde - eveneens onder de strafbaarstelling valt. Dit is niet wenselijk. De observatie moet naar mijn mening - en rekening houdend met de intentie van de wetgever - een heimelijk karakter vertonen. De zinsnede "zonder de toestemming van die persoon" vormt dan ook enkel een meerwaarde bij het maken van een beeld- of geluidsopname.²⁶⁵ Het valt te betreuren dat de wet van 21 maart 2022 de kans liet liggen om dit onderscheid sterker te benadrukken. Het is evenwel van belang om te beklemtonen dat de situatie waarin het slachtoffer weet dat hij wordt geobserveerd, verschilt van de situatie waarin de voyeur wordt betrappt door het slachtoffer. Hoewel het slachtoffer op dat ogenblik weet dat hij wordt bespied, zal er toch sprake zijn van voyeurisme. Het misdrijf is immers voltooid vanaf het begin van uitvoering (*supra*, nr.48).²⁶⁶

---

²⁶² B. SPRIET en J. BOECKXSTAENS, "Het nieuwe misdrijf van voyeurisme en een aanpassing van het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid en van verkrachting", *T.Strafr.* 2016, (207) 215.

²⁶³ www.vandaele.be

²⁶⁴ Amendement op het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl. St. Kamer* 2015-16, nr. 0699/003, 5.

²⁶⁵ B. SPRIET en J. BOECKXSTAENS, "Het nieuwe misdrijf van voyeurisme en een aanpassing van het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid en van verkrachting", *T.Strafr.* 2016, (207) 215.

²⁶⁶ Art. 417/8, laatste lid Sw.

130. Aanbeveling – Om tegenmoet te komen aan beide knelpunten kan de wetgever het begrip “observeren” best vervangen door “bespieden”. Enerzijds benadrukt hij op deze manier het heimelijk karakter van de observatie. Anderzijds toont dit aan dat het heimelijk karakter een inherent bestanddeel van de “observatie” vormt. Hierdoor zal de zinssnede “zonder toestemming van die persoon” automatisch worden uitgesloten voor deze gedraging.

Afdeling 2. Artikel 417/8 Sw: begin van uitvoering

131. Verregaand – Tot slot neemt artikel 417/8 Sw. uitdrukkelijk op dat het misdrijf voltooid is vanaf het begin van uitvoering.²⁶⁷ Ook onder de wet van 21 maart 2022 bestaat er dus geen poging tot voyeurisme.²⁶⁸ Mijns inziens valt het te betreuren dat de wetswijziging niet stilstond bij de verregaande strafbaarstelling die zo ontstaat. Dit komt voornamelijk tot uiting bij het louter observeren van het slachtoffer. Wanneer de voyeur uit zichzelf stopt met de observatie – zelfs zonder iets te zien – zal hij alsnog het voltooid misdrijf van voyeurisme plegen. Dit kan met volgend voorbeeld worden geïllustreerd: de delinquent staat in een pashokje op een kruk met het voornemen om een persoon te bespieden. Hij bedenkt zich voor het slachtoffer zich omkleedt. Hoewel de delinquent vrijwillig stopt met zijn handelingen, is het misdrijf alsnog voltooid. Het feit dat de delinquent in dit geval een gevangenisstraf riskeert is volgens mij excessief. In dit kader kan België best een voorbeeld nemen aan onze noorderburen. In Nederland kan er immers wel sprake zijn van een strafbare poging. Hierdoor wordt de straf verminderd met een derde.²⁶⁹

132. Aanbeveling – Naar mijn mening kan de wetgever artikel 417/8, laatste lid Sw. best schrappen zodat de poging tot voyeurisme strafbaar gesteld kan worden. Dit heeft twee voordelen. Ten eerste leidt dit ertoe dat situaties – zoals die van de voyeur in het pashokje – buiten het toepassingsgebied vallen. Een vrijwillige terugtrekking kan in dit geval niet meer leiden tot een strafbaarstelling.²⁷⁰ Verder zorgt dit er voor dat de straf beter wordt afgestemd op de situatie die zich voordoet. Een delinquent die – er buiten zijn wil – niet in slaagt om het slachtoffer te bespieden of op te nemen, zal minder streng bestraft worden. Hij heeft in dit geval de seksuele privacy van het slachtoffer ook in mindere mate geschonden.

---

²⁶⁷ Art. 417/8, laatste lid Sw.

²⁶⁸ B. SPRIET en J. BOECKXSTAENS, "Het nieuwe misdrijf van voyeurisme en een aanpassing van het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid en van verkrachting", *T.Strafr.* 2016, (207) 217.

²⁶⁹ Art. 45 Sr.

²⁷⁰ *Ibid.*

Afdeling 3. Artikel 417/9 Sw : geen knelpunten

133. Geen knelpunten – Naast de algemene knelpunten die reeds werden beschreven (*supra*, nr.120e.v.), zijn er voor de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud mijns inziens geen specifieke knelpunten waar te nemen.

Hoofdstuk 3. Tussentijdse conclusie

134. Beperkte wijziging - Ondanks de recente wetwijziging met de wet van 21 maart 2022 zijn er toch nog enkele knelpunten aan te duiden in de huidige misdrijfkwalificaties van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud. Wat voornamelijk opvalt is dat de meeste knelpunten al bestonden voor de invoering van de wet van 21 maart 2022. Dit valt sterk te betreuren. Het vierde deel toonde immers aan dat de wetgever met de wet van 21 maart 2022 weinig wijzigde aan de misdrijfkwalificaties van beide misdrijven. Waarom de wetgever in deze recente wetwijziging de kans liet liggen om deze knelpunten aan te pakken en de bestraffing van beide misdrijven te optimaliseren, is onduidelijk. Naar mijn mening is dit te wijten aan het feit dat de wet van 21 maart 2022 kaderde binnen een algemene hervorming van het seksueel strafrecht. Omdat voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud vrij recente misdrijven zijn, genoten ze precies minder prioriteit.

135. Knelpunt minderjarigen - Een grote hervorming die wel werd doorgevoerd, betreft de toestemmingsbeperking voor minderjarigen. Deze beperking is van toepassing op alle seksuele misdrijven en vormt dan ook een innovatieve wijziging. Desalniettemin, heeft dit artikel naar mijn mening geen sluitende algemene draagwijdte. Door de gebrekkige toepassing van de correctiefactor op de misdrijven van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud zorgt het voor bizarre situaties die de strafbaarstelling ontlopen. Mijns inziens vormt de invoering van de correctiefactor zelfs een grote stap achterwaarts voor de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud waar oorspronkelijk een onweerlegbaar vermoeden van een gebrek aan instemming voor -16 jarige gold. De wetgever lijkt immers uit het oog te verliezen dat de strafwaardigheid van de verspreiding ligt in de gevolgen die het met zich meebrengt. Dit zijn gevolgen die een minderjarige naar mijn mening onvoldoende kan inschatten, maar die hem wel voor de rest van zijn leven blijven achtervolgen.

136. Andere knelpunten - De andere knelpunten die werden waargenomen, hebben voornamelijk betrekking op afbakeningsproblemen en een gebrek aan toelichting van sommige constitutieve bestanddelen. Deze knelpunten zijn volgens mij niet van die aard dat ze de bestraffing van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud belemmeren. Het betreffen eerder tekortkomingen die een duidelijkere misdrijfkwalificatie in de weg staan. Als conclusie wordt gesteld dat het huidige wettelijk kader van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud voor meerderjarige een relatief sluitend kader biedt om beide fenomenen te bestraffen. Desalniettemin, kunnen enkele grammaticale aanpassingen de misdrijfkwalificaties optimaliseren. Voor minderjarigen geldt daarentegen dat het huidige wettelijk kader voor voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud geen sluitend kader biedt.

Deel 5. Het future-proof karakter van de misdrijfkwalificaties van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud in het Belgisch recht

137. Inleiding – In dit deel wordt onderzocht of de huidige misdrijfkwalificaties van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud volstaan om beide fenomenen in de toekomst te blijven bestraffen. Ten eerste wordt nagegaan in welke mate de wetgever een mogelijke toekomstvisie voor beide misdrijven vertaalt in haar huidige misdrijfkwalificatie. In het tweede hoofdstuk wordt vervolgens onderzocht of een *catch-all* bepaling de toekomstbestendigheid van de misdrijfkwalificatie kan waarborgen en of dit überhaupt wenselijk is in het licht van het legaliteitsbeginsel. Daarna focust het derde hoofdstuk op een toelichting van twee (toekomstige) uitdagingen die de bestraffing van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud op de proef zullen stellen. Het vierde deel wordt tot slot beëindigd met een tussentijdse conclusie.

Hoofdstuk 1. Toekomstvisie wetgever

138. Probleemstelling - De creatie van een sluitende en alomvattende strafbaarstelling is een uitdagende taak die de wetgever voor verschillende moeilijkheden plaatst. De huidige maatschappij wordt immers gekenmerkt door technologische vooruitgang en maatschappelijke ontwikkelingen. Dit brengt nieuwe vormen van criminaliteit met zich mee en leidt tot innovatieve methodes om de strafwet te omzeilen. Bijgevolg wordt de wetgever continu geconfronteerd met nieuwe uitdagingen en problematieken die ze onmogelijk kon voorzien bij het opstellen van de misdrijfkwalificatie. Als gevolg hiervan moet de wetgever regelmatig nieuwe strafbaarstellingen ontwikkelen en bestaande misdrijfkwalificaties aanpassen om deze laakbare gedragingen op te vangen. Zo werden de misdrijfkwalificaties van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud op een korte tijdsperiode (meermaals) bijgeschaafd om tegemoet te komen aan discussiepunten of tekortkomingen. Te denken valt aan de discussie omtrent *upskirting* die met de wet van 21 maart 2022 definitief werd beëindigd (*supra*, nr.66). De opeenvolgende wetswijzigingen wekken de indruk dat het haast onmogelijk is voor de wetgever om niet achter de feiten aan te lopen. Ook de wetgever erkent deze problematiek. Zo werd er tijdens de parlementaire voorbereiding van het nieuw seksueel strafrecht aangehaald dat het bijzonder moeilijk is om sluitende definities te creëren. Daarom werd toepassing gemaakt van de techniek van de plausibiliteit: de strafbaarstelling moet op zoveel mogelijk mensen en op zoveel mogelijk situaties van toepassing zijn.²⁷¹ De vraag die hierbij rijst is in welk mate de wetgever in beide strafbaarstellingen rekening hield met de toekomstbestendigheid van de misdrijfkwalificaties.

---

²⁷¹ Verslag betreffende het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl.St.* Kamer 2021-22, nr. 2141/006, 54.

139. Toekomstvisie wetgever- De wetgever toonde aan de hand van de verschillende wetswijzigingen aan dat ze de strafbaarstellingen van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud wil blijven optimaliseren.

140. Wet 4 mei 2020 - De wetgever voerde – met de wet van 4 mei 2020 - de strijd tegen de niet-consensuele verspreiding van seksuele inhoud op door te voorzien in een efficiënte verwijderingsprocedure (*supra*, nr.84). Dit bewijst dat de wetgever niet achter de feiten wil aanhollen, maar dat ze proactieve wetgeving wil ontwikkelen die inspeelt op technologische ontwikkelingen.

141. Woordkeuzes - Bovendien tonen sommige woordkeuzes in de misdrijfkwalificaties aan dat de wetgever toekomstige bestraffingen wil waarborgen. Te denken valt aan het begrip “beeld- of geluidsopnames” dat werd omschreven aan de hand van een restcategorie.²⁷² Op deze manier kon geen enkel soort opname in de toekomst aan de misdrijfkwalificaties ontsnappen. Met de wet van 21 maart 2022 werd dit begrip gewijzigd naar “visuele- of geluidshoud”. Op deze manier wenst de wetgever sterker te anticiperen op onvoorzienbare technologische evoluties.²⁷³ In welk opzicht dit voorwerp ruimer zou zijn, is volgens mij de dag van vandaag nog niet duidelijk. Het is aan de toekomst om dit uit te wijzen. Tot slot toonde de wetgever met de oorspronkelijke omschrijving van het begrip “ontbloot persoon” eveneens aan dat ze een evolutief karakter wil toekennen aan de misdrijfkwalificatie. De wetgever verwees immers naar de maatschappelijke norm en het collectief bewustzijn om te bepalen of een persoon ontbloot is (*supra*, nr.45).²⁷⁴ Met de wet van 21 maart 2022 werd deze omschrijving jammer genoeg geschrapt. Het creëerde te veel grijze zones waardoor er afbreuk werd gedaan aan de rechtszekerheid. Het is duidelijk dat de wetgever doorheen de verschillende wetswijzigingen toekomstige scenario’s voor ogen houdt. Toch zal het niet makkelijk zijn om deze “toekomstvisie” altijd duidelijk te vertalen in een misdrijfkwalificatie. De wetgever moet immers een evenwicht zoeken tussen de creatie van een toekomstbestendige misdrijfkwalificatie en het voorkomen van een overinclusieve strafbaarstelling.

---

²⁷² Amendement op het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl. St. Kamer*, nr. 0699/003, 5.

²⁷³ Amendement op het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl. St. Kamer 2021-22*, nr. 2141/003, 42.

²⁷⁴ Amendement nr. 3 VAN CAUTER, DE WIT e.a. d.d. 27 november 2015 *Parl.St. Kamer 2014-15*, nr. 54-0699/003, 5.

Hoofdstuk 2. Een catch-all bepaling: de oplossing?

Afdeling 1. Het voordeel

142. Oplossing? – De wetgever heeft geen glazen bol. De efficiëntie van een strafbaarstelling is bijgevolg sterk afhankelijk van onvoorzienbare toekomstige ontwikkelingen. De vraag die hierbij rijst is of de invoering van een *catch-all* bepaling het *future-proof* karakter van de misdrijfkwalificatie kan waarborgen. Dit is een algemeen geformuleerde bepaling die alle mogelijke hoedanigheden van het feit bestrijkt.²⁷⁵ Op deze wijze bouwt de wetgever flexibiliteit in de strafbepaling in. Hierdoor wordt het makkelijker om op efficiënte en snelle wijze in te spelen op nieuwe en onvoorzienbare vormen van crimineel gedrag. Bovendien raken strafbaarstellingen op deze wijze minder snel verouderd waardoor ze niet continu aangepast moeten worden.

Afdeling 2. Het legaliteitsbeginsel

143. Knelpunt – De invoering van een *catch-all* bepaling is een delicate kwestie. Het staat immers op gespannen voet met één van de hoekstenen van het strafrecht: het legaliteitsbeginsel. In de volgende afdeling wordt stilgestaan bij haar betekenis en de verenigbaarheid met de *catch-all* bepaling.

1. Betekenis

144. Materieelrechtelijk beginsel – Het legaliteitsbeginsel of het wettigheidsbeginsel wordt in het strafrecht vaak verwoord aan de hand van het adagium: *nullum crimen, nulla poena sine lege*.²⁷⁶ Dit betekent dat er geen misdrijf is zonder wet en dat er geen straf is zonder wet. Het legaliteitsbeginsel vereist dus dat de gedragingen die strafbaar worden gesteld en de straffen die erop van toepassing zijn uitsluitend door of krachtens een wet worden bepaald.²⁷⁷

145. Wettelijke grondslag – Het legaliteitsbeginsel is zowel verankerd in het interne als internationale recht. In het Belgisch recht is het als grondwettelijk beginsel terug te vinden in artikel 12 en 14 van de Belgische grondwet (hierna: Gw). Bovendien is het eveneens uitdrukkelijk ingeschreven in artikel 2, lid 1 Sw. Op internationaal niveau betreft het legaliteitsbeginsel een onvervreemdbaar mensenrecht op grond van artikel 7.1 EVRM en artikel 15.1° van het Internationale Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (hierna: IVBPR).

---

²⁷⁵ P.H. VAN KEMPEN, "van overcriminalisering naar een strafwaardigheidsbeginsel", *DD* 2022, (381) 393.

²⁷⁶ R. VERSTRAETEN, F. VERBRUGGEN, *strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 19.

²⁷⁷ *Ibid.*

146. Gevolg wetgever- Uit het legaliteitsbeginsel vloeit voor de wetgever de substantiële verplichting voort om te voldoen aan het *lex-certa* beginsel. Dit betekent dat de wetgever heldere en duidelijke strafwetten moet maken die zekerheid schapen over de grenzen tussen strafbaar en niet-strafbaar gedrag en de straffen die daarop van toepassing zijn.²⁷⁸

2. Toepassing

147. Verenigbaarheid – In principe heeft het legaliteitsbeginsel geen betrekking op de vraag hoe ruim een strafbaarstelling mag zijn. Een ruime misdrijfkwalificatie is immers niet perse onduidelijk. Toch reikt het legaliteitsbeginsel verder dan het louter gebod om heldere en duidelijke strafwetten te formuleren. Om een afgebakend onderscheid te maken tussen wat strafbaar en niet strafbaar is, moet de misdrijfkwalificatie in zekere zin toch beperkt zijn.²⁷⁹ Gebeurt dit niet, dan kan een alomvattende strafbaarstelling in bepaalde situaties op gespannen voet komen te staan met het legaliteitsbeginsel. Ten eerste kan de misdrijfkwalificatie vragen oproepen wanneer ze tekstueel meer strafbaar stelt dan valt de rechtvaardigen vanuit haar doel.²⁸⁰ De discrepantie tussen de bewoordingen van de strafbaarstelling en het oorspronkelijke doel van de wetgever kan tot onduidelijkheid leiden over wat er nu exact strafbaar wordt gesteld. Daarnaast verhoogt een *catch-all* bepaling het risico op tegenstrijdige rechterlijke uitspraken.²⁸¹ De kans is immers groot dat er in de praktijk verschillend wordt omgegaan met niet-strafwaardig gedrag dat binnen het bereik van de strafbaarstelling zou kunnen vallen. Hoewel de bepaling in dit concreet geval niet zelf in strijd is met het legaliteitsbeginsel, kan de willekeurige concrete toepassing ervan dit wel zijn.

148. Andere knelpunten– Naast het legaliteitsbeginsel, staat de *catch-all* bepaling mogelijks ook op gespannen voet met andere factoren. Ten eerste kan de creatie ervan volgens mij afbreuk doen aan de *trias politica*. Wanneer de rechter een zeer ruime strafbaarstelling interpreteert, bestaat het risico dat de rechter uiteindelijk zelf bepaalt welke handelingen strafwaardig zijn en welke niet. De lijn tussen het interpreteren van de strafwet enerzijds en het creëren van strafbaarstellingen anderzijds wordt hierdoor flinterdun. Daarnaast is het mogelijk dat een *catch-all* bepaling de individuele vrijheid van personen beperkt. Dit wordt het *chilling-effect* genoemd.²⁸² Wanneer het onduidelijk is welke gedragingen onder de strafbaarstelling vallen, kan dit tot gevolg hebben dat individuen zich weerhouden van het stellen van niet-strafwaardige gedragingen uit vrees voor een vervolging.

---

²⁷⁸ R. VERSTRAETEN, F. VERBRUGGEN, *strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 20.

²⁷⁹ P.H. VAN KEMPEN, "van overcriminalisering naar een strafwaardigheidsbeginsel", *DD* 2022, (381) 396.

²⁸⁰ *Ibid.*

²⁸¹ EHRM 21 oktober 2013, nr. 42750/09, Del Rio Prada/Spanje.

²⁸² P.H. VAN KEMPEN, "van overcriminalisering naar een strafwaardigheidsbeginsel", *DD* 2022, (381) 382.

Hoofdstuk 3. Toekomstige uitdagingen

Afdeling 1. Omzeilen van de misdrijfkwalificatie

149. Camerakwaliteit - Met de steeds hoger wordende kwaliteit van camera's is het niet ondenkbaar dat beelden van mijlenveer zeer gedetailleerd worden vastgesteld. Hierdoor lijkt het mij mogelijk dat de toepassing van het misdrijf voyeurisme wordt omzeild. Zo moet een delinquent met een technisch hulpmiddel niet perse meer focussen op een ontbloot persoon of een seksuele daad om deze beelden alsnog haarscherp vast te leggen. De delinquent kan bijvoorbeeld een schijnbaar onschuldige selfie maken of een gebouw fotograferen terwijl hij deze beelden eigenlijk vastlegt voor een ander onderdeel van de foto. Het zal in dit geval een onderdeel betreffen dat niet goed waar te nemen is met het blote oog. Door het gebruik van een hoogwaardige camera en computertools kan hij op een later tijdstip tijdelijk inzoomen op het "voyeuristisch beeldmateriaal". De vraag die zich hierbij opdringt is of de *modus operandi* van de dader een strafwaardig karakter kan verlenen aan zulke beelden. Hier lijkt de misdrijfkwalificatie de dag van vandaag nog geen duidelijk antwoord op te formuleren. Rekening houdend met de technologische evolutie zou men in de toekomst de strafbaarstelling van artikel 417/8 Sw. kunnen ontlopen door de aankoop van een hoogwaardige camera. Dit is bovendien niet enkel een voordeel dat de makers van voyeuristische beelden genieten. Ook de verspreiders van deze "onschuldige beelden" kunnen de uitgezoomde foto doorsturen om de ontvangers vervolgens te laten inzoomen op het verwerpelijk deel.

Afdeling 2. Deepnudes

1. Betekenis en problematiek

150. Deepfakes vs. deepnudes – In de nabije toekomst zullen we steeds meer te maken krijgen met *deepfakes*. De term omvat een samensmelting van "*deep learning*" en "*fake*."²⁸³ Het betreft een techniek om bestaande afbeeldingen en video's met elkaar te combineren op basis van artificiële intelligentie.²⁸⁴ Deze beelden hebben vaak een grote entertainmentwaarde. Te denken valt aan de Vlaming die in *America's got talent* de bekende zanger Elvis Presley tot leven wakte met een *deepfake* act.²⁸⁵ Evenwel brengt de opkomst van *deepfakes* nieuwe risico's met zich mee. Zo wordt het makkelijker dan ooit om nepnieuws te verspreiden, identiteitsfraude te plegen en reputatieschade te veroorzaken. Een van deze schadelijke vormen die een sterke opmars kent, zijn *deepnudes*. Het fenomeen heeft betrekking op de manipulatie van seksuele content waardoor het gezicht van een

---

²⁸³ V. VERSTRAETEN en N. SOMERS, "Juridische wapens tegen deepfake", *Juristenkrant* 2019, (16) 16.

²⁸⁴ *Ibid.*

²⁸⁵ J. Vandervelden en H. Van Rompuy, "Vlaming Chris Umé scoort met deepfakes in America's got talent, maar mag je dat ook doen zonder toestemming?", *VRT NWS* 2022, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/09/14/mag-je-zomaar-iemand-tot-leven-brengen-met-een-deepfake/> (Geraadpleegd op 26/04/2023).

slachtoffer wordt geprojecteerd op pornografische beelden van een ander persoon.²⁸⁶ Maar liefst 96 procent van alle *deepfakes* hebben betrekking op *deepnudes*.²⁸⁷

151. Problematiek - Het gevaar van *deepnudes* schuilt in hun realistische weergave. Het grootste deel van het publiek zal de beelden aanschouwen als realistische beelden.²⁸⁸ Ondanks het feit dat de persoon in kwestie dus nooit naaktbeelden heeft verstuurd, kunnen gemanipuleerde beelden alsnog grote reputatieschade veroorzaken. Hoewel de slachtoffers van *deepfakes* en *deepnudes* oorspronkelijk meestal bekende figuren waren, loopt de gewone burger de dag van vandaag eveneens gevaar. Zo ontstond er de laatste jaren commotie over de app "deepnude".²⁸⁹ Aan de hand van artificiële intelligentie werd de kledij van vrouwen weggewerkt. In slechts een halve minuut kon de app van elke onschuldige foto een naaktfoto maken. Door haar enorme succes en de vrees voor misbruik werd de app ondertussen offline gehaald.²⁹⁰ Desalniettemin toonde de applicatie aan hoe kwetsbaar de seksuele privacy van ieder individu is geworden. Het seksueel beeldmateriaal dat de dag van vandaag wordt vervaardigd of verspreid, is dus zeker niet altijd waarheidsgetrouw. Daarnaast zal het *fake* materiaal nauwelijks nog te onderscheiden zijn van de effectieve beelden. De vraag die zich hierbij opdringt is of het Belgisch recht klaar is om deze trend op te vangen.

152. Autonome strafbaarstelling? - België kent nog geen autonome strafbaarstelling voor *deepfakes*. Desalniettemin zijn er bestaande misdrijfkwalificaties die relevant zijn voor de bestraffing ervan. Zo kan er beroep worden gedaan op laster en eerroof wanneer iemands reputatie hierdoor wordt beschadigd.²⁹¹ Daarnaast kan belaging een antwoord bieden wanneer de rust van de afgebeelde persoon ernstig wordt verstoord.²⁹² Tot slot zijn de misdrijven van de informaticavalsheid en het gebruik van valse gegevens relevant om het gebruik of de vervaardiging van *deepfakes* te bestraffen.²⁹³ Wanneer de *deepfakes* daarentegen specifiek betrekking hebben op *deepnudes*, zullen de misdrijven van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud relevant zijn. In het kader van deze scriptie dringt de vraag zich op of de draagwijdte van beide strafbaarstellingen voldoende *future-proof* is om dit opkomend fenomeen op efficiënte wijze aan te pakken. Daarnaast kennen onze noorderburen evenmin een autonome strafbaarstelling voor het maken en verspreiden van *deepnudes*. Het is bijgevolg interessant om na te gaan of de Nederlandse variant van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud in dit opzicht meer of minder *future-proof* is dan België.

---

²⁸⁶ S. ROYER en C. CONINGS, "Catfishing, cyberbullying, deepfakes, dickpics, doxing, grooming, sextortion...cyberfenomenen en hun strafrechtelijke kwalificaties" in S. ROYER en C. CONINGS (eds.), *Themis 2022-2023 nr. 125 IP- en ICT-recht*, Antwerpen, Intersentia, 2023, (81) 91.

²⁸⁷ X, "Deepfakes en deepnudes", GROENLINKS 2023, <https://groenlinks.nl/artikel/deepfakes-en-deepnudes> (geraadpleegd op 26/04/2023).

²⁸⁸ V. VERSTRAETEN en N. SOMERS, "Juridische wapens tegen deepfake", *Juristenkrant* 2019, (16) 16.

²⁸⁹ Redactie TechPulse, "Fake en faker: hoe deepfakes onze perceptie vormen", TechPulse 2021, <https://techpulse.be/achtergrond/7899/fake-en-faker-hoe-deepfakes-onze-perceptie-vormen/> (geraadpleegd op 26/04/2023)

²⁹⁰ ADM, "nieuwe app die vrouwen uitkleedt, door makers offline gehaald: de kans dat dit misbruik wordt is te groot", HBVL 2019, https://www.hbvl.be/cnt/dmf20190627_04482865 (geraadpleegd op 26/04/2023).

²⁹¹ Art. 443 Sw.

²⁹² Art. 442ter Sw.

²⁹³ Art. 210bis Sw.

2. Toepassing

I. Voyeurisme

153. Het maken van deepnudes - In het kader van de hervorming van het seksueel strafrecht werd er door enkele experts aangehaald dat het maken van *deepnudes* onder de misdrijfkwalificatie van voyeurisme valt.²⁹⁴ Het ontwerpen van *deepnudes* heeft volgens hen betrekking op "het maken" van een beeldopname van een persoon. De minister van justitie nuanceerde deze zienswijze door te benadrukken dat enkel gedeeltelijk gemanipuleerde beelden onder de strafbaarstelling kunnen vallen.²⁹⁵ Beelden die volledig via informaticatools tot stand komen, kunnen namelijk niet gekoppeld worden aan de toestemming van de afgebeelde persoon.²⁹⁶ Hierdoor zal één van de constitutieve bestanddelen van voyeurisme niet vervuld zijn. Hoewel er tijdens de parlementaire voorbereiding werd bevestigd dat het maken van gedeeltelijke *deepnudes* onder de misdrijfkwalificatie van artikel 417/8 Sw. valt, sluit ik mij niet aan bij deze extensieve interpretatie. Het misdrijf van voyeurisme vereist immers dat er beeld- of geluids inhoud wordt gemaakt van een persoon *terwijl* hij ontbloot is of een seksuele daad stelt en *terwijl* hij zich op een plaats bevindt waar hij beschermt is tegen ongewenste blikken.²⁹⁷ Aangezien deze beelden worden gecreëerd door artificiële intelligentie bevindt de afgebeelde persoon zich op dat ogenblik niet in de door de wet vereiste omstandigheden.

154. Nederland – De Nederlandse variant van voyeurisme staat omschreven in artikel 139h, eerste lid, a Sr. Het betreft het opzettelijk en wederrechtelijk maken van een afbeelding van seksuele aard. Op basis van een grammaticale interpretatie kan het maken van *deepnudes* onder deze strafbaarstelling worden gebracht.²⁹⁸ Wanneer het om gemanipuleerde beelden gaat waarbij bv. het hoofd van het slachtoffer wordt gebruikt, vormt het namelijk een afbeelding van seksuele aard van die persoon. Bovendien bepaalt de memorie van toelichting dat het vervaardigen van deze afbeelding strafbaar is "ongeacht de plaats waar dit gebeurt of het middel dat hiervoor wordt gebruikt."²⁹⁹ Hierdoor lijkt de grammaticale omschrijving van het misdrijf in Nederland beter aan te sluiten bij het fenomeen van *deepnudes* dan de Belgische bepaling. In tegenstelling tot in België werd in Nederland geen woord gerept over de mogelijke toepassing van *deepnudes* op dit artikel. De Nederlandse wetgever beperkt zich in haar parlementaire voorbereiding tot fysieke situaties waarbij een delinquent met een foto- of videocamera beelden maakt.³⁰⁰

---

²⁹⁴ Verslag betreffende het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl.St.* Kamer 2021-22, nr. 2141/006, 65.

²⁹⁵ *Ibid.*

²⁹⁶ Omz. Nr. 05/2022 van het college van Procureurs-generaal bij de Hoven van beroep betreffende de wet van 21 maart 2022 houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, 24-25.

²⁹⁷ S. ROYER en C. CONINGS, "Catfishing, cyberbullying, deepfakes, dickpics, doxing, grooming, sextortion...cyberfenomenen en hun strafrechtelijke kwalificaties" in S. ROYER en C. CONINGS (eds.), *Themis 2022-2023 nr. 125 IP- en ICT-recht*, Antwerpen, Intersentia, 2023, (81) 146.

²⁹⁸ B. VAN DER SLOOT, Y. WAGENSVELD en B.J. KOOPS, *Deepfakes: de juridische uitdagingen van een synthetische samenleving*, Tilburg, Tilburg University, 2021, 62.

²⁹⁹ Voorstel van wet betreffende de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *parl. St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 35080, 22.

³⁰⁰ B. VAN DER SLOOT, Y. WAGENSVELD en B.J. KOOPS, *Deepfakes: de juridische uitdagingen van een synthetische samenleving*, Tilburg, Tilburg University, 2021, 62.

II. Niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud

155. Het versturen van deepnudes - Hoewel het artikel over de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud niet verwijst naar artificiële intelligentie, lijkt de verspreiding van *deepnudes* onder het toepassingsgebied te ressorteren. Zo heeft het betrekking op "*visuele inhoud van een ontbloot persoon of een persoon die een seksuele daad stelt.*"³⁰¹ Wanneer deze *deepnudes* vervolgens worden getoond, toegankelijk gemaakt of verspreid zonder toestemming van de afgebeelde persoon zal dit volgens mij strafbaar zijn o.g.v. artikel 417/9 Sw. Desalniettemin, zal de toepassing van deze strafbaarstelling niet evident zijn voor elke vorm van *deepnudes*. In het bijzonder zal zich bij bepaalde vormen een probleem stellen met het constitutieve bestanddeel van de toestemming. Zo zijn volledig gemanipuleerde beelden uitgesloten van de misdrijfkwalificatie in artikel 417/9 Sw.³⁰² De toestemming moet immers gekoppeld worden aan een bepaald persoon. Daarnaast is het voor gedeeltelijk gemanipuleerde beelden onduidelijk wiens toestemming vereist is: de persoon wiens hoofd wordt gebruikt of de persoon wiens lichaam wordt afgebeeld?³⁰³ Voor de persoon wiens hoofd wordt gebruikt, zal de *deepnude* ongetwijfeld schadelijke gevolgen teweeg brengen. Toch zal de onherkenbare persoon wiens lichaam wordt afgebeeld theoretisch gezien de ontblote persoon vormen. Hoewel dit vraagstuk tot op de dag van vandaag onbeantwoord blijft, ben ik van mening dat de toestemming van beide personen aanwezig moet zijn. Vooreerst mag de toestemmingsvereiste niet worden uitgesloten voor de onherkenbare persoon wiens lichaam wordt gebruikt. Het Hof van Cassatie oordeelde immers dat het slachtoffer niet herkenbaar in beeld moet zijn om onder de misdrijfkwalificatie van de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud te vallen.³⁰⁴ Daarnaast is de toestemming van de persoon wiens hoofd wordt afgebeeld naar mijn mening eveneens essentieel. De strafbaarstelling van artikel 417/9 Sw. heeft immers tot doel om de persoonlijke levenssfeer en de seksuele integriteit van slachtoffers te beschermen.³⁰⁵

156. Nederland – Het Nederlands recht beschikt over de zeer ruime strafbaarstelling van artikel 139h, tweede lid, b Sr. Deze misdrijfkwalificatie maakt het mogelijk om de openbaarmaking van een afbeelding van seksuele aard te bestraffen terwijl de delinquent weet dat dit nadelig kan zijn voor het slachtoffer (*supra*, nr.101). Hoewel de Nederlandse wetsgeschiedenis niets bepaalt over *deepnudes*, lijkt de grammaticale bewoording het fenomeen niet uit te sluiten. Wanneer een pornovideo op zodanige wijze wordt gemanipuleerd waardoor het lijkt dat een bestaand persoon erin figureert, betreft het immers een afbeelding van seksuele aard van die persoon. Bovendien is het moeilijk verdedigbaar dat de verspreider van de *deepnude* niet wist dat de openbaarmaking nadelig kon zijn voor de afgebeelde persoon. Daarnaast vereist deze strafbaarstelling - in tegenstelling tot de Belgische variant van wraakporno - niet dat de toestemming van de afgebeelde persoon een rol

---

³⁰¹ Art. 417/9 Sw.

³⁰² S. ROYER en C. CONINGS, "Catfishing, cyberbullying, deepfakes, dickpics, doxing, grooming, sextortion...cyberfenomenen en hun strafrechtelijke kwalificaties" in S. ROYER en C. CONINGS (eds.), *Themis 2022-2023 nr. 125 IP- en ICT-recht*, Antwerpen, Intersentia, 2023, (81) 145.

³⁰³ S. ROYER, "belaging in tijden van doxing en deepnudes", *computerr.* 2022 (287)290.

³⁰⁴ Cass. 29 oktober 2019, nr. P.19.0800.N/1 .

³⁰⁵ S. ROYER en C. CONINGS, "Catfishing, cyberbullying, deepfakes, dickpics, doxing, grooming, sextortion...cyberfenomenen en hun strafrechtelijke kwalificaties" in S. ROYER en C. CONINGS (eds.), *Themis 2022-2023 nr. 125 IP- en ICT-recht*, Antwerpen, Intersentia, 2023, (81) 145.

speelt in de misdrieffkwalificatie. Hierdoor doet de discussie omtrent "wie moet zijn toestemming geven?" zich niet voor in Nederland. Hoewel de misdrieffkwalificatie van artikel 139h, tweede lid, b Sr. zeer verregaand is, pakt het de verspreiding van *deepnudes* op efficiëntere wijze aan dan de restrictievere Belgische misdrieffkwalificatie.

Hoofdstuk 4. Tussentijdse conclusie

157. Uitdagingen - Voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud zullen in de toekomst ongetwijfeld nog veel in hun oorspronkelijk vorm voorkomen. Toch is het van belang om te benadrukken dat beide fenomenen door de toenemende digitalisering zullen evalueren en nieuwe invullingen gaan verkrijgen. Zo zorgt de ontwikkeling van de cameratechnologie ervoor dat delinquenten de misdrieffkwalificaties kunnen omzeilen. Daarnaast zal 96 procent van de afbeeldingen op het internet in 2026 synthetisch zijn.³⁰⁶ De verspreiding van seksuele inhoud zal hierdoor vaker gepaard gaan met gemanipuleerde beelden. Bovendien worden deze beelden lang niet meer ontwikkeld en verspreid door creatieve cybercriminelen. De technologische ontwikkeling biedt deze mogelijkheid de dag van vandaag aan iedereen. Het voorbeeld bij uitstek is de app "DeepNude" die massaal werd gedownload. Een sluitend antwoord op deze laakbare gedragingen is dan ook essentieel. Evenwel toonde dit hoofdstuk aan dat de misdrieffen van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud dit sluitend kader de dag vandaag niet bieden. Hoewel de wetgever erkende dat het maken van gedeeltelijk gemanipuleerde beelden onder het misdrieff van voyeurisme valt, is deze toepassing zeer gebrekkig. Ook de toepassing van de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud op het verspreiden van *deepnudes* blijft onduidelijk. Zo is het onzeker wie moet voldoen aan de toestemmingsvereiste om de misdrieffkwalificatie uit te sluiten. De Nederlandse variant van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud is in dit opzicht meer *future-proof*. Dit is te wijten aan de ruime misdrieffkwalificatie van artikel 139h, eerste lid a Sr. en artikel 139h, tweede lid, b Sr.

158. Catch-all bepaling – Tevens werd het duidelijk dat het creëren van een alomvattende maar voorzienbare strafbaarstelling geen evidentie is. Wanneer de wetgever een *catch-all* bepaling wil creëren om aan de misdrieffkwalificatie een *future-proof* karakter te verlenen, brengt dit op onoverkomelijk wijze knelpunten met zich mee. Naar mijn mening gaat het te ver om te concluderen dat een *catch-all* bepaling in strijd is met het legaliteitsbeginsel. Een ruime strafbaarstelling is immers niet perse onduidelijk. De wetgever zal wel een nauwkeurige afweging moeten maken tussen de omvattendheid van de misdrieffkwalificatie enerzijds en de duidelijkheid en voorzienbaarheid anderzijds.

---

³⁰⁶ S. ROYER en C. CONINGS, "Catfishing, cyberbullying, deepfakes, dickpics, doxing, grooming, sextortion...cyberfenomenen en hun strafrechtelijke kwalificaties" in S. ROYER en C. CONINGS (eds.), *Themis 2022-2023 nr. 125 IP- en ICT-recht*, Antwerpen, Intersentia, 2023, (81) 145.

Algemene conclusie

159. 1ste subonderzoeksvraag - Het eerste deel toonde aan dat voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud onder impuls van de digitalisering een ware opmars kende. Dit is te wijten aan de opeenvolgende technologische ontwikkelingen. Ze bieden namelijk ongeziene mogelijkheden om op innovatieve en efficiënte wijze beelden vast te leggen en te verspreiden. Uit het eerste deel wordt eveneens geconcludeerd dat de nood voor een autonome strafbaarstelling ontstond doordat het bestaand wetgevend arsenaal geen sluitend antwoord bood op deze moderne fenomenen. Onder impuls van enkele pijnlijke vrijspraken voerde de wetgever in 2016 de autonome strafbaarstelling met de voyeurismewet in. Hoewel onze noorderburen met dezelfde problematiek werden geconfronteerd, voerde Nederland pas anno 2019 een autonome strafbaarstelling in. Uit het eerste deel blijkt dat dit te verklaren valt door het feit dat de Nederlandse terugvalartikelen meer bescherming boden. Hierdoor was een wetgevend ingrijpen minder prangend.

160. 2^e subonderzoeksvraag - De invoering van een autonome strafbaarstelling betekende in België niet het einde van de wetgevende initiatieven. Het tweede deel toont aan dat beide misdrijven sinds hun strafbaarstelling reeds (meermaals) werden gewijzigd. De eerste wetswijziging voerde de strijd tegen de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud op met de wet van 4 mei 2020 (*supra*, nr.56). Uit de scriptie blijkt dat deze wetswijziging de oorspronkelijke misdrijfkwalficatie ongewijzigd liet. Toch mag haar belang niet onderschat worden. Het tweede deel toonde immers aan dat de ingevoerde verwijderingsprocedure een grote procedurele meerwaarde vormt ter bescherming van slachtoffers. De tweede (en laatste-) wetswijziging werd doorgevoerd met de wet van 21 maart 2022 (*supra*, nr.62). Deze wet hervormde het seksueel strafrecht. De aanpassingen aan beide misdrijfkwalficaties kwamen dus tot stand in een algemeen kader. Opnieuw wordt er geconcludeerd dat de impact van deze wetswijziging op de misdrijfkwalficatie beperkt bleef. Verder dan het beëindigen van de discussie omtrent *upskirting* en het doorvoeren van enkele grammaticale wijzigingen komt de wetgever in principe niet. Voor minderjarigen kan er geconcludeerd worden dat de misdrijfkwalficatie wel stevig door elkaar wordt geschud. Dit is te wijten aan de algemene toestemmingsbeperking die in combinatie met een correctiefactor werd ingevoerd (*supra*, nr.79).

161. 3^e subonderzoeksvraag – Hoewel de wetgever op korte termijn veel kansen had om de misdrijfkwalficaties van beide fenomenen bij te schaven, gebeurde dit in beperkte mate. De vraag die hierbij rijst is of de wetgever kansen liet liggen om de bestraffing te optimaliseren. Er wordt geconcludeerd dat dit het geval is. Er werden immers enkele tekortkomingen vastgesteld. De knelpunten die werden waargenomen hebben voornamelijk betrekking op afbakeningsproblemen en een gebrek aan toelichting van sommige constitutionele bestanddelen. Te denken valt aan de omschrijving van een "ontbloot persoon" die de draagwijdte van de misdrijfkwalficaties onvoldoende verduidelijkt (*supra*, nr.122). Maar ook het begrip "observeren" wekt de indruk dat de strafbaarstelling van voyeurisme onnodig ver reikt (*supra*, nr.128). Evenwel zijn deze knelpunten niet van die aard dat ze de huidige bestraffing van beide fenomenen in de weg staan. In de meeste

gevallen volstaat een loutere aanvulling of een verfijning om de strafbaarstelling te optimaliseren. Voor minderjarigen zijn de huidige strafbaarstellingen daarentegen wel problematisch. De invoering van een correctiefactor als uitzondering op de toestemmingsbeperking zorgt ervoor dat strafwaardige situaties tussen minderjarigen buiten het toepassingsgebied vallen (*supra*, nr.125). De wetgever sluit beide misdrijven best uit van de correctiefactor waardoor het onweerlegbaar vermoeden voor -16 jarige onvoorwaardelijk geldt (*supra*, nr.126). Wat opvalt is dat de Belgische wetgever voor het oplossen van haar knelpunten maar in beperkte mate inspiratie kan halen in het Nederlands recht. Er kan immers geconcludeerd worden dat de Nederlandse misdrijfkwificaties op meer vlakken tekortschieten dan de Belgische. Hoewel dit niet op alle vlakken het geval is, zal het toch voornamelijk Nederland zijn die inspiratie kan halen uit de Belgische strafbaarstellingen.

162. 4^e subonderzoeksvraag – In de toekomst zal de bestraffing van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud niet vergemakkelijken. Het vijfde deel toonde immers aan dat de technologische evolutie het mogelijk maakt om de misdrijfkwificaties te omzeilen door hoogwaardige camera's aan te schaffen (*supra*, nr.149). Daarnaast leidt de opkomst van innovatieve technologie tot nieuwe verschijningsvormen. Te denken valt aan *deepnudes* die de misdrijfkwificaties van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud de dag van vandaag al op de proef stellen (*supra*, nr.151). Hoewel de wetgever in de huidige misdrijfkwificaties wel rekening hield met de toekomst, zal dit niet volstaan om het *future-proof* karakter van de misdrijfkwificaties te waarborgen. De wetgever heeft immers geen glazen bol waardoor het onmogelijk zal zijn om elke toekomstige toepassing van beide misdrijven te voorzien. Opvallend is wel dat de Nederlandse misdrijfkwificaties sterker gewapend zijn tegen toekomstige veranderingen (*supra*, nr.154/156). Dit is te wijten aan de bewoordingen die de Nederlandse wetgever in haar misdrijfkwificaties hanteert. België zou haar strafbaarstellingen eveneens kunnen verruimen om het *future-proof* karakter te verhogen. Toch kan er geconcludeerd worden dat dit in het licht van het legaliteitsbeginsel niet wenselijk is (*supra* nr.147). Hoewel een algemene bepaling niet perse in strijd is met *lex-certa* beginsel, moet de rechtszekerheid naar mijn mening primeren. De creatie van een *future-proof* karakter vereist een balans tussen een onzekere overinclusieve strafbaarstelling én een te beperkte maar restrictieve misdrijfkwificatie.

163. Centrale onderzoeksvraag – Ten eerste wordt geconcludeerd dat de strafbaarstellingen van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud een sluitend kader bieden voor de huidige bestraffing van beide fenomenen tenzij de feiten worden gepleegd tussen een minderjarig slachtoffer en een minderjarige delinquent. Om deze situatie eveneens op sluitende wijze strafbaar te stellen, zal de wetgever beide misdrijven moeten uitsluiten van de correctiefactor in artikel 417/6, §2 Sw. Ten tweede wordt er geconcludeerd dat de strafbaarstellingen van voyeurisme en de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud geen sluitend kader bieden voor de toekomstige bestraffing van beide fenomenen. Om hieraan tegenmoet te komen zou de wetgever een *catch-all* bepaling kunnen invoegen, maar rekening houdend met het legaliteitsbeginsel is dit niet wenselijk. Het is mijns inziens eerder aangeraden om periodieke evaluaties door te voeren van de huidige misdrijfkwificaties om op deze wijze na te gaan of er behoefte is aan het bijschaven van de strafbaarstelling.

Bibliografie

Wetgeving

§ Belgische wetgeving

- Wet van 8 juni 1867 (strafwetboek), *BS* 9 juni 1867.
- Wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, *BS* 18 maart 1983.
- Wet 1 februari 2016 tot wijziging van diverse bepalingen wat de aanranding van de eerbaarheid en het voyeurisme betreft, *BS* 19 februari 2016.
- Wet 4 mei 2020 ter bestrijding van de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte beelden en opnames, *BS* 18 mei 2020.
- Wet van 21 maart 2022 houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *BS*, 30 maart 2022.
- Wetsvoorstel tot wijziging van het strafwetboek wat de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid betreft, *parl.st.*, kamer, 2014-15, nr. 54-0699/001.
- Wetsvoorstel tot wijziging van het strafwetboek, teneinde wraakporno te bestrijden, *Parl.St.* Kamer 2019-20, nr. 0101/001, 3.
- Wetsvoorstel tot invoering van een nieuw strafwetboek-Boek 1 en Boek 2, *Parl. St.* Kamer 2019, nr. 55-0417/001.
- Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl.St.* Kamer 2021-22, nr. 2141/001.
- Amendement op het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl. St.* Kamer 2015-16, nr. 0699/002.
- Amendement op het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl. St.* Kamer 2015-16, nr. 0699/003.
- Amendement op het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl. St.* Kamer 2015-16, nr. 0699/004.

- Amendement op het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek, teneinde wraakporno te bestrijden, *Parl. St.* Kamer 2019-20, nr. 0101/007.
- Amendement op het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl. St.* Kamer 2021-22, nr. 2141/003.
- Amendement op het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl. St.* Kamer 2021-22, nr. 2141/005.
- Verslag betreffende het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl.St.* Kamer 2021-22, nr. 2141/006.
- Omz. Nr. 05/2022 van het college van Procureurs-generaal bij de Hoven van beroep betreffende de wet van 21 maart 2022 houdende wijzigingen aan het strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht

§ **Nederlandse wetgeving**

- Wet van 3 maart 1881 (Nederlandse wetboek van Strafrecht), *stb.* 5 maart 1881.
- Wet van 23 september 1912 houdende nieuwe regeling van het auteursrecht, *stb.* 5 oktober 1912.
- Wet van 27 september 2019 tot wijziging van onder meer het wetboek van strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *stb.* 8 oktober 2019.
- Memorie van toelichting bij wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering in verband met de verbetering en versterking van de opsporing en vervolging van computercriminaliteit (computercriminaliteit III) *Parl. St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2015-16, nr. 34372/3.
- Memorie van toelichting betreffende de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 3.
- Memorie van toelichting betreffende de wijziging van het wetboek van strafrecht en andere wetten in verband met de modernisering van de strafbaarstelling van verschillende vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag, *Parl. St.* 2020-21.

- Voorstel van wet tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering in verband met de verbetering en versterking van de opsporing en vervolging van computercriminaliteit (computercriminaliteit III), *parl. St.* Tweede kamer der Staten-Generaal 2015-16, nr. 34372/2.
- Voorstel van wet betreffende de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *parl. St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 35080.
- Amendement bij de Wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 21.
- Nota naar aanleiding van het verslag betreffende de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 7.
- Verslag over de wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2018-19, nr. 7.
- *Vr. en Antw.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, 23 december 2014, nr. 933 (Vr. M. VOLP)
- *Vr. en antw.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2014-15, 23 december 2014, nr. 856 (Vr. nr. 933 M. VOLP)
- Brief van de minister van veiligheid en justitie, *Parl.St.* Tweede Kamer der Staten-Generaal 2015-16, nr. 300.
- Advies Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak bij wijziging van onder meer het Wetboek van Strafrecht in verband met de herwaardering van de strafbaarstelling van enkele actuele delictsvormen, *Parl. St.* Tweede kamer der Staten-Generaal, 2018-19, nr. 3

Rechtspraak

§ Europese rechtspraak

- EHRM 28 oktober 2003, nr. 39272/98, M.C/Bulgarije, *NJCM-bulletin* 2005, 295, noot. STEVENS, L.
- EHRM 21 oktober 2013, nr. 42750/09, Del Rio prada/Spanje.
- EHRM 12 november 2013, nr. 5786/08, Söderman/zweden.

§ Nationale rechtspraak

- Cass. 23 november 1990, AR P.98.1185.N.
- Cass. 20 september 2005, AR P.05.0876.N.
- Cass. 25 september 2007, AR P.07.0501.N , RW 2007-08, 1503, noot. VANDROMME, S.
- Cass. 23 januari 2008, Pas 2008, afl. 1 en RABG 2008, afl. 13, noot SCHUERMANS, F.
- Cass. 24 mei 2011, AR P. 10.1990.N.
- Cass 22 oktober 2013, AR P. 13.0550.W, T. Strafr. 2014, 126, noot SCHOEFS, R.
- Cass. (2^e K.) 27 november 2013, AR P. 13.0714.F, T. Strafr. 2014, afl. 6.
- Cass. (2^e K.) 27 november 2013, AR P13.0714.F., RABG 2014, 499, noot DELBROUCK, L.
- Cass. 31 maart 2015, AR P. 14.0293.N.
- Cass. 29 oktober 2019, AR P.19.0800.N/1 .
- Cass. 5 oktober 2021, AR P.21.0859.N.
- Corr. Tongeren 24 november 2011, *Limb.Rechtsl.* 2012, 148, noot DELBROUCK, I.
- Corr. Dendermonde 18 juni 2012, AR 2012/64, OM/V.D.B.G, T.Strafr. 2012, afl. 6, noot. SCHUERMANS, F.

- Corr. Limburg (afd. Tongeren) (10e k.) nr.118/T2020, 10 februari 2020, *Limb.Rechtsl.* 2020, noot Delbrouck, I.
- Corr. West-Vlaanderen (afdeling Veurne), 8 januari 2021, onuitg.

§ **Nederlandse rechtspraak**

- Hoge Raad (NL) 7 december 2010, ECLI:NL:PHR:2010:BO6446, nr. 08/00787B, www.rechtspraak.nl.
- Hoge raad 14 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012;BU5254, nr. 10/04569, www.rechtspraak.nl.
- Hoge Raad (NL) 16 juni 2015, ECLI:NL:HR: 2015:1660, nr. 14/00103, www.rechtspraak.nl.
- Hof Amsterdam 14 oktober 2015, ECLI:NL:GHAMS:2015:4209, nr. 23-001343-15, www.recht.nl.
- Rb. Amsterdam 16 maart 2017, ECLI:NL:RBAMS: 2017:1627, nr. 13/995008-13.
- Rb. Gelderland (NL) 29 augustus 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:4801, nr. 05/760047-15, www.rechtspraak.nl.
- Rb. Zeeland-West-Brabant, 16 mei 2017, ECLI:NL: RBZWB: 2017:2873, nr. 02-821324-16.
- Rb. Noord-Nederland, 17 augustus 2017, ECLI:NL: RBNNE:2017:3163., nr. 18:830311-16.

Rechtsleer

§ **Boeken**

- CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK, Digitale veiligheid & criminaliteit, Den Haag, *Centraal bureau voor de statistiek*, 2019, 117 p.
- COP, M. en HENRION, T., Het nieuw seksueel strafrecht, s.l., Anthemis, 2022, 126 p.

- INSTITUUT VOOR DE GELIJKHEID VAN MANNEN EN VROUWEN, *wraakporno, online seksuele intimidatie en andere vormen van cyberpesten*, Brussel, *instituut voor de gelijkheid van mannen en vrouwen*, 2022, 34 p.
- KOOPS, BJ. en OERLEMANS, J.J., *strafrecht en ICT*, Den Haag, Sdu uitgevers, 2019, 254 p.
- KNOPS, M., HUYSMANS, J., SPRIET, B., VERBRUGGEN, F., VERSTRAETEN, R., CAREEL, S., COLLAGE, L. en WALGRAEVE, M., *Straf- en strafprocesrecht*, Antwerpen, *Intersentia*, 2022, 219 p.
- LEUKFELDT, R., NOTTE, R., MALCSH, M., *Slachtofferschap van online criminaliteit. Een onderzoek naar behoeften, gevolgen en verantwoordelijkheden na slachtofferschap van cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit*, Amsterdam, NSCR, 2018, 186 p.
- POWELL, A. en HENRY, N., *Sexual violence in a digital age*, London, Palgrave Macmillan, 2017, 317 p.
- ROZIE, J., VANDERMEERSCH, D., DE HERDT, J., DEBAUCHE, M. en TAEYMANS, M., *Naar een nieuw Strafwetboek? Het voorstel van de Commissie tot Hervorming van het Strafrecht*, Brussel, Die Keure, 2019, 591 p.
- STEVENS, L., *Strafrecht en seksualiteit, De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 601 p.
- VAN DER SLOOT, B., WAGENSVELD, Y. en KOOPS, B.J., *Deepfakes: de juridische uitdagingen van een synthetische samenleving*, Tilburg, Tilburg University, 2021, 298 p.
- VERSTRAETEN, R., VERBRUGGEN, F., *strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 561 p.

§ **Bijdragen in verzamelwerken**

- DELBROUCK, I., "Voyeurisme" in X (ed.), *Postal Memorialis- Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, Mechelen, Wolters Kluwer, Belgium, V225/01-V225/15.
- DELBROUCK, I., "Voyeurisme" in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 1-33.

- DELBROUCK, I., "niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud" in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Intersentia, 2023, 1-16.
- DERUYCK, F., DE NAUW, A., "misdaden en wanbedrijven tegen de orde der familie en de openbare zedelijkheid" in DERUYCK, F., DE NAUW, A. (eds.), *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, 2020, 187-216.
- REMY, A., "Telematica: aspecifieke misdrijven" in X, *postal memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2000, 1-26.
- ROYER, S. en CONINGS, C., "Catfishing, cyberbullying, deepfakes, dickpics, doxing, grooming, sextortion...cyberfenomenen en hun strafrechtelijke kwalificaties" in ROYER, S. en CONINGS, C. (eds.), *Themis 2022-2023 nr. 125 IP- en ICT-recht*, Antwerpen, Intersentia, 2023, 81-154.
- SPRIET, B. en MARLIER, G., "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)" in VERBRUGGEN, F., VERSTRAETEN, R. en SPRIET, B. (eds.), *Themis. Straf- en Strafprocesrecht*, Brugge, Die Keure, 2013, 81-154.

§ Bijdragen in tijdschriften

- BERNDSEN, M., "Een verbod op wraakporno: het nieuwe artikel 139h Sr. kritisch beschouwd", *BJu* 2020, 1-7.
- BEYENS J. en LIEVENS, E., "niet consensuele verspreiding van seksuele beelden: analyse van wetgevende initiatieven in de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en België", *NJW* 2016, 654- 666.
- DELBROUCK, I., "Rechtbank van eerste aanleg Limburg (afdeling Tongeren, sectie correctioneel)", *Limburgs rechtsleven* 2020, 133-137.
- DE BOT, D., "Voyeurisme via heimelijk filmen – Toch strafbaar via de Wet Verwerking Persoonsgegevens?", *RW* 2015, afl. 3, 82.
- DECAIGNY, T., "De strafrechtelijke aanpak van voyeurisme", *T.Strafr.* 2015, afl. 3, 143-144.
- DE WIT, J. "nieuwe wet wapent tegen wraakporno", *juristenkrant* 2020, 8-9 .
- DIERICKX, A., "Noopt nieuwe seksuele criminaliteit tot nieuwe seksuele misdrijven?", *NC* 2017, 207-239.

- GOUDSMIT, M., "Criminalising image-based sexual abuse: an analysis of the Dutch bill against revenge pornography", *Ars Aequi* 2019, 242-247.

- LEMMENS, L., "tot 15 jaar cel voor wie seksueel getinte privébeelden of video's verspreidt om wraak te nemen", *Wolters Kluwer* 2020, 1.

- LINHOUDT, S., "Japan is het eerste land dat wraakporno strafbaar stelt", *Volkskrant*, 2014.

- OURAHMA, S., "'Wraakporno' in het strafrecht: een analyse van rechtspraak en recente wetgeving over ongewenste publicatie van seksueel beeldmateriaal", *DD* 2021, 22-28.

- ROZIE J. en DE HERDT, J. "de hervorming van het seksueel strafrecht geanalyseerd in het licht van het overgangsrecht", *NC* 2022, nr. 3, 171- 206.

- ROYER, S., "belaging in tijden van doxing en deepnudes", *computerr.* 2022, 278-290.

- SPRIET, B. en BOECKXSTAENS, J., "Het nieuwe misdrijf van voyeurisme en een aanpassing van het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid en van verkrachting", *T.Strafr.* 2016, 207-223.

- STEVENS, L., "Kijken mag, aankomen niet?", *RW* 2015, 1255.

- VAN DEN BERG, T., "Strafbaarheid van het doorsturen van expliciet materiaal", *JSVU* 2022, 1.

- VAN DER HOF, S., "wraakporno op het internet: een verkenning van (on)mogelijkheden voor een strafrechtelijke aanpak.", *ArsAequi* 2016, 54-59.

- VAN DER MAELEN, C., "Sexting op schoolbanken: belangrijke stap, nu moet de wetgever volgen." *De juristenkrant*, 16.

- VANDROMME, S., "Zijn het stiekem filmen van seksuele betrekkingen en andere vormen van voyeurisme strafbaar als aanranding van de eerbaarheid?", *T.Strafr.* 2014, 364-370.

- VAN KEMPEN, P.H. "van overcriminalisering naar een strafwaardigheidsbeginsel" , *DD* 2022, 381-405.

- VASSEUR, R., "Gluurders te kijk gezet: voyeurisme voortaan strafbaar", *juristenkrant*, 2016, 1.

- VASSEUR, R., "Fotograferen onder de rokken (nog steeds) geen strafbaar voyeurisme", *Juristenkrant* 2019, 8.

- VASSEUR, R., "Opnieuw vrijspraak wegens upskirting", *Juristenkrant* 2021, 3.

- VERSTRAETEN, V. en SOMERS, N., "Juridische wapens tegen deepfake", *Juristenkrant* 2019, 16.

§ **Online bronnen**

- ADM, "nieuwe app die vrouwen uitkleedt, door makers offline gehaald: de kans dat dit misbruik wordt is te groot", HBVL 2019, https://www.hbvl.be/cnt/dmf20190627_04482865 (geraadpleegd op 26/04/2023).
- BELGA, "Kinderarts verdacht van voyeurisme en kinderpornografie, blijft nog twee maanden in de cel.", *MEDI-SFEER* 2022, <https://www.medi-sfeer.be/nl/nieuws/kinderarts-verdacht-van-voyeurisme-en-kinderpornografie-blijft-nog-twee-maanden-in-cel.html> (geraadpleegd op 25/03/2023).
- GERD, M., "Elke klant moet zich veilig voelen bij een masseur: beroepsfederatie pleit voor wettelijk kader na misbruikzaak in Limburg", *VRT NWS* 2020, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/12/19/masseur-limburg-voyeur-verkrachting/> (Geraadpleegd op 22/02/23).
- DE MOOR, M. "rokkenfilmer, die verrassend werd vrijgesproken, is in beroep toch veroordeeld.", *DE STANDAARD* 2022, https://www.standaard.be/cnt/dmf20220617_95682110 (Geraadpleegd op 22/02/23).
- KLIFMAN, M. "Anderhalf jaar nadat zaak-Eveline met naaktfoto's van bv's losbarstte, is onderzoek afgerond.", *DE STANDAARD* 2022, https://www.standaard.be/cnt/dmf20220414_94108063 (geraadpleegd op 25/03/23).
- Redactie TechPulse, "Fake en faker: hoe deepfakes onze perceptie vormen" , *TechPulse* 2021, <https://techpulse.be/achtergrond/7899/fake-en-faker-hoe-deepfakes-onze-perceptie-vormen/> (geraadpleegd op 26/04/2023).
- Vandervelden, J. en Van Rompuy, H., "Vlaming Chris Umé scoort met deepfakes in America's got talent, maar mag je dat ook doen zonder toestemming?", *VRT NWS* 2022, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/09/14/mag-je-zomaar-iemand-tot-leven-brengen-met-een-deepfake/> (Geraadpleegd op 26/04/2023).
- X, "Deepfakes en deepnudes", *GROENLINKS* 2023, <https://groenlinks.nl/artikel/deepfakes-en-deepnudes> (geraadpleegd op 26/04/2023).

§ **Andere**

- VERHEYEN, L., *Criminalisering van wraakporno*, onuitg. masterproef Criminologische wetenschappen KU Leuven, 127 p.